Never Again!

Speciale • Cand.scient.adm • Aalborg Universitet

Mark Thøge Pedersen

Vejleder: Bjørn Møller
Afleveringsdato: 15. feb. 2007

Typeenheder: 222.665
Normalsider: 92,8

Summary

The intention with this project was an overall interest in the dialectic dilemma the International Community faces when dealing with genocide. From a theoretical point of view the three cases was analyzed from a cosmopolitan-, realistic- and english school perspective. With the contribution from the chosen theories, the international community's role in Bosnia, Rwanda and Darfur was examined. The author believed that both the real and ideal aspects were essential to the project, as the UN as well as the International Community to a great extent represents high moral values and ideas, but at the same time it must be acknowledged that we live in a world dominated by powerful nation states.
The project starts with a discussion of some of the strengths and weaknesses in the Genocide Convention and some of the contradictions and dilemmas between the Genocide Convention and the UN Charter. Whether or not Bosnia, Rwanda and Darfur constitute genocide will in this discussion be evaluated from different perspectives. In addition the main actor's within the International Community's role was analyzed during these conflicts with regard to the theoretical framework.

Bosnia, Rwanda and Darfur have shown that what's being said and done by the international community quite often is contradicting itself. As a way of ending future genocides, the project has shown that the international Community faces severe challenges with regard to the Genocide Convention as well as the dilemmas that are evident between the UN Charter and the Genocide Convention. Before some of these challenges will be resolved, there will not be much hope for ending the "crime of all crimes". The nation states focus on own interest as well as the role of the media and mainly the western public gives not much hope for a progressive future where the words "Never Again" will be a word from the past. Contrary to this

hope for a more peaceful world the nation states lack of interest when there is no vital interest at stake, has shown that the lessons learned from Bosnia and Rwanda has proved empty with regard to Darfur. In this sense it looks like genocides will continue to haunt the world in the 21.th century.

Indholdsfortegnelse

Forkortelser 7
Indledning og problemformulering 9
Metodiske overvejelser samt begrebsafklaring 13
Folkemordskonventionens dilemma 19
- Definition af offergruppen 21
- Gerningsmændenes intention 24
- Hvad er etnicitet? 26
- Folkemord i Rwanda og Bosnien? 27
- Folkemord i Darfur? 32

Teori 37
- Realisme 37
- Kosmopolitanisme 39
- Den engelske skole 40

Jugoslavien/Bosnien 45
- De vigtigste internationale aktører under folkemordet i Bosnien 51
- Frankrigs rolle 58
- Tysklands rolle 59
- USA's rolle 60

Rwanda 63
- Frankrigs rolle 67
- Belgiernes rolle 70
- Aktørerne i sikkerhedsrådet 73
- Radio RTLMC 83

Sudan/Darfur 85
- Darfur 86
- Det internationale samfunds respons til Darfur 88

Samlet analyse 95
- Eksterne forhold 95
- FN-pagten versus folkemordskonventionen 98
- Neutralitet og samtykke i forbindelse med FN operationer 100
- Spill over effekter 103
- Mandat og racisme 105
- CNN effekten - mediernes og befolkningernes rolle 107

Tidligt advarsels system 112
Interne forhold 114
Mytedannelse 116
Kupermans teori 121
Kupermans teori i praksis 121
Konklusion 129
Fodnoter 135
Litteraturliste 153

Forkortelser

AMIS	African Union Mission in Sudan
AU	African Union
CPA	Comprehensive Peace Agreement
DIIS	Dansk Institut for Internationale Studier
DPKO	Department of Peacekeeping Operations
DUPI	Dansk Udenrigspolitisk Institut (i dag kendt som DIIS)
EU	Den Europæiske Union.
FN	Forenede Nationer
HRW	Human Rights Watch
ICC	International Criminal Court
ICG	International Crisis Group
ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda
ICTY	International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia
IGAD	Intergovernmental Authority for Development
IMF	International Monetary Fund
JEM	Justice and Equality Movement
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NCP	National Congress Party
NGO	Non Governmental Organisation
PDD	Presidential Decision Directive
RPF	Rwandan Patriotic Front
RTLMC	Radio Television Libre des Mille Collines
SC	Security Council
SLM/A	Sudan Liberation Movement/Army
SPLA/M	Sudan Peoples' Liberation Army and Movement
UNAMIR I	United Nations Assistence Mission For Rwanda I
UNAMIR II	United Nations Assistence Mission For Rwanda II
UNMIS	United Nations Mission in Sudan
UNPROFOR	United Nations Protection Force

Indledning og problemformulering

I historisk perspektiv er begrebet folkemord et relativt nyt begreb. Først efter anden verdenskrig blev dette begreb introduceret af juristen Raphael Lemkin som en reaktion på de uhyggelige forbrydelser, der blev begået mod især jøderne i denne krig. At man ikke før dette tidspunkt har været bevidst om fænomenet folkemord skal ikke ses i lyset af, at folkemord ikke har fundet sted men snarere grundet den ændring, der er foregået i verden siden antikken. Forholdene i det meste af verden på denne tid var så barske, at selv krig ikke ændrede nævneværdigt på forholdene[1]. "*Even in the actual district of the conflict the impact of war was at first less owerwhelming than in the nicely balanced civilization of today. Bloodshed, rape, robbery, torture and famine were less revolting to a people whose ordinary life was encompassed by them in milder forms*"[2]. I den sammenhæng kan et så uhyggeligt begreb som folkemord hurtigt miste sin relevans, og det er næppe tilfældigt, at begrebet først optræder i litteraturen efter WWII. Ikke desto mindre kan folkemord spores helt tilbage til biblens gamle testamente, hvor udslettelsen af et folk bliver beskrevet ikke mindre end 27 gange[3]. Folkemord er dog ikke noget entydigt vestligt fænomen.

Årsagen til, at der er opstået et glansbillede af tidligere perioder, skyldes i den henseende, at vinderen som regel skriver historien, og det er for mestendels vedkommende kun de gode historier, der bliver gengivet samtidig med, at der er opstået et dogme, der giver indtrykket af, at det retfærdige altid sejrer,

selvom dette næppe kan finde sin begrundelse i historisk perspektiv. I den forbindelse kan nævnes solstrålehistorier om Romerriget og Athen, mens de besejrede parter ikke har fået megen spalteplads til trods for, at millioner af mennesker på denne konto har måttet lide en alt for tidlig død[4].
Spaniernes erobringer i det 16. århundrede mindskede antallet af mexicanere til under en tiendedel. Dødsårsagen var enten et resultat af et bevidst massemord, en følge af tvangsarbejde og fejlernæring, eller spredning af virus. Frankrig og Storbritannien benyttede lignende metoder, den eneste forskel skyldes at deres ekspansion på daværende tidspunkt ikke var ligeså omfattende som Spaniens. Samme afskyelige metoder blev brugt mod udryddelsen af indianerne i USA og aboriginals i Australien i de følgende århundreder, hvor kopper var en yndet metode[5]. Den indianske befolkning i Amerika faldt i tidsrummet 1492-1750 fra 80 til 3.5 millioner[6].
I slutningen af det 19. århundrede var det blevet Afrikas tur, hvor især Congo blev hårdt ramt af Belgiens kolonipolitik, der krævede "*absolute submission*". Som følge af denne politik døde mere end halvdelen af Congos befolkning imellem 1885-1920[7]. I Sydvestafrika indledte den tyske General Von Trotha det tyvende århundrede med forsøget på udryddelsen af Hereroerne[8].

En anden gruppe af forskere fokuserer på moderniteten som baggrund for det 20. århundredes folkemord, derfor er folkemord et relativt nyt fænomen. I den henseende er det kun den moderne stat, der har kapacitet til at udføre "final solutions" mod en bestemt gruppe[9]. Selvom undertegnede anskuer historien som værende fyldt med eksempler på folkemord, har den tekniske udvikling uden tvivl pustet til ilden. Masseproduktionen af våben, tungt artilleri samt biologiske og kemiske våben kombineret med nye forbedrede former for kommunikation og logistik samt militær organisation har gjort disse konflikter langt blodigere, deraf kommer også betegnel-

sen ekstremernes århundrede. Allerede i 1972 skønnede Gil Elliott, at op imod 110.000.000 var blevet slået ihjel af deres medmennesker i løbet af det 20. århundrede[10]. Til trods for moderne tiders teknologiske overlegenhed, samt mere systematiserede og statskontrollerede tilgange var tidligere tiders metoder som beskrevet ikke mindre modbydelige og tabene ligeså katastrofale[11].

Med FN's opståen efter anden verdenskrig og ikke mindst folkemordskonventionen fra 1948, var håbet, at sådanne forbrydelser mod menneskeheden ville høre en svunden tid til. Desværre, som også vil blive redegjort for i løbet af dette projekt, har FN's folkemordskonvention ikke kunnet forhindre folkemord, som intentionen ellers var. Nogle forskere mener, et tidligt advarselssystem vil kunne forhindre disse tragedier, mens andre ser den manglende forskning udtrykt i gyldige beviser for, hvornår og hvordan et folkemord opstår, og derfor vil et tidligt advarselssystem ikke kunne få den effekt, det var tiltænkt. Andre ser problemer omkring selve definitionen af folkemord som en væsentlig årsag til den manglende indgriben, for hvordan defineres et folkemord og ud fra hvilke kriterier? Hvad er forskellen imellem etnisk udrensning og folkemord? Er det det politiske magtspil, der foregår imellem stormagterne, som resulterer i, at der ikke er grebet ind overfor disse forbrydelser imod menneskeheden, eller er det snarere FN's strukturer, der gør, at disse konflikter får lov at udvikle sig. Hvorfor udvikler nogle konflikter sig til massemord, mens andre ikke gør? Hvorfor startede mordene imod de respektive offergrupper i hver enkelt case? Og hvorfor stoppede de igen? Havde de respektive befolkningsgrupper levet i harmoni inden folkemordene? Eller var det blot et spørgsmål om tid, inden volden eskalerede? Hvilken rolle spillede tidligere kolonimagter? Hvordan kan venner og selv familiebånd ende med, at man vender sig mod hinanden og begår mord? FN's opståen skyldtes et ønske om at skabe en fredeligere verden

ved at forhindre krige imellem stater, men hvorledes bliver interne konflikter som folkemord forhindret? Er der specifikke problemer imellem FN-pagten og folkemordskonventionen anno 1948? Kan selve forståelsen af folkemordskonventionen i den henseende spille en rolle for, hvornår humanitære interventioner kan legitimeres? FN er kendt for sin stærke retorik overfor folkemord, er dette kun et positivt element, eller kan det få volden til at eskalere yderligere? Ud fra hvilke kriterier handler staterne i det internationale samfund? Kan der spores en form for racisme i forbindelse med humanitære interventioner? Neutralitet har tidligere været et vigtigt aspekt af FN's fredsbevarende styrker, for at undgå at konflikterne forværres, men ud fra hvilke kriterier kan dette retfærdiggøres i forbindelse med folkemord?
Alle disse spørgsmål leder mig frem til følgende problemstillinger:

Hvorledes kan humanitære interventioner legitimeres? Hvilken rolle spiller FN's folkemordskonvention og FN-pagten i den henseende? Ud fra hvilke perspektiver agerede det internationale samfund før og under konflikterne i Bosnien, Rwanda og Darfur?

Metodiske overvejelser samt begrebsafklaring

Projektet er et komparativt studie af FN og det internationale samfunds rolle før og under konflikterne i Rwanda, Bosnien og Darfur. Om forholdene under konflikterne i de pågældende lande kan karakteriseres som folkemord vil blive diskuteret i det følgende afsnit. Det interessante i den forbindelse vil være at undersøge, hvorvidt FN lever op til sine egne konventioner, samt at diskutere og analysere hvilke forskelle og ligheder, der kan spores imellem de forskellige konflikter for på den måde at forhindre, at volden udvikler sig så voldsomt som set i det 20. århundrede.
Selvom de fleste lande har underskrevet folkemordskonventionen og deklarationen om menneskerettigheder, og dermed er enige om, at FN bør være den dominerende enhed på dette felt, overtrædes menneskerettighederne igen og igen med henvisning til landenes suverænitet.

Det internationale samfunds rolle i forbindelse med disse konflikter vil på den baggrund blive diskuteret og analyseret ud fra forskellige perspektiver og teoretiske sondringer.
De teoretiske forklaringsmodeller skulle gerne bidrage til en forståelse af de problematikker og dilemmaer, der blev introduceret i problemformuleringen ud fra en teoretisk tilgang, der kombineret med de tre cases, skulle afspejle, hvordan det internationale samfund agerer overfor disse konflikter. Ud fra disse betragtninger vil det blive muligt at danne et billede af hændelsesforløbet i Rwanda, Bosnien og Darfur. Opgaven opererer ud fra en induktiv arbejdsmetode, hvor der indsam-

les detaljer, indtryk og erfaringer på et konkret plan, hvorfra der senere dannes forskellige mønstre og tendenser. Det ønskelige i forbindelse med opgaven består i at indhente viden omkring aktørernes handlinger for bedre at forstå deres ageren i henhold til motivationen bag resolutionerne, deres interesser og magtforhold samt fortolkning af folkemordskonventionen i forhold til international lov. Disse forhold vil blive analyseret på både nationalt og internationalt niveau.

Introduceringen af teori skal hjælpe både læsere samt undertegnedes forståelse af de problematikker, der opstår i forbindelse med humanitære interventioner. Teorien skal hjælpe til med at strukturere og bevare fokus på de vigtigste aspekter i analysen samt afhjælpe dagligdags konklusioner via en mere præcis tilgang til det udforskede objekt. Teorierne vil endvidere gøre det lettere at analysere og sammenligne forskelle og ligheder både internt og eksternt i de 3 cases. Ligeledes vil der ud fra teori blive diskuteret, om vestens fordømmelse af voldelige regimer på nogen måde har indflydelse på, hvordan volden arter sig, det være sig i både negativ og positiv forstand.

Målet med denne rapport er at skabe en forståelse af det internationale samfunds rolle i forbindelse med disse konflikter. Som teoretisk reference vil undertegnede benytte sig af den realistiske-, kosmopolitiske- samt den engelske skole til at forklare, hvorledes aktørerne på den internationale scene handler, samt hvorledes humanitære interventioner kan legitimeres. Humanitære interventioner kan antage flere former. Den mest kontroversielle form for humanitær intervention er den militære intervention, der kan antage to forskellige former, fredsbevarende og fredsskabende operationer. Fredsbevarende styrker blev introduceret for at løse og kontrollere væbnede konflikter. De stridende parters samtykke samt at styrken forholder sig neutralt og upartisk er es-

sentielle elementer i en fredsbevarende operation. Brugen af våbenmagt skal holdes på et minimum og må som hovedregel kun benyttes i selvforsvar[1]. Ved fredsskabelse derimod forstås en måde hvorpå den fredsskabende styrke ved magt og uden parternes samtykke skal få de stridende parter til at acceptere de gældende regler. Den fredsskabende styrke tager med andre ord del i konflikten som en aggressiv part, og styrken skal derfor være i besiddelse af et langt større magtapparat[2]. En ny form for fredsbevarelse/fredsskabelse der autoriseres med både et kapitel VI og VII mandat indeholder elementer fra både fredsbevarelse og fredsskabelse. Den nye praksis fortolker i højere grad upartiskhed som et spørgsmål om at optræde upartisk i forhold til mandatet. Hvilket vil sige, at man skal slå ned på enhver, der forsøger at forhindre en FN styrke i at udføre sit arbejde, uanset hvilken part den pågældende tilhører. Det gode ved denne tolkning er, at den i teorien forhindrer overtrædelser af menneskerettigheder og forsøg på at sabotere fredsprocessen[3]. Af andre former for humanitære interventioner kan nævnes humanitær nødhjælp. Det vil oftest dreje sig om økonomisk hjælp i kraft af mad, medicin osv. Derudover er sanktioner ligeledes en humanitær intervention. Sanktioner og trusler om sanktioner kan både være politiske og økonomiske. De økonomiske sanktioner kan være reducering eller afvikling af lån, indefrysning af værdigenstande samt økonomiske blokader. De politiske sanktioner retter sig ofte mod en bestemt stat eller gruppe i staten. Det vil oftest være når visse lande fordømmer en gruppe eller stats handlinger, at der bliver grebet ind med politiske sanktioner[4]. Projektets definition af humanitære interventioner følger den fredsskabende humanitære intervention som defineret af DUPI: *"staters tvangsforanstaltninger med væbnet magt mod en anden stat uden dennes billigelse, med eller uden bemyndigelse fra FN's sikkerhedsråd, med det formål at forhindre eller standse grove og omfattende krænkelser af menneskerettighederne eller den humanitære folkeret"*[5]. Den valgte tilgang skyldes, at

det i nogle tilfælde vil være nødvendigt at gribe ind uden parternes samtykke for at sikre freden, og fredsbevarelse vil i den henseende ikke kunne sikre dette mål.

Et andet vigtigt forståelsesmæssigt aspekt i forbindelse med dette projekt består i, hvorledes begrebet det internationale samfund defineres. Termen det internationale samfund bliver ofte benyttet med reference til FN, men i forbindelse med konflikterne i det tidligere Jugoslavien, Rwanda og Darfur er FN ikke den eneste indflydelsesrige aktør på den internationale scene. Det vil som følge deraf være problematisk at antage, at FN skulle udgøre det internationale samfund. Er dette tilfældet ville sikkerhedsrådets ageren være den eneste aktør, der skulle diskuteres og analyseres, hvilket ikke er fyldestgørende, idet andre aktører i visse sammenhænge har spillet en mindst lige så central rolle i forbindelse med den politik, der er blevet sat på den internationale dagsorden. Det vil ikke være muligt at analysere og diskutere samtlige aktørers interesser og ageren i forbindelse med de tre konflikter, hvorfor det internationale samfund i dette projekt skal forstås som summen af de aktører, der på den ene eller anden led er involveret i konflikten eller burde have taget aktivt del i en fredsproces. I denne sfære befinder FN, EU, AU og visse enkeltstater sig.

Via en gennemgang og analyse af de forskellige cases skulle det blive muligt at finde frem til forskelle og ligheder, hvilket vil være uundværlige redskaber i jagten på nye initiativer, der forhåbentlig vil kunne forhindre fremtidige folkemord. Valget af det komparative studie giver et bedre indblik i de mekanismer og årsager, der ligger til grund for, at folkemord udvikler sig, som de gør. Derved bliver det muligt at fastslå de særlige træk, der kendetegner et folkemord. For at forhindre folkemord vil det være interessant at analysere og diskutere tidligere og nuværende forsøg på at forhindre folkemord. Om disse så har været en succes eller fiasko, vil de under alle omstændigheder

bidrage til en forståelse omkring problemerne omhandlende folkemord. Succeserne bidrager med de elementer, der i den givne situation virker, mens fiaskoerne skulle forhindre at lignende fejltagelser gentager sig. Under alle omstændigheder er det vigtigt at diskutere disse forsøg og tiltag for derved at finde frem til bedre løsninger.

Igennem hele rapporten vil de teoretiske sondringer blive sammenlignet og diskuteret sammen med det empiriske materiale fra hver case og derigennem svare på spørgsmålene introduceret i sidste afsnit. Målet med dette projekt er ikke et definitivt svar på problemstillingen, men snarere at forklare de dynamikker og dilemmaer, der er afgørende for, hvorfor konflikter udarter sig, som de gør

Det empiriske materiale vil være sekundær litteratur, hvilket vil sige, at materialet er indsamlet ud fra andre formål. Eftersom dette vil påvirke reliabiliteten og validiteten, har undertegnede så vidt muligt forsøgt at benytte materiale, der beskriver de enkelte cases ud fra forskellige perspektiver. Ydermere er sandheden altid det første offer i forbindelse med krig og folkemord, derved bliver det essentielt at præsentere flere forskellige kilder for derved at sikre sig en så høj grad af reliabilitet og validitet som muligt. Eftersom de specifikke cases er bevidst udvalgt i kraft af deres uhyggelige omfang, vil der kun drages visse tendenser. Havde flere konflikter været diskuteret og analyseret, ville dette kunne have påvirket reliabiliteten i positiv retning.

Inden jeg påbegynder de 3 cases, vil FN's folkemordsdefinition blive diskuteret og analyseret med henblik på eventuelle problemer omkring denne. I den akademiske verden er der meget lidt enighed om en klar og præcis definition af, hvad der konstituerer et folkemord. Det interessante aspekt ved en diskussion af selve folkemordskonventionen er, om denne på

nogen måde præciserer, hvad folkemord er for en størrelse, og hvornår der i den henseende skal gribes ind, eller om denne konvention er formuleret så upræcist og vagt, at dette kan udnyttes politisk. En begrebsmæssig præcisering er vigtig i relation til den juridiske behandling af sager.

Folkemords-konventionens dilemma

Inden teoriafsnittet introduceres, vil definitionsspørgsmålet i relation til begrebet folkemord blive diskuteret og analyseret. Afsnittet her skulle gerne bidrage til en forståelse af de mekanismer, der har og har haft indflydelse på, om en given konflikt kategoriseres som folkemord eller ej, og hvordan det eventuelt kan have indflydelse på de valgte cases. I den henseende er det interessant, om Bosnien, Rwanda og Darfur ifølge FN konventionen kategoriseres som folkemord. Siden Lemkin introducerede begrebet folkemord for mere end 60 år siden, har der været mange bud på, hvad der konstituerer et folkemord.

Det følgende afsnit vil være en diskussion af folkemordskonventionen og andre fremtrædende definitioner, med det formål at lokalisere styrker og svagheder ved folkemordskonventionen. Den begrebsmæssige præcision af begrebet folkemord er vigtig for forståelsen af de holdninger og procedurer, der afspejler de internationale og nationale aktører på området. Ligeledes spiller det en rolle i forståelsen af, hvorfor nogle konflikter får lov at udvikle sig mens andre ikke gør. Uagtet af de resultater, der end måtte fremkomme, vil det igennem hele dette projekt være FN's folkemordskonvention, der vil blive refereret til, eftersom denne i lighed med ICTR og ICTY's afgørelser har hjemmel i international lov. ICTR og ICTY har med deres afgørelser været med til at præcisere uklarheder i forhold til folkemordskonventionen. Der skabes i kraft af disse tribunaler en gradvis præcedens for folkeretten.

Problematikker i forbindelse med FN definitionen og ICTR og ICTY's afgørelser vil blive diskuteret og analyseret overfor andre mulige definitioner, alt efter hvor undertegnede ser styrker og svagheder ved de pågældende definitioner.

Som en konsekvens af Tysklands forbrydelser under anden verdenskrig introducerede Lemkin begrebet folkemord og står i dag som ophavsmand til selve ordet "genocide", der er sammensat af græsk og latin, hvor genos betyder folk/race/stamme og cide betyder mord[1].

Som et resultat af Lemkins studier overvejede FN i 1946 en resolution, der skulle forebygge og straffe folkemord. I resolutionen var politiske grupper inkluderet, hvilket medførte store protester fra især Sovjetunionen, der argumenterede, "*because of their mutability and lack of distinguishing characteristics [political groups] did not lend themselves to definition, [which] would weaken and blur the whole Convention*"[2]. På grund af dette synspunkt blev der indgået et kompromis, der indebar udelukkelsen af politiske grupper, eftersom USSR mente, at grupper kun kunne defineres objektivt ud fra race, religiøs overbevisning eller nationalitet. Det blev hævdet, at politisk tilhørsforhold var for omskiftelige til at kunne konstituere en gruppe på lige fod med religiøse, etniske, racemæssige og nationale, hvilket blev accepteret ud fra devisen: At få en dårlig konvention ratificeret ville være bedre end slet ingen[3]. Med folkemordskonventionen blev folkemord en forbrydelse under international lov, og de kontraherende parter forpligtigede sig til at forhindre og beskytte forbrydelser, der defineredes som folkemord[4]. Ifølge konventionens artikel 2 inkluderer folkemord "*acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such:*

(a) Killing members of the group;
(b) Causing serious bodily or mental harm to members of the group;

(c) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;
(d) Imposing measures intended to prevent births within the group;
(e) Forcibly transferring children of the group to another group[5].

Med inspiration fra Lemkin videreførte FN begrebet kulturelle folkemord, hvor der ikke skelnes imellem at tilintetgøre en gruppe og ikke dødelige handlinger[6]. Problemet med at inkludere ikke dødbringende eller voldelige handlinger er, at begrebet bliver alt for vidtfavnende. Folkemord bliver ofte refereret som den værste forbrydelse imod menneskeheden, og begrebet bliver bevidst udnyttet, når mennesker beskriver situationer, hvor de føler sig truet, uagtet af hvordan situationen startede, graden af truslen samt sandsynligheden for mulige overgreb mod ens gruppe[7].

Definition af offergruppen

Definitionen af en gruppe afhænger af, hvorledes individuelle medlemmer af denne gruppe har mulighed for at tilkendegive et andet tilhørsforhold og undgå at blive forfulgt. I den forbindelse må det være nemmere at sløre ens nationalitet og religion frem for race og etnicitet, som jøderne i Nazi Tyskland skulle, til trods for at disse kendetegn generelt forholder sig meget stabile. Da offergruppen ikke har mulighed for at undgå straf, bliver folkemord betragtet som den ultimative forbrydelse, da gruppens kendetegn er gået i arv og derfor svære i nogle tilfælde umulige at skjule[8].

Grundet Sovjetunionens indsats blev politiske grupper som nævnt fjernet fra den endelige konvention[9], og folkemord på de grupper, der ikke var indbefattet af konventionen, blev på sin vis legitimeret. Denne bevidste udeladelse af politiske grupper i konventionen har forskellige regeringer siden hen udnyttet til fulde. USSR havde under Stalin ingen

problemer med at definere folk ud fra politisk overbevisning. Demed ikke sagt, at forbrydelsen ikke kan høre under andre kategorier som f.eks. forbrydelser imod menneskeheden. Den største kritik af FN´s folkemordskonvention er derfor gået på udeladelsen af økonomiske, sociale og især politiske grupper fra konventionen. Ikke desto mindre er det i den forbindelse et generelt problem, at FN-konventionen omhandlende folkemord kun yder beskyttelse til eksakt definerede grupper, og ikke yder beskyttelse til de minoriteter, der ville have gavn af denne, så længe kun specifikt definerede grupper er inkluderet[10]. I de tilfælde, hvor politisk overbevisning følger den etniske, racemæssige samt religiøs overbevisning, vil offeret således ikke være dækket af konventionen.
Som reaktion på dette smuthul har der gennem tiden været mange bud på, hvorledes dette kunne ændres. Bauer skelner imellem gruppemedlemskab, som enten værende arvelig betinget via race, nationalitet og etnicitet eller omskiftelige karakteristika som religiøs, politisk og social identitet. Folkemord kan identificeres, når ofrene ikke har mulighed for at fravælge denne gruppe[11]. Ofrene vil ikke kunne undgå straf ved f.eks. at konvertere til islam som armenierne havde mulighed for i Tyrkiet[12]. Juristerne Ratner og Abrams sætter spørgsmålstegn ved denne sondring imellem genetiske og omskiftelige karakteristika, da de ser disse karakteristika som skiftende snarere end konstante størrelser. "*attributes such as religion and nationality, which in earlier times seemed immutable, are today shed more readily and easily, whereas trials such as political ideology, which on those days were regarded as less stable, are now regarded as an integral part of human identity*"[13]. Sociologen Frank Chalk og historikeren Kurt Jonassohns definition af offergruppen er ifølge undertegnede et af de bedste bud. Deres definition lyder: "*Genocide is a form of one-sided mass killing in which a state or other authority intends to destroy a group, as that group and membership in it are defined by the perpetrator*"[14]. Gruppebegrebet hos Chalk og Jonassohn bliver defineret af

gerningsmændene, hvorved gruppebegrebet inkluderer alle grupper, der defineres eller konstrueres i gerningsmændenes bevidsthed eller fantasi[15].
Styrken ved at benytte Chalk and Jonassohns tilgang er, at en stillingtagen omkring offergruppen undgås, idet offergruppen bliver defineret af gerningsmændene. "Fjender af folket" eller dæmoniske hekse i Vesteuropa er imaginære fjendebilleder, der bliver fremmanet til et bevidst formål, så hvordan kan man i den henseende sætte rammerne for en gruppe, der kun eksisterer i hovederne af gerningsmændene. I den henseende har FN definitionen en klar svaghed, eftersom disse grupper ikke kan rubriceres, og juridisk ikke kan kategoriseres som folkemord. Retspraksis i de to ad hoc tribunaler for Rwanda og det tidligere Jugoslavien har i nogen grad modificeret og suppleret folkemordskonventionen. Tribunalerne præciserer de elementer, der er for vagt formuleret i folkemordskonvention. Tribunalerne vil i den sammenhæng fungere som fortolkningsramme, der forhåbentlig vil kunne forhindre eller formindske de misforståelser eller bevidst misbrug af termen folkemord, hvorved konventionen forhåbentlig er blevet mere robust.
Den største kritik har som tidligere nævnt gået på udelukkelsen af sociale, økonomiske og især politiske grupper, eftersom disse grupper har været de største ofre i historisk perspektiv.

Folkemordskonventionen er i princippet så restriktiv i kraft af gruppebegrebet, at stort set ingen forbrydelser imod menneskeheden vil kunne kategoriseres som folkemord. På den anden side kan der argumenteres for at b-e i konventionen, som tidligere beskrevet også inkluderer kulturelle folkemord, vil være med til at udvande begrebet. Folkemord er i den henseende fejlagtigt anvendt i forbindelse med raceintegration, diverse medicinske forsøg, behandlingsprogrammer samt ved abort, hvilket udvander terminologien og betydningen af, når der hævdes, der finder et folkemord sted[16]. Styrken ved

folkemordskonventionen, er at den skaber en meget åben fortolkningsramme, problemet opstår i kraft af, at det udnyttes politisk, som set i historisk perspektiv. FN definitionen vil kunne inkludere næsten alt og ingenting, hvilket kan ses som værende både en styrke og en svaghed, men ikke desto mindre skaber det uklarhed over, hvad der reelt menes med begrebet. Ydermere kompliceres dette af spørgsmålet og definitionen af gerningsmændenes intention.

Gerningsmændenes intention

Et ligeså kontroversielt aspekt som gruppetilhørsforhold er spørgsmålet om gerningsmændenes intention/hensigt. Ifølge FN konventionen spiller intentionen om udryddelsen af en gruppe et afgørende kriterium for, om et folkemord har fundet sted. I international lov bliver folkemord betragtet som en kriminel handling, når anklageren kan bevise, at handlingen skete med denne intention og ikke tilfældigt[17]. Problemet består i, at denne hensigt kan være umådelig svær, i nogle tilfælde umulig at bevise, hvorfor de dømmende institutioner har måttet forlade sig på indirekte bevismateriale[18]. I samme åndedrag har tribunalerne tilkendegivet, at hensigten ikke kun afgøres ud fra gerningsmændenes redegørelse men ligeledes ud fra mønstret ved forbrydelserne, ofrene, planlæggelsen og antallet af ofre[19]. Styrken ved at benytte gerningsmændenes intention er, at den udelukker de tilfælde, hvor et folkemord hverken var planlagt eller kunne forudsiges.

Et vigtigt aspekt, som vil blive nærmere belyst i forbindelse med de tre cases, er de problematikker, der følger med definitionsspørgsmålet i de tilfælde, hvor nogle gerningsmænd besidder intentionen om at udrydde gruppen, mens andre gerningsmænd blot ønsker at forøge deres egne interesser, og ikke har noget ønske om at udrydde gruppen. Vil konflikten i det tilfælde skulle betegnes som folkemord eller ej? Eftersom hensigten er så umådelig svær at bevise, besværliggør dette yderligere en eventuel intervention i kraft af, at det bliver

brugt politisk.
Derudover er der problemer i FN definitionen i forhold til, hvad der menes med "in whole or in part". I 1994 blev det slået fast, at denne del af konventionen indebærer, at det ikke er nødvendigt at sigte på den fuldstændige udryddelse af en gruppe[20]. Men hvilken og hvor stor en del af en gruppe skal slås ihjel, før der er tale om et folkemord? Nogle ser her intentionen som det vigtigste kriterium, så et enkelt mord i teorien vil kunne kategoriseres som folkemord, mens den mere generelle fortolkning går på, at en substantiel del skal udryddes, før der er tale om folkemord. Problemet er bare, at der kan være stor forskel på, hvad der betragtes som en substantiel del. Men intentionen vil alt andet lige være lettere at bevise, jo flere ofre der er.
Tvangssterilisation og massevoldtægt vil i den kontekst også kunne defineres som folkemord, såfremt intentionen var udryddelsen af gruppen, idet dette vil formindske disse gruppers reproduceringsevne.

Et andet forståelsesmæssigt problem i forbindelse med folkemordskonventionen skyldes "as such". Hvordan skal dette lille ord " as such" forstås og fortolkes. Refererer "as such" til gruppen og ikke de individuelle medlemmer. Fjernelsen af australske aboriginals børn indtil 1970 vil kunne klassificeres som folkemord med hensigten at "breed out the colour", hvorved gruppen forsvinder uden de individuelle medlemmer dræbes. Fjernelsen af børn fra en gruppe med motivet om at give dem en bedre tilværelse vil juridisk ligeledes konstituere folkemord. I begge tilfælde er "as such", som beskrevet i FN definitionen, begået med intentionen om at udrydde gruppen. En anden mulig tolkning af "as such" refererer til de individuelle medlemmer tilhørende en gruppe netop på grund af deres tilhørsforhold. Men hvordan afgøres dette tilhørsforhold. I Cambodia blev de forskellige grupper behandlet ens, idet alle fik serveret svinekød. Men muslimerne,

der nægtede at spise dette, blev de efterfølgende dræbt, fordi de var muslimer, eller fordi de nægtede at spise svinekød?[21]

En endelig definition af folkemord vil ikke ske i nærmeste fremtid, dertil er der, som beskrevet, alt for stor forskel imellem de forskellige forskere og folkemordskonventionen til, at de vil kunne acceptere den samme definition. Ikke desto mindre er FN's folkemordsdefinition samt den præcedens ICTR, ICTY og ICC via deres domspraksis skaber det eneste værktøj indenfor international lov, og derfor det eneste gyldige redskab at diskutere ud fra i forhold til, hvad det internationale samfund forpligtiger sig til, trods dets definitoriske svagheder.

Med reference til ovenstående definition af folkemord vil der i det følgende blive analyseret og diskuteret, hvorvidt Rwanda, Bosnien og Darfur konstituerer et folkemord. ICTR og ICTY's fortolkninger og konklusioner vil blive benyttet i selv samme diskussion. Men inden der påbegyndes en diskussion af de tre cases, vil der være en kort definition af etnicitet i henhold til gruppebegrebet i folkemordskonventionen. Folkemordskonventionen beskytter eksakt definerede grupper, hvorfor det undrer, at der ikke findes en definition af disse grupper i selv samme konvention[22].

Hvad er etnicitet?

Etnicitet kan ud fra en teoretisk betragtning antage to forskellige former, enten som noget man er, eller noget man bliver. I en antropologisk kontekst er etnicitet noget man er. Forstået på den måde at det er både gruppen og andres oplevelser af gruppens samhørighed, der adskiller denne fra andre grupper. *"Group identities must always be defined in relation to which they are not – in other words, in relation to non-members of that group"*[23]. Den mest almindelige form for etnisk differentiering er slægtskab. Overensstemmelse i blod, tale og skikke har ofte en stærkere sammenhængskraft

som følge af deres absolutte status. Selvom de biologiske bånd er forskellig fra person til person, vil den biologiske tilknytning ofte tage karakter af en naturlig samhørighed i højere grad end social interaktion. Slægtskabet er med andre ord bindende i sig selv. Eller og Coughlan betragter ikke disse etniske identiteter som fastlagte, men derimod modificeres og fornyes disse identiteter i hver generation. Etnicitet er med andre ord noget man bliver. Etniciteten skabes i relationerne imellem mennesker. Hermed bliver det muligt at inkludere og ekskludere visse mennesker og grupper i kraft af kropstegn, sprog, historie, den samfundsmæssige position, religion, kultur og værdier. Etnicitet fremstår som en socialt konstrueret enhed hvis eksistens og mening løbende forhandles, gives ny mening og ændres[24]. Den fælles afstamning er ofte en myte og ikke en biologisk realitet. Såfremt den etniske gruppe har tilstrækkelige med kendetegn, det være sig fysiske eller kulturelle, der adskiller gruppen fra andre grupper, vil myten opnå tilstrækkelig tilslutning. Ligeledes skal gruppen have flere generationers samliv og giftemål, for at myten kan udvikle en troværdig biologisk sandhed[25]. Etnicitet kan også betegnes som et politisk fænomen, eftersom traditionelle skikke bruges som mekanismer til at justere den politiske dagsorden. Folk dræber ikke hinanden på grund af forskelle i vaner og skikke. Når der opstår konflikt over kulturelle forskelle, er det ikke på grund af gruppernes skikke, men fordi disse kulturelle forskelle associeres med politiske forskelle[26].

Folkemord i Rwanda og Bosnien?

Hvorvidt Rwanda konstituerer et folkemord, har ICTR i retssagen mod den tidligere borgmester i Taba kommune Akayeshu brugt megen tid på at diskutere. I den henseende skulle forbrydelserne falde ind under de kategorier, som specificeret under artikel 2 samt "*the intent to destroy in whole or in part, a particular group targeted, as such*", begge betingelser

blev i Akayesu sagen opfyldt[27]. De første ofre for folkemordet var medlemmerne af overgangsregeringen og tutsi-lederskabet, hvorefter alle, der besad et tutsi-identitetskort, blev henrettet, hvilket tydeliggør gerningsmændenes intention[28]. ICTR slog fast, at antallet af ofre vidner om intentionen, og derfor konstituerer Rwanda et folkemord. Ungdomsmilitsen interahamves sange og slogans samt de politiske leders udtalelser beviser i den sammenhæng gerningsmændenes, agenda der sigtede mod den fuldstændige udryddelse af tutsierne. Fremgangsmåden med at slå de mest indflydelsesrige tutsier ihjel først gjorde det klart, at intentionen var udryddelsen af gruppen. Ideen med at smide ligene af tutsier i Nyabarongo floden, der er en biflod til Nilen, havde det formål at sende dem hjem til, hvor de "oprindeligt" kom fra for at fremmale billedet af, at tutsierne ikke hører hjemme i Rwanda. Dommerne slog endvidere fast, at ofrene ikke var valgt ud fra individuelle præmisser men i kraft af deres medlemskab af tutsi gruppen[29]. Den effektivitet folkemordet blev udført med tyder på, at folkemordet var planlagt fra centralt hold. Derudover har dommerne i retssagen tilkendegivet, at genocidal intention var baggrunden for de mange voldtægter, der fandt sted på tutsi kvinder begået af hutuer. I Rwanda er dette aspekt yderligere forstærket som følge af, at børns status afhænger af mandens etniske tilhørsforhold, hvorved gerningsmændene igennem systematiseret voldtægt vil kunne udrydde gruppen på sigt[30]. At gerningsmændene ofte er hiv smittede øger kun den stigmatisering og udstødelse, disse kvinder efterfølgende må leve med. Voldtægt er med andre ord blevet et vigtigt middel i krigsførelsen og i udryddelsen af en gruppe[31].

Der er ingen tvivl om, at der har fundet et folkemord sted i Rwanda, og som sådan har ICTR kun verificeret folkemordet i en mere juridisk kontekst. På grund af den systematiserede udryddelse af tutsier og antallet af ofre har hensigten ikke været svær at bevise i Rwanda. I forbindelse med gruppespørgsmålet

har der ikke været tvivl om, at tutsierne klart og tydeligt konstituerer en gruppe. Via fødsel og deraf slægtskab tilhørte tutsigruppen en etnisk gruppe, hvorved tutsierne har krav på beskyttelse i henhold til folkemordskonventionen. ICTR definerede en etnisk gruppe: *"[a]n ethnic group is one whose members share a common language and culture; or, a group which distinguishes itself as such (self identification);or, a group identified as such by others, including perpetrators of the crimes (identification of others)"*[32].
Selvom hutuerne og tutsierne i historisk perspektiv har indgået ægteskab på tværs af de etniske skel og de fysiske kendetegn er blevet udvisket, har der efter belgiernes indførsel af identitetskortene i 1933 ikke været tvivl om, hvem der blev betragtet som hutu og tutsi, hvorfor Rwanda klart og tydeligt konstituerer et folkemord. "*We insist that it is impossible for any reasonable person to reach any conclusion other than that a genocide took place in Rwanda in 1994, and that it was surely one of this century's least ambigious cases of genocide"*[33]. Ydermere har ICTR skabt præcedens i forbindelse med mediernes rolle i Rwanda. Hutuerne Ngeze grundlæggeren af den ekstremistiske avis Kangura samt Nahimana og Barayagwiza, der stod bag RTLMC, blev alle anklaget og dømt for folkemord. "*Without a firearm, machete or any physical weapon, you caused the deaths of thousands of innocent civilians*"[34].

Til Trods for at ICTR har skabt præcedens ved at definere voldtægt som "acts of genocide", er det samme ikke tilfældet for ICTY. I Bosnien virker denne definition i kraft af, at visse muslimske segmenter opfatter voldtagede kvinder som beskidte ligeså plausibel som i Rwanda, da dette på sigt vil formindske disse kvinders chancer for at reproducere sig. "*Rape is enveloped by social taboos in all cultures, and many victims of mass rape do not want to discuss it for fear of being victimized yet again, perhaps even by their own families"*[35]. Der kan argumenteres for, at der ifølge FN's folkemordskonvention lå en

genocidal hensigt bag den statssponsorerede massevoldtægt af muslimske kvinder i Bosnien[36]. Dertil kan lægges de fysiske og psykiske traumer disse ofre må leve med, hvilket gælder både i Rwanda og Bosnien, og voldtægt vil i sidste instans kunne udrydde gruppen. Dels i kraft af at kvinderne vil blive marginaliseret, og dels fordi det etniske aspekt bliver blandet i kraft af voldtægten, hvorved gerningsmændenes intention om at udrydde gruppen vil lykkes på sigt[37]. Massevoldtægternes systemiske karakter synes i Bosnien at have været en del af en overordnet strategi[38], det kan derfor undre, at ICTY på den baggrund ikke har karakteriseret Bosnien som folkemord i lighed med Rwanda.

Hvorvidt etnisk udrensning skal betegnes som folkemord er et definitionsspørgsmål, eftersom denne i nogle tilfælde vil blive karakteriseret som folkemord, mens andre tolkninger lyder på, at gerningsmændenes hensigt ikke er udryddelsen af gruppen. Ikke desto mindre vil selv mindre forseelser end mord kunne defineres som folkemord ifølge FN konventionen. Bosnien må som følge deraf være at betragte som folkemord, såfremt intentionen er udryddelsen af gruppen.
De mildere formere for etnisk udrensning blev anvendt i Kroatien i 1990, hvor serberne begyndte at miste deres jobs, hvorimod den mere voldelige form for etnisk udrensning blev introduceret af serberne men videreført af alle parter, og skal FN konventionen følges til punkt og prikke, så vil alle parterne kunne anklages for folkemord. I den henseende bliver det afgørende stridspunkt spørgsmålet om intentionen[39]. I den forbindelse er det kun serbernes systematiserede og gentagne forsøg på at komme af med muslimerne, der betegnes som folkemord. Mod slutningen af krigen var denne strategi stort set lykkedes med færre end 3 procent af den oprindelige muslimske befolkning tilbage i de serbisk kontrollerede områder[40]. De mange civile, der i den kontekst blev dræbt i særdeleshed intellektuelle og politiske ledere, vidner om

serbernes genocidale hensigt[41]. Der kan desuden argumenteres for, at den etniske udrensnings succes minder om folkemord, både hvad angår det kulturelle aspekt men også i kraft af konventionens artikel 2a. "In whole or in part" defineres som en substantiel del, hvorved Screbreniza og andre byer, hvor den etniske udrensning var mest ekstrem, kan betragtes som folkemord, men igen afhænger det af, hvor stor en gruppe en substantiel del er? Dommerne har i retssagen mod officeren Kristic, der var involveret i Screbreniza i 2004, slået fast, at massehenrettelsen af 7000 mænd og drenge i Screbreniza i 1995 konstituerer en substantiel del[43]. Ydermere har dommerne i retssagen mod Goran Jelisic, der ledede Luka Lejren, gjort det klart, at offergruppen skal være en substantiel del af gruppen eller være rettet mod lederne af denne gruppe, før det kan karakteriseres som folkemord[44]. Med andre ord har dommerne slået fast, at der blev begået folkemord i Bosnien. Ud fra disse betragtninger mener undertegnede i lighed med ICTY at kunne konkludere, at der fandt et folkemord sted i Bosnien, om end det ikke var ligeså ekstremt og tydeligt som i Rwandas tilfælde, vil forbrydelserne alligevel ifølge FN's folkemordskonvention kunne karakteriseres som folkemord.

Når gruppen ikke kan identificeres ud fra race, nationale eller religiøse karakteristika, vil etnicitet være et vigtigt instrument, hvilket var tilfældet i forbindelse med Rwanda, mens det i det tidligere Jugoslavien var let at differentiere de forskellige grupper ud fra nationale, etniske og religiøse karakteristika. Gruppebeskyttelsen i henhold til folkemordskonventionen vil som følge deraf være lettere at definere i tilfældet med Bosnien, end det har været i forbindelse med Rwanda. Derimod har intentionen været meget tydeligere i Rwanda, end tilfældet var overfor Bosnien.

Folkemord i Darfur?

I forhold til gruppedefinitionen er det spørgsmålet, om det er muligt at skelne imellem offer og gerningsmænd i Darfur i relation til FN definitionen. Offer og gerningsmænd er begge muslimer og har arabisk som andetsprog. Graden af ægteskab imellem de forskellige grupper har gjort det umuligt at skelne mellem afrikanere og arabere ud fra fysiske kendetegn. Dog er der en forskel i dialekten og deres levemåde. Spørgsmålet er, om de udgør to forskellige grupper. Problemet kompliceres ydermere af, at den politiske polarisering i Sudan gør, at regeringens støtter bliver betragtet som arabiske og modstandere som afrikanere, hvilket gør en sådan distinktion imellem gruppen umulig i forhold til FN definitionen[45]. Med inspiration fra Chalk og Jonassohn gruppedefinition har ICTR slået fast, at nationalt, etnisk og racetilhørsforhold men ikke nødvendigvis religiøst tilhørsforhold bestemmes ud fra gerningsmændenes opfattelse af et sådant medlemskab af en gruppe[46], og i kraft af denne vil folkemordsterminologien kunne benyttes overfor Darfur. Ifølge FN's folkemordskonvention vil den arabiske/afrikanske dikotomi ikke være gyldig grundet Darfurs historie og sammensætning. Men så længe disse grupper eksisterer i gerningsmændenes bevidsthed, og de handler derfra, vil folkemords terminologien ifølge ICTR kunne verificeres. Offer og gerningsmænd har i den kontekst ikke haft problemer med at skelne imellem hinanden, hvor "araberne" og "afrikanerne" i deres egen selvopfattelse konstituerer to forskellige grupper. I forhold til FN definitionen er det problematisk i forhold til Darfur, at politiske angreb imod en gruppe ikke er dækket af konventionen selv i de tilfælde, hvor den politiske skildren foregår langs etnisk, racemæssig eller religiøs overbevisning. Undertegnede holder dog fast i ICTR's nyere tolkning af folkemordskonventionen til trods for, at grupper, der kun eksisterer i gerningsmændenes bevidsthed, kan være svære at få øje på i folkemordskonventionen anno 1948.

Ligesom i Bosnien, hvor en stor del af litteraturen definerer det som etnisk udrensning, er dette tilfældet for Darfur. Under angrebene tyder meget på, at gerningsmændene har fået ordre fra højeste instans på at udrydde "afrikanerne". Flere undersøgelser indikerer at i langt størstedelen af de angrebne landsbyer, at der ikke var kontakt med rebellerne, og ikke noget forsvar overfor gerningsmændene. Omkring 90 procent af de udsatte landsbyer menes ikke at have forbindelse til oprørerne[47]. En del tyder på, at Khartoum både støtter og opfordrer til drab på den civile befolkning, og det er regeringen, der giver ordren om hvilke landsbyer, der skal angribes. I stedet for at bekæmpe rebellerne benytter Khartoum en taktik, hvor de bevidst går efter ubevæbnede civile, der hovedsageligt har været fra de samme grupper som rebellerne nemlig Fur, Zaghava og Masaalit[48]. Selvom Darfur i sammenligning med Rwanda blegner, hvad angår antallet af dræbte, synes overgrebenes systematiske karakter alligevel at være at betragte som et forsøg på udryddelse eller fordrivelse af en gruppe, hvorved indicier på Khartoums intentioner kan spores. Den til formålet nedsatte FN kommission fandt i relation til Darfur frem til at: "*The pillaging and destruction of villages, being conducted on a systematic as well as widespread basis in a discriminatory fashion appears to have been directed to bring about the destruction of livelihoods and the means of survival of these populations*"[49]. På selv samme side finder kommissionen frem til, at folkemord ikke har fundet sted i kraft, af at regeringen ikke har vist tegn på, at de ønsker at udrydde de afrikanske grupper i Darfur. Kommissionen mener dog, at regimet har været medvirkende til, "*killing, or causing serious bodily or mental harm, or deliberately inflicting conditions of life likely to bring about physical destruction*"[50], hvorved det bliver svært at klassificere forholdene som andet end folkemord i henhold til konventionen. Om regimet har givet en eksplicit ordre om udryddelse af "afrikanerne" vides ikke med sikkerhed, men det er tydeligt, at flere af Janjaweed militserne praktiserer

en dagsorden, hvor målet er udryddelsen af "afrikanerne". Kommissionen kategoriserer ikke Darfur som folkemord ud fra den betragtning, at Janjaweed militser i flere tilfælde ikke har forsøgt at slå hele gruppen ihjel. Ikke desto mindre mener kommissionen, at den specifikke hensigt skal afgøres af en kompetent retsinstans[51]. Der skal gøres opmærksomhed på, at der findes flere andre måder at udrydde en gruppe på i forhold til folkemordskonventionen end lige 2a i konventionen. Med tanke på en substantiel del i Screbreniza var nok til at kategorisere forholdene der som folkemord, virker det mest af alt som om, at der ikke gælder de samme regler i forhold til Darfur, ellers ville Darfur i den sammenhæng kategoriseres som folkemord. At kommissionen ikke vil benytte begrebet folkemord, ser undertegnede som et resultat af det politiske spil, der foregår omkring denne klassificering og som en måde at bevare FN som institution på. Magter FN ikke at gribe ind overfor den største forbrydelse imod menneskeheden, synes institutionens virke ligegyldig. At regimet i Khartoums angreb ikke var planlagt, men var et respons til rebellernes (SLA/JEM) angreb på en militærbase, kan ikke falsificere Darfur som folkemord grundet den systematiserede udryddelse[52]. I samme åndedrag er der næppe tvivl om, at Darfur i kraft af konventionens definition af kulturelle folkemord må have krav på beskyttelse overfor disse overgreb. I Bosnien var en substantiel del af gruppen nok til at kategorisere det som folkemord[53]. I den henseende må de systematiserede angreb mod den "afrikanske" befolkning komme under samme rubrik[54].

Målet med dette afsnit omkring defineringen af folkemord, både i forhold til det generelle aspekt samt om Rwanda, Bosnien og Darfur konstituerer et folkemord, kan det diskuteres hvor meget mere eksakt viden, der er blevet indhentet. Dette skyldes i høj grad, at folkemordskonventionen ikke reflekterer en "objektiv" forståelse for, hvad der betegnes som folkemord,

men snarere hvad man politisk kunne blive enige om i tiden efter anden verdenskrig[55]. I den henseende er konventionen både så restriktiv og samtidig så åben, at den bliver og er blevet et nemt offer for fortolkning, så det i de fleste tilfælde bliver et politisk snarere end et juridisk spørgsmål, der er afgørende for, om det kan kategoriseres som folkemord eller ej. Rwanda har alligevel i kraft af det ekstreme element været nem at karakterisere som et klart og tydeligt folkemord, mens både Bosnien og Darfur i lige så høj grad bliver omtalt som etnisk udrensning. Men i kraft af FN definitionens kulturelle aspekt, samt ICTR og ICTY's domspraksis må Bosnien og Darfur betegnes som folkemord.

Efter at have defineret de valgte cases som folkemord, vil de følgende afsnit evaluere det internationale samfunds rolle under disse folkemord, og hvorledes humanitære interventioner kan legitimeres. Noget tyder i den sammenhæng på, at folkemords terminologien ikke er nok til at involvere det internationale samfund, men ud fra hvilke perspektiver hænger dette sammen med det internationale samfunds forpligtigelser i form af folkemordskonventionen. Inden dette vil blive diskuteret i de valgte cases, vil disse betragtninger blive beskrevet i en teoretisk kontekst.

Teori

Målet med teoriafsnittet er at finde mulige måder, hvorpå humanitære interventioner kan legitimeres. Teoriafsnittet vil indeholde 3 forskellige tilgange til international politik og endvidere, hvorledes disse tolker mulighederne for humanitære interventioner. I stedet for at benytte bestemte forskere, der repræsenterer hver sin tradition, vil jeg benytte mere generelle karakteristika, der afspejler den realistiske- den kosmopolitiske- samt den engelske skole. Hvorvidt en forsker tilhører den ene eller anden tradition kan være op til fortolkning, derfor vil inddelingen ske ud fra det benyttede materiale samt undertegnedes egen dømmekraft. Teoriafsnittet vil ud fra et teoretisk synspunkt forsøge at svare på hvilke standarder, der gælder for humanitære interventioner, og hvorledes disse påvirker international lov og ret.

Realisme

Realisternes grundholdning afspejler sig ved måden, hvorpå stater og individer interagerer på. Som individerne i Hobbes Levithian interagerer på, skal forholdet imellem staterne betragtes som et anarki, hvori aktørerne handler ud fra egne snævre interesser, da staterne er at betragte som egoistiske og egennyttemaksimerende[1]. Det internationale samfund afspejler "a state of war", idet der ikke findes nogen international autoritet, og derfor er staterne nødsaget til at sikre sig selv i kraft af militære kapabiliteter[2]. Grundet denne magtkamp vil staterne konstant forsøge at forbedre deres

position og derigennem implicit udfordre andre stater. De internationale relationer er med andre ord kendetegnet ved krig og international konflikt, og kampen imellem staterne repræsenterer et nulsums-spil. Fredstid anskues ene og alene som forberedelse til den næste krig. Egne interesser har fortrin frem for moralske principper, og deraf bliver den eneste morale i det internationale system at sikre sin egen overlevelse, hvorved alle andre principper kan betragtes som underordnede[3]. Sondringen imellem relative og absolutte fordele bliver for realisterne et centralt element. "*When faced with the possibility for cooperating for mutual gains, states that feel insecure must ask how the gain will be divided. They are compelled to ask not 'will both of us gain?' but 'who will gain more?' If an expected gain is to be divided, say, in the ratio of two to one, one state may use its disproportionate gain to implement a policy, intended to damage of destroy the other*"[4]. Det bliver med andre ord vigtigere, hvad de selv får ud af at samarbejde i forhold til de andre aktører end, at alle parter vinder ved samarbejdet.

Som følge af at systemet betegnes som anarkisk, bliver institutionernes rolle ret begrænset. I kraft af dette anarki overholdes spillereglerne i internationalt regi kun så længe, det kan betale sig for den enkelte stat. Den stærke part sætter altid dagsordenen, krige vil derfor kunne retfærdiggøres ud fra en ændring af magtbalancen.

Humanitære interventioner bliver af realister betragtet som en form for imperialisme, da disse interventioner forsøger at promovere bestemte værdier som værende universelle. Humanitære interventioner er blot en måde at beskytte egne interesser på, og begreberne retfærdige og ikke retfærdige krige mister i denne terminologi sin relevans[5]. Ifølge den realistiske teori kan angreb sommetider være det bedste forsvar for at sikre statens overlevelse, og humanitære interventioner er ikke etiske men snarere "Power Politics in Disguise", hvor

menneskerettigheder bliver brugt som et redskab til at sikre egne interesser[6].

Humanitære interventioner vil på den baggrund være ren og skær hykleri, idet staten ene og alene er ansvarlig overfor sig selv og sin egen sikkerhed. Som Thykidid argumenterede *"the strong do what they have the power to do and the weak accept what they have to accept"*[7]. Kritik af en given intervention skal ses i lyset af andre staters interesser i området.

Kosmopolitanisme

Kosmopolitanisme stammer fra det græske ord kosmopolites og kan oversættes til verdensborger[9]. Denne tilgang til studiet af international politik adskiller sig i høj grad fra realismen via dens mere positive syn på menneskeheden. *"…cosmopolitanism connotes the ethical and political space which set out terms of references for the recognition of people's equal moral worth, their active agency and what is essential for their autonomy and development; it seeks to recognize that, the meaning of ideas such as equal dignity, equal respect and equal considerations cannot be specified once and for all"*[10]. I den kosmopolitiske tradition er mennesket over staten, da staten er et redskab, der kun benyttes så længe denne instans giver mening[11]. Verden bliver først og fremmest betragtet som et samfund af menneskeheden, der skal stræbe efter det gode samfund. Racer, kulturer og stater skal i den henseende ses som dynamiske størrelser, der har mulighed for at ændre de fremherskende strukturer[12]. I den kosmopolititiske tradition binder de transnationale sociale bånd individerne sammen uafhængigt af statsligt tilhørsforhold. Det kantianske mål er at erstatte stats systemet med et verdenssamfund[13]. Menneskehedens interesser fremstår som sammenfaldende, og den kosmopolitiske tradition afviser realisternes tese om de internationale relationer som dele af et nulsum-spil.

Staten bliver ikke kun set som beskytter af deres borgere men også som potentiel gerningsmand, der forhindrer den personlige frihed og er ansvarlig for misbrug af menneskerettigheder. Staterne skal indenfor denne tradition bedømmes ud fra deres handlinger, og de er som sådan ikke automatisk dårlige medspillere i det internationale samfund. Det afhænger af, om staterne handler ud fra egne interesser eller universelle principper såsom basale menneskerettigheder. Selv når overtrædelse af menneskerettigheder ikke er sket lokalt, så har staterne ikke magtet at gribe ind overfor forbrydelser imod menneskeheden på globalt plan, hvilket bidrager til denne traditions skepsis overfor statssystemet, hvorfor der bør skabes en ny verdensorden[14].

I den kosmopolitiske tradition er basale menneskerettigheder en mulighed og ikke en form for vestlig imperialisme. " *This view ignores the victims of repression (who rarely argue for the right of their government to repress them)"*[15]. Er staterne ikke i stand til at beskytte egne borgere, mister de deres legitimitet, og på den måde vil humanitære interventioner kunne legitimeres. Eftersom menneskerettighederne fremstår som essentielle, kan staterne ikke længere gemme sig bag suverænitetsprincippet, idet individerne på samme måde som staterne har visse rettigheder og forpligtigelser, og på den led mister staterne retten til suverænitet, såfremt de ikke overholder og respekterer basale menneskerettigheder [16].

Den engelske skole

Den engelske skole fokuserer i hovedtræk på de regler, normer, institutioner og praksisser, der gør sig gældende indenfor studiet af international politik. Bull definerer et internationalt samfund *"By an international society we mean a group of states (…) which not merely form a system, in the sense that the behaviour of each is a necessary factor in the calculations of the others, but*

also have established by dialogue and consent common rules and institutions for the conduct of their relations, and recognize their common interest in maintaining these arrangements"[17]. Ifølge den engelske skole bliver det internationale system betragtet som anarkisk, men eksistensen af fælles normer, værdier og institutioner sikrer orden i verdenssystemet til trods for manglen af en global autoritet[18]. Regler og institutioner bliver opretholdt og overholdt, da de betragtes som bindende i interaktionen imellem staterne[19].

Den engelske skole er delt i en solidarisk og pluralist teoriretning, der har flere fællestræk med den realistiske og kosmopolitiske tradition. Distinktionen imellem den solidariske og pluralistiske teoriretning, afspejler graden af solidaritet imellem de internationale aktører. Hvor de solidariske tilhængere ser en høj grad af international solidaritet og samarbejde, mener pluralisterne kun, det er muligt at blive enige om et minimum af forhold, da det vigtigste er staternes gensidige anerkendelse og suverænitet for at sikre orden i systemet[20].

Den solidariske tradition tager udgangspunkt i, at forsvaret af international lov og ret ses som et fælles ansvar, hvor de internationale aktører har en forpligtigelse til at yde diplomatisk og militær hjælp til stater, hvis rettigheder er blevet overtrådt. Solidariteten gælder ikke kun stater, individer har i denne tradition ligeledes rettigheder og forpligtigelser. Mens pluralisterne fokuserer på staterne, binder den solidariske tilgang statslige og ikke statslige aktører sammen og bygger på individets rettigheder og et samfund af menneskeheden. Den solidariske tradition sigter med andre ord mod en international retsorden, der bygger på solidariske principper på alle niveauer, der skal sikre visse minimumstandarder[21]. Ideer om etik og moral kan genereres fra individ til nationalt plan, hvorved forpligtigelser og bekymring for andre individer kan udløse humanitære interventioner. Det internationale samfund bliver som følge deraf åben overfor forandring og

nye konstruktioner, der kan involvere mere eller mindre orden og retfærdighed[22]. Normerne omkring menneskerettigheder har ifølge denne teoriretning skabt konsensus om retten til humanitære interventioner i ekstreme tilfælde. Begår en stat grove overtrædelse af menneskerettighederne mister den sin legitimitet og suverænitet. I modsætning hertil mener den pluralistiske tradition ikke det er muligt at håndhæve international lov i fællesskab, da staterne kun kan samarbejde om et minimum af forhold hvor de har et interessefællesskab. Suverænitetsprincippet og den formelle lighed staterne imellem går forud for det enkelte individ. Som realisterne betragter den engelske skole statens overlevelse og den deraf følgende orden som det vigtigste aspekt hos det internationale samfund. I modsætning til realisterne betragter pluralisterne ikke staterne som værende i konstant konflikt med hinanden. Staterne er derimod enheder i et interessefællesskab, hvor fælles værdier mindsker konfliktpotentialet i kraft af fælles regler og institutioner[23]. Fælles anerkendelse og suverænitet er en betingelse for det internationale samfund, idet staterne ikke ville kunne blive enige om noget uden disse basale garantier. Disse principper sikrer de enkelte stater, samtidig med de beskytter og sikrer den internationale orden[24]. Staterne definerer det gode liv, og menneskerettighederne kommer ligesom hos realisterne til at fremstå som underordnet[25]. I modsætning til realisterne mener pluralisterne i visse sfærer at være bundet af et fælles sæt af regler og praksisser i interaktionen med hinanden, hvorimod realisterne benytter disse regler til at promovere egne interesser[26]. Staterne følger deres egne interesser, men måden, de definerer disse på, er formet i samspil med de regler, der gælder indenfor det internationale samfund. Egne interesser plejes derfor bedst på langt sigt, såfremt der tages hensyn til andre stater[27].

Den pluralistiske/solidariske debat centrerer sig i bund og grund om fælles normer, regler og institutioner indenfor

statssystemet. Mens den pluralistiske skole antager karakter af den realistiske skole og tolker international lov til at være domineret af positivistisk lov, bygger den solidariske tradition mere på naturloven og dens ideer om et internationalt samfund byggende på fælles værdier[28]. Naturloven bygger på et universelt samfund af menneskeheden og humanitære interventioner vil kunne retfærdiggøres ud fra menneskets moralske forpligtigelser overfor deres medmennesker. Humanitære interventioner betragtes som en ret og ikke en pligt, hvilket adskiller denne teoriretning fra kosmopolitanismen. I den henseende vil staters afståelse fra humanitære interventioner overfor forbrydelser imod menneskeheden kunne retfærdiggøres, såfremt statens egne borgere vil have større omkostninger ved en sådan intervention[29]. Den solidariske tilgang er ikke en kosmopolitisk higen efter et verdenssamfund, men afspejler derimod graden af normer, regler og institutioner staterne indbyrdes kan blive enige om. Pluralisterne og solidaristerne er ikke hinandens modsætninger som realisme-kosmopolitisme debatten men snarere to forskellige positioner på et spektrum. Forskellen imellem de to tilgange består i graden af fælles værdier[30].

Det følgende afsnit vil først være en introduktion til Jugoslaviens- herunder Bosniens historie, hvorefter de internationale aktørers ageren overfor Bosnien vil blive diskuteret og analyseret.

Jugoslavien/Bosnien

Befolkningen i det tidligere Jugoslavien udgøres hovedsageligt af slaverne, der menes at have indvandret omkring det 6. århundrede. De fleste sprog i det tidligere Jugoslavien hører under den slaviske sprogfamilie og tales af knap 88 procent af befolkningen. I modsætning til det sproglige sammenhold er der langt større spredning i befolkningen, hvad angår de religiøse forhold. Som resultat af missionsvirksomhed blev serbere og kroater delt i en kristenortodoks og romersk katolsk variant, mens Bosnien skabte deres egen kristne tradition, der ændrede sig til islam, da tyrkerne i 1400 tallet viste, at de nu var den stærkeste magt på Balkan. Et af disse slag, slaget ved Kosovo Polje har fået en mytisk glans af serberne, til trods for at både kroater og albanere kæmpede ved deres side mod tyrkerne. Trods nederlaget, der af serberne blev betragtet som en moralsk sejr, førte slaget ikke til det serbiske riges fald, da dette allerede var brudt sammen[1].
I 1918 blev det første Jugoslavien dannet, der blev domineret af serberne, hvilket hverken slovenere eller kroatere var særligt positive overfor, men med en form for hjemmestyre til Kroatien lykkedes det at holde sammen på Jugoslavien indtil anden verdenskrig[2].

Under anden verdenskrig var Jugoslavien præget af borgerkrig. Vinderen af borgerkrigen var Kommunisten Tito[3]. Under Titos Jugoslavien udviklede landet sin egen form for kommunisme, der afveg fra Moskva via mere decentrale

og liberale reformer. Som følge af at USA og USSR ønskede at styrke deres position i regionen, udnyttede Tito dette til Jugoslaviens fordel, og Jugoslavien opnåede den højeste levestandard af samtlige de kommunistiske lande. For at undgå at ingen af de etniske grupper skulle blive for dominerende, var der institutionaliseret forskellige praksisser samt inddeling af landet i regioner med hver deres dominerende gruppe. Tito forsøgte via overførsler fra de rigere provinser til de fattigere egne at styrke sammenholdet i Jugoslavien[4], men til trods for denne omfordeling af værdier øgedes det økonomiske skel mellem de rige og fattige republikker i Jugoslavien[5].
Jugoslaviens forfatning fra 1974 gav Kroatien, Slovenien, Serbien, Bosnien-Hercegovina, Montenegro og Makedonien status af republikker, mens Kosovo og Vojvodina fik status af autonome provinser, men disse ville have de samme privilegier som republikkerne blot ikke status som republik[6]. Forfatningen gjorde landet til en konføderation bestående af 8 quasi autonome stater. Bag hele systemet var der et styrende element, kommuniststyret personificeret ved Tito[7]. Titos mål med forfatningen var at uddelegere magten, så ingen ville opnå ligeså stor magt, som han selv havde haft[8]. Med undtagelse af udenrigs- og sikkerhedspolitik samt centrale økonomiske aspekter havde "republikkerne" via forfatningen opnået den autonomi, der er kendetegnende for en selvstændig uafhængig republik. Det føderale center skulle opnå de føderale enheders godkendelse for at gennemføre ændringer af forfatningen[9]. Jugoslavien var nu kun, hvad de føderale enheder ved konsensus gjorde det til. Bortset fra de førnævnte områder kunne republikkerne forfølge deres egne ofte modstridende interesser[10]. Hver republik havde således med undtagelse af Kosovo og Vojvodina ret til uafhængighed, men dette var ikke en praksis, der skulle udøves. Til trods for de føderale initiativer forblev Jugoslavien under Tito en centralistisk stat, og Tito havde i kraft af sin magtposition altid mulighed for at løse de problemer, der opstod. Problemerne opstod først efter

hans død, hvor hans arvinger stod tilbage med de procedurer og de føderale strukturer, der var skabt ved forfatningen i 1974. Forfatningen fra 1974 havde gjort Tito uundværlig for et samlet Jugoslavien, og da han døde, var der ikke længere nogen instans til at holde sammen på de 8 "republikker" [11]. Alligevel virkede det som om, at Tito ved sin død i 1980 havde haft succes med sin plan, idet Jugoslavien virkede som en sammentømret enhed[12].

Tiden efter Titos død i 1980 var præget af økonomisk recession, idet mange af Titos investeringer var foregået for lånte penge, hvilket forværredes af de internationale konjunkturer som følge af oliekrisen i 1979[13]. Situationen i Jugoslavien blev ikke forbedret af, at der ikke var nogen koordineret valuta og investeringspolitik, idet de 8 republikker havde travlt med deres egne interesser og modarbejdede ethvert centralt forsøg på en overordnet strategi[14]. Konsekvensen blev, at de forsøg, der blev iværksat for, at rette op på krisen mislykkedes, hvilket forværrede den økonomiske situation.
Den forværrede økonomiske situation samt det magt vakuum der opstod i kølvandet på Titos død, fik flere medier til at sprede nationalistisk propaganda, men i midten af firserne syntes situationen fortsat under kontrol. Levestandarden faldt i løbet af 80'erne med 40 procent, mens inflationen samtidig steg med mere end tusind procent[15], og med det serbiske Memorandum og Milosevic magtovertagelse i 1986-87 ændrede situationen sig drastisk. Memorandummet havde pustet til de nationale følelser i Serbien, hvilket Milosevic, der havde taget kontrol med medierne, udnyttede til dyrkelsen af en historisk begrundet nationalisme, som da han markerede 600 årsdagen for nederlaget på Kosovo-sletten til et massemøde på selv samme sted. Milosevic genoplivede ydermere minderne fra anden verdenskrig, hvor Kroatiens Ustasha regime havde samarbejdet med tyskerne samt havde forsøgt at udrydde serberne, hvorved 300.000 var myrdet, mens yderligere 180.000

var deporteret samt 250.000 tvangskonverteret til katolicisme for at gøre dem klar over, at folkemord imod serberne stadig var en mulighed. Medierne kom til at fungere som en vigtig krigsforberedende faktor i Serbien[16]. I Kroatien kastede Tudjman benzin på nationalisternes bål ved at genindføre det rød hvide skaktavlevåben i flaget, hvilket var symbolet på det fascistiske Ustasha regime under anden verdenskrig. Endvidere nedtonede Tudjman antallet af ofre for Ustasha og begyndte at opkalde gadenavne efter gamle Ustasha ledere[17]. Serberne svarede igen ved at oprette et serbisk nationalråd, hvorpå Tudjman gennemførte en ny forfatning, der gjorde serberne til et mindretal i stedet for et statsbærende folk. Krajina serberne erklærede sig derefter løsrevet fra Kroatien samtidig med, at Kroatien erklærede deres selvstændighed efter en folkeafstemning, hvorefter voldsomme kampe bredte sig[18]. Hvert skridt hen imod en konfrontation blev bevidst stimuleret af både serbiske og kroatiske ledere og medier. Der skal gøres opmærksom på, at antallet af ofre under Ustasha kan være pustet kunstigt op af Tito, idet dette ville give højere krigsskadeerstatning. Ikke desto mindre var dette 50 år senere en medvirkende årsag til at skabe had og frygt, der udviklede sig til et serbisk folketraume.

Krigen i Jugoslavien begyndte, da Slovenien og Kroatien erklærede deres selvstændighed i 1991 og Bosnien Hercegovina fulgte efter det følgende år. Slovenien løsrev sig uden de store problemer, grundet deres geografiske placering samt deres homogenitet[19]. Krigene i Kroatien og ikke mindst Bosnien skulle vise sig at blive langt blodigere. I Kroatien udgjorde serberne 12 procent, men valgte grundet frygt for deres status og sikkerhed i et uafhængigt Kroatien med hjælp fra Beograd at tage kontrol med en 1/3 af Kroatien. Det lykkedes serberne at beholde disse områder, indtil kroaterne i 1995 angreb og overtog Krajina området. Omkring 150.000 serbere blev i den sammenhæng tvunget til at flygte, hvilket var

den mest eklatante form for etnisk udrensning under krigen i det tidligere Jugoslavien. Volden i Bosnien begyndte som et resultat af, at Bosnien erklærede sig selvstændig i 1992[20]. Muslimerne i Bosnien udgjorde på daværende tidspunkt knap halvdelen af befolkningen, mens serberne udgjorde en lille tredjedel, og serberne frygtede for deres status i et uafhængigt Bosnien[21]. Det er vigtigt at holde sig for øje, at krigen i Kroatien i flere henseender blev videreført i Bosnien, og at flere af de grupperinger, der startede den brutale fremfærd i Kroatien, fortsatte denne i Bosnien. En stor del af serberne flygtede gennem Bosnien, hvilket skabte vrede og frygt hos de bosniske serbere[22]. Omkring 300.000 formodes at have mistet livet under konflikten i det tidligere Jugoslavien, mens op imod 2 millioner er blevet tvunget til at flygte. Ligesom i Kroaten var alle parter skyld i forbrydelser imod menneskeheden, men serberne stod i den henseende for hovedparten af volden. Disse forbrydelser inkluderede massevoldtægter, massakrer, ødelæggelse af landsbyer og byer samt etnisk udrensning[23]. For at gøre ondt værre kollapsede økonomien under krigen, som resultatet af at produktionen faldt til en tiendedel af produktionen før krigen, og arbejdsløsheden forværredes til mellem 60 og 90 %. De fleste valgte at flygte, da alternativerne ved at blive ikke var så flatterende, eftersom de kun kunne leve af nødhjælp, melde sig til hæren eller blive kriminel. Især de unge og veluddannede valgte at flygte[24].

Under konflikten i Jugoslavien var der 13 forskellige fraktioner, der kæmpede imod og med hinanden på forskellige tidspunkter i løbet af konflikten[25]. Ligeså kompleks som krigen var, synes Jugoslaviens historie at være. Grundet nogle af disse historiske begivenheder eksisterer der den dag i dag mange forskellige myter og versioner af Balkans historie. Nogle beskriver Balkan som en krudttønde, idet det historisk er placeret imellem det Ottomanske og det Østrig-Ungarske rige. Balkan har altid været karakteriseret ved etnisk opdeling

og rivalisering, hvorfor der lurer ældgammelt had lige under overfladen. Årsagen til, at der var relativt fredeligt under Tito, skyldes, at de forskellige grupperinger blev undertrykt og ikke havde mulighed for at promovere deres nationalistiske ideologier. Problemerne i forbindelse med denne forklaring opstår på grund af de lange historiske perioder, hvor de forskellige grupperinger har levet fredeligt side om side[26]. Denne tolkning kan ikke forklare eksistensen af andre tolkninger, der ser det Jugoslaviske og i særdeleshed Bosnien som afspejlet ved dets sammentømrede og rige kultur. I den henseende vidner de mange ægteskaber på tværs af etnisk orientering i efterkrigstiden som et bevis på den fredelige sameksistens. Bosnien var den region i Jugoslavien, hvor folk oftest refererede til dem selv som Jugoslaver[27]. Nationalismen, der kom til at præge Balkan, inden krigen startede i 1991, blev ene og alene rekonstrueret med et politisk formål. *"Thus, not "ancient hatreds" but the deliberate exploitation of the traumas of the recent past by two skillful, power driven leaders helped push Yugoslavia into atrocious conflict"*[28]. Som ofte sker ved krigs indtrængning så bliver tolerance og harmoni afløst af mistænkeliggørelse og had. Et halvt år inden valgene i 1990 viste flere menigmålinger, at over 70 procent af befolkningen ønskede, at de nationalistiske partier skulle forbydes, ikke desto mindre støttede 70 procent af vælgerne disse nationalistiske partier ved valget[29]. Frygt fremstår som et plausibelt argument i forbindelse med konflikten. Figuren på næste side viser de dilemmaer parterne i forbindelse med etniske konflikter står overfor.

Et simplificeret skema af en etnisk konflikt[30]

	And Party B Cooperates	And Party B competes
If party A cooperates	• Abandon hope of ideal peace and justice • Potential for peace and some justice	**For Party A** • Abandon hope of ideal peace and justice • "Worst Nightmare" occurs
If party A competes	**For Party A** • Potential of getting ideal peace and justice is high exploiting Party B's "softening"	• Maintain hope of ideal peace and justice • Continue violence and loss of life

De vigtigste internationale aktører under folkemordet i Bosnien

Krigen i Jugoslavien chokerede hele verden og ikke mindst Europa. Krigen var en chance for EU til at vise, at de kunne stå sammen. I januar 1991 blev EU enige om, at man ønskede et samlet Jugoslavien, så Slovenien og Kroatien skulle ikke gøre sig forhåbninger om uafhængighed[31]. Kroatien og Slovenien valgte alligevel at erklære deres uafhængighed i juni 1991, uden at dette blev anerkendt af det internationale samfund. Tyskland skiftede mod slutningen af 1991 holdning, hvilket EU modstræbende accepterede og den 15. januar 1992 erklærede EU de to lande for selvstændige. Selvom flere af EU landene var noget skeptiske, accepterede de tyskernes krav, hvorved Jugoslaviens opløsning blev en kendsgerning. Derved kunne de resterende republikker vælge imellem at søge selvstændighed eller blive en minoritet i et samlet Jugoslavien, hvori serberne ville dominere. Bosnien mente ikke, det var en reel mulighed og søgte selvstændighed, hvilket den 7. april blev anerkendt af EU og USA, hvorefter kampe brød løs i april

1992[32]. At serbernes områder i Krajina og i republik Srpska ikke kunne opnå uafhængighed, opfattedes af serberne som dybt uretfærdigt, og serberne i Bosnien boykottede derfor valget. Stemmeprocenten i den efterfølgende afstemning var kun på 63 procent. Ud af disse 63 procent stemte kun 63 procent for et uafhængigt Bosnien. På den led kan det undre, at det internationale samfund accepterede dette valg, idet normal praksis er, at over halvdelen skal stemme for en løsrivelse. Normer og værdier, som argumenteret af den engelske skole, ser i den sammenhæng ikke ud til at spille en rolle. Årsagen til, at det internationale samfund accepterede Bosniens status som selvstændig nation og ikke Krajina og Srpska, må skyldes at området i modsætning til de to førnævnte områder besad en selvstændig autonomi som følge af forfatningen fra 1974.

Da anerkendelsen af Slovenien, Kroatien og Bosnien ikke skabte fred, forsøgte man sig med forskellige fredsløsninger. Disse forsøg med selvstyrende områder opdelt efter etniske kriterier blev under hele konflikten ved med at være det afgørende element, der bremsede en fredelig løsning. Vance/Owen fredsplanen indeholdt en opdeling af Bosnien i ti kantoner i forhold til etnicitet. Planen indebar, at serberne skulle aflevere 25 procent af deres besatte områder tilbage. Planen blev dog i store træk kritiseret af det internationale samfund[33]. En kontaktgruppe bestående af (USA, Frankrig, Storbritannien, Tyskland og Rusland) fandt derfor frem til en ny aftale, der gav de bosniske serbere 49 procent af landet. Vance/Owen planen havde tilbudt serberne et mindre område, end det kontaktgruppen foreslog, men dette var blevet forkastet som moralsk og politisk uacceptabel, da det ville være det samme som at belønne de aggressive bosniske serbere og en legitimering af deres handlinger. Serberne kontrollerede 70 procent af landet og ville afstå næsten en tredjedel, tillige bør der huskes på, at serberne som hovedsagelig en landbefolkning dominerede 2/3 af landet selvom de pr. indbygger kun ud-

gjorde en tredjedel. Hvorvidt denne ordning kunne synes retfærdig eller ej kan diskuteres. Den bosniske regering accepterede planen, mens de bosniske serbere satte så mange betingelser, at det reelt svarede til et afslag[34].

Til trods for at mere end 40 resolutioner imellem 1992 og 1993 blev ratificeret, lykkedes det på ingen måde at stoppe volden i det tidligere Jugoslavien. I februar 1992 bemyndigede FN's sikkerhedsråd 14.000 soldater til det tidligere Jugoslavien, problemet var, at hverken FN's generalsekretær Boutros Ghali eller de vigtigste internationale aktører ønskede at bruge et stærkere mandat end det fredsbevarende, dette til trods for at der var autoriseret et kapitel VII mandat igennem resolution 770 og 776, der beskriver situationen i Bosnien-Hercegovina som en trussel imod international fred og sikkerhed. Soldaterne kunne som følge deraf kun opfordre til fredelige løsninger og ikke sikre disse. Generalsekretæren var endvidere meget tilhænger af disse bløde tilgange og gav eksplicit udtryk for, at der kun skulle benyttes ikke militære midler, hvilket måske afspejler den manglende konsensus, der var i sikkerhedsrådet. Problemet er, at i nogle henseender virker de såkaldte bløde sanktionsmuligheder såsom neutralitet og samtykke fra de stridende parter ikke, og i Jugoslaviens tilfælde skulle det vise sig at blive katastrofalt. FN soldater stod i flere situationer som passive vidner til mord[35]. Med tanke på de gange, hvor FN soldater agerede resolut overfor de trusler og provokationer, især serberne fremturede med, og det positive resultat det medførte, virker sikkerhedsrådets og især Boutros Ghalis tilgang noget mærkværdig. Ydermere skal det bemærkes, at det var distribueringen af nødhjælp, der blev betegnet som et vigtigt aspekt i bevarelsen af international fred og sikkerhed. Beskyttelse af civile må derfor være at betragte som mindre vigtig i relation til distribueringen af nødhjælp[36]. *"We have chosen to respond to major unlawful violence not by stopping that*

violence, but by trying to provide relief to the suffering. But our choice of policy allows the suffering to continue"[37].

Kampene fortsatte, og i Srebreniza forsøgte de bosniske serbere flere gange at indtage byen, men uden held da den franske FN general Morillion nægtede at forlade området, hvorefter Srebreniza og fem andre områder blev erklæret for sikre zoner[38]. I kraft af manglende ressourcer kunne FN ikke afvæbne bosniakkerne, der brugte de sikre områder som deres operative baser for angreb på serberne og heller ikke forhindre serbiske angreb på bosniakkerne i de sikre områder[39].

Da krigen i maj 1995 igen intensiveredes, blev de serbiske angreb besvaret med luftbombardementer af NATO, hvorefter FN personale blev taget som gidsler ud fra den sædvanlige devise om, at ingen af NATO's regeringer kan tåle at risikere deres soldaters liv. Serberne krævede Srebreniza rømmet. FN's øverste repræsentant havde ingen intentioner om at bøje sig for et sådant ultimatum, endvidere ville han heller ikke give de hollandske FN tropper flystøtte, da det blev nødvendigt. Resultatet af denne noget ambivalente holdning blev, at serberne indtog Srebreniza i juli 1995, hvor 7000 mænd forsvandt og tusindvis af kvinder og børn blev jaget på flugt, det samme var tilfældet med Zepa[40]. Srebrenica, som efter planen skulle være et af de såkaldte sikre områder, faldt uden, at så meget som et eneste skud blev affyret af FN[41]. Til trods for NATO involvering og et kapitel VII mandat, lykkedes det ikke at sikre disse områder. De tilfælde, hvor FN skød igen, viste ellers, at chikanen mindskedes, problemet bestod i den henseende i, at Boutros Ghali gav en reprimande i de tilfælde, hvor FN soldaterne agerede resolut overfor provokationer[42], hvilket virker underligt med et kapitel VII i ryggen. I kraft af den chikane, der forekom, ville et kapitel VII mandat og den efterfølgende brug af våbenmagt ellers kunne legitimeres

ifølge den nye fortolkningspraksis. I den henseende skal styrken agere upartisk i forhold til mandatet, hvilket vil sige, at UNPROFOR skulle slå ned på enhver, der forsøgte at forhindre styrken i at udføre sit arbejde, uanset hvilken part den pågældende tilhører. Problemet er blot at gråzonen imellem fredsbevaring og fredsskabelse i forbindelse med Bosnien gav store problemer som følge af den forvirring, der opstod omkring mandatet, og hvad dette indebar. En kilde til forvirring skyldes, at humanitær assistance fredsopbyggelse samt konfliktforebyggelse kan autoriseres med både et kapitel VI og VII mandat. Mandatet afhænger i den kontekst af det forventede samtykke fra parterne. Ved samtykke udføres operationerne med et kapitel VI, mens operationer, hvor samtykke er begrænset, kan udføres med både et kapitel VI og VII mandat[43]. At FN og det internationale samfund skiftede fra et kapitel VI mandat til kapitel VII ændrede reelt ikke mandatet, idet Boutros Ghali forbød FN soldaterne brug af våbenmagt, medmindre det var i selvforsvar[44]. Den manglende præcisering af hvad mandatet indebar skabte en stor grad af uklarhed og usikkerhed for de involverede parter.

Ud fra et taktisk militært synspunkt kunne det tænkes, at FN og NATO kun halvhjertet forsøgte at forsvare disse enklaver, eftersom Srebrenica og Zepa var omringet af serbiske styrker og stort set umulige at forsvare. Styrkerne, der blev frigivet ved disse to enklaver, kunne samtidig bruges til at styrke de andre sikre zoner. Spørgsmålet er, hvorvidt der overhovedet har været et reelt ønske om at forsvare disse enklaver. Med faldet af Srebrenica i 1995 var det internationale samfunds muligheder ret begrænset. Enten kunne de vælge at trække sig ud og blive yderligere ydmyget eller forstærke både mandat og tropper. I forhold til de første år af konflikten, hvor upartiskhed og samtykke havde været de vigtigste redskaber, blev der nu sigtet mod en fredsløsning ved at øge den militære magt, og i november 1995 blev Dayton aftalen underskrevet[45].

Desværre skal hovedårsagen til, at Dayton aftalen blev en succes nok ikke findes i det øgede militære pres mod serberne eller en reel tilfredsstillelse med fredsvilkårene, men snarere som et resultat af de bosniske serberes manglende interesse i en fortsættelse af krigen, eftersom den etniske udrensning stort set var gennemført. Den endelige opdeling af det tidligere Jugoslavien var tæt på at opfylde de kriterier, Tudjman og Milosevic havde erklæret tilbage i 1991. Endvidere havde Rusland, der var imod militær aggression imod serberne, som de traditionelt var på god fod med, ændret holdning efter serberne i 1994 slog 68 mennesker ihjel på en markedsplads i Sarajevo[46].

Argumentet om, at de, som starter krigen, er de eneste parter, der kan stoppe den igen, som de internationale forhandlere forholdt sig til, bærer en vis grad af sandhed, men derfor burde det næppe havde været den overordnede politik, idet symbolværdien ved at forhandle med krigsforbrydere ikke gavner det internationale samfunds troværdighed[47]. De, som ønsker fred og ikke er en aktiv part i konflikten, får derved ingen stemme. Ved sådanne fredsforhandlinger kan det argumenteres, at forbrydelse betaler sig, og derved åbner det op for andre aggressive parter. De internationale forhandlere kunne kun se Balkan som et område styret af frygt og had og ikke en krig, der opstod netop, fordi frygt og had blev politisk manipuleret. Nationalisterne fik, hvad de kom efter med hjælp fra det internationale samfund.

De humanitære opgaver, FN tropperne skulle varetage i Bosnien, blev forhindret af FN's mål om at forholde sig neutrale. Ved at fuldføre deres humanitære mål om beskyttelse af udsatte grupper frygtede FN, at de ikke længere ville stå som upartisk, hvilket de må have foretrukket, idet tusindvis af civile måtte lide døden i de "såkaldte sikre områder". FN's fokusering på

standardprocedurer åbnede ikke op for muligheden, at dette ikke var en konventionel krig men snarere en krig rettet mod civile for at "rense" befolkningen. FN's fokus var rettet mod at finde en løsning på selve krigen, hvori etnisk udrensning blev set som et biprodukt af krigen. Men eftersom de politiske ledere i Jugoslavien ikke mente, de kunne leve fredeligt sammen med de andre nationaliteter, skulle der afgrænses nye territoriale områder. Problemet er blot, at det ikke er muligt at skabe disse etnisk "rene" områder, og derfor blev selve målet med krigen etnisk udrensning. Der kan argumenteres for, at de nationalistiske krav om opdeling på sin vis blev legitimeret af de internationale aktører til trods for, at også denne tilgang ville ende med etnisk udrensning[48].

FN's sanktioner, humanitær assistance, nødhjælp og sikkerhedszoner skal i den kontekst nok mest af alt ses som en måde at sløre vestens ligegyldighed på. Derved fremtræder det internationale samfund ud fra den symbolske værdi ved at fordømme disse forbrydelser uden nogen intentioner om at gribe ind, såfremt volden yderligere eskalerer, hvilket de mange resolutioner vidner om. Disse resolutioner fremstår ene og alene som advarsler uden handling bagved, men hvori serberne blev gjort hovedansvarlig for den etniske udrensning. Serberne blev derfor isoleret som de eneste, der var ansvarlige for disse forbrydelser. Bosnien og Kroatien havde i den henseende stor succes med at ansætte PR firmaer til at forbedre deres image internationalt. I visse perioder skød de stridende parter så meget på deres egne mål til ære for CNN effekten for at forbedre deres image. Bosniens og Kroatiens succesfulde propaganda skabte en anti-serbisk holdning, hvorved deres offerfølelse blev yderligere forstærket[49].
De internationale aktørers vage tilgang skyldes først og fremmest Ruslands modstand, samt at ingen i det internationale samfund ønskede at bringe deres soldater i fare ved en direkte konfrontation med de stærke serbiske styrker[50]. Læren

af denne tilgang må være, at såfremt en statsmagt er en stærk nok aktør i det internationale samfund, vil denne kunne begå folkemord og forbrydelser imod menneskeheden uden nogen former for indgriben.

FN og det internationale samfunds manglende ageren i Bosnien er ikke kun i strid med folkemordskonventionen men ligeledes en overtrædelse af FN Pagten efter Bosniens uafhængighed. Serbernes aggression må være at betragte som en invasion af en fremmed stat, hvorfor Bosnien ifølge FN Pagten må have ret til beskyttelse af FN i kraft af dets medlemskab af organisationen. Det internationale samfund opererer først og fremmest efter at sikre anerkendte stater og ikke mindretal, ud fra denne synsvinkel virker det besynderligt, at de selv samme stater, der anerkender Bosnien ikke føler sig forpligtiget til at intervenere imod serbernes intervention, da det senere bliver nødvendigt[51].

Frankrigs rolle

I forbindelse med konflikten i Jugoslavien har Frankrig været den mest aktive supporter i håbet om at ende konflikten. Eftersom hverken EU eller FN havde succes med en fredsløsning, forsøgte Frankrig sammen med kontaktgruppen, der foruden Frankrig bestod af Storbritannien, Tyskland, Rusland og USA, at finde en løsning på konflikten[52]. Frankrig frygtede, at Tyskland ville blive for stor en magtfaktor hvis Kroatien og Slovenien blev selvstændige stater. Frankrig har siden første verdenskrig været at betragte som serbiske allierede, mens Tyskland ses som værende allieret med Kroatien. Frankrig ønskede at spørgsmålet om selvstændighed forblev et EU anliggende, men da dette ikke lykkedes, valgte Frankrig alligevel at indsætte tropper i Bosnien i modsætning til de andre stormagter[53]. Det var fransk pres, der fik NATO involveret i konflikten, hvorfor der kan argumenteres for, at Frankrig ud fra visse motiver arbejder ud fra både en realistisk og kosmopolitisk doktrin. Frankrig

er i forbindelse med konflikten i det tidligere Jugoslavien det land, der har ydet mest for at ende konflikten, både hvad angår diplomatisk pres og militære styrker til Bosnien. Ikke desto mindre har de europæiske mål fungeret som en måde at promovere franske interesser på, og derfor forbliver det stadig en kamp om interesser i det internationale system. Det franske image som en humanitær stormagt har den positive effekt, at de står som det eneste vestlige land, der er villig til at lide en lille form for tab for at sikre verdensfreden[54]. Frankrigs Kosmopolitiske tilgange vil alligevel være at betragte som en form for power politics in disquise i kraft af deres fokusering på tyske interesser i området.

Tysklands rolle

Tyskland var i forbindelse med uroligheder på Balkan optaget af interne problemer grundet sammenslutningen af Øst- og Vesttyskland, hvorved krisen på Balkan var at betragte som mindre vigtig. Efter Tyskland anerkendte løsrivelsen af Kroatien og Slovenien, valgte de at forholde sig på sidelinjen under resten af konflikten. Tysklands manglende engagement i Jugoslavien forklarer de med Hitlers fremfærd under anden verdenskrig[55]. *"…after the atrocious behavior of Nazi forces in the Balkans during World War II, any presence on the ground today of uniformed Germans would be anathema"*[56]. En tysk undskyldning lød, at serberne grundet tysk rolle på Balkan i historisk perspektiv var mistroiske om, tyskernes reelle mål var et "fjerde rige", og tyskerne var overbeviste om, at tyske soldater i Jugoslavien kun ville være med til at intensivere konflikten.
Efter tysk grundlov må landet kun handle i selvforsvar, såfremt de selv eller NATO allierede bliver angrebet[57]. Tysklands historie fremstår som en undskyldning til ikke at gribe ind overfor forbrydelser imod menneskeheden, hvorved de solidariske aspekter må siges at være fraværende.
I modsætning til resten af det internationale samfund så Tysk-

land ikke faresignalerne ved at erklære Slovenien og Kroatien selvstændige. Bosniens præsident Izetbegovic forsøgte flere gange at overtale Helmuth Kohl til at lade være med at anerkende Slovenien og Kroatien, på grund af de farer dette ville medføre. Da dette ikke lykkedes, valgte Izetbegovic at erklære Bosnien selvstændigt i marts 1992, hvorefter kampe begyndte få uger senere[58]. Tyskernes anerkendelse af disse nye selvstændige stater virker i den sammenhæng knapt så gennemtænkt. Indirekte gav Tyskland serberne mulighed for at fremmane det tysk-kroatiske spøgelse fra anden verdenskrig, der på ny ville gøre serberne til ofre. Når dertil anføres, at deres tilgang skulle bakkes op af det internationale samfunds militære magt, i hvilken Tyskland ikke ville investere deres egne soldater, virker det endnu mere grotesk.
Tysk ansvarlighed på Balkan glimter ved sin manglede tilstedeværelse, og deres mere eller mindre symbolske handlinger virker mest af alt som en måde at undgå at blive involveret på, hvorved tysk historie fungerer som en fin undskyldning[59]. Tyskernes ageren i konflikten viser med al tydelighed, at de ikke havde nogen nævneværdige interesser i Jugoslavien.

USA's rolle

I USA gjorde manglen på vitale interesser det nemt for politikerne at argumentere imod en humanitær intervention med Vietnam og ikke mindst Somalia i tankerne[60]. Frygten for tab var større end interessen for at sikre civile i Bosnien, hvilket også var USA's argument for at gribe ind i Somalia men ikke i Bosnien[61]. Ydermere så mindskede USA's humanitære intervention i Somalia presset på USA for en lignende intervention i Bosnien[62]. Ikke desto mindre havde Clinton under valgkampen i 1992-93 indikeret, at der ville blive grebet langt mere resolut ind hvis han blev præsident[63,] desuden havde Clinton tidligere udtalt: *"If the Horrors of the holocaust taught us anything, it is the high cost of remaining silent*

and paralyzed in the face of genocide"[64]. I den kontekst kan det undre, at USA's politik overfor det tidligere Jugoslavien ikke ændredes, da Clinton blev præsident i 1993.

Både Bush og Clinton tolkede krigen til at være et resultat af ældgammelt had stammende fra århundredes konflikt i regionen, der var skyld i krigsudbruddet. Med denne udlægning af forholdene på Balkan mente politikerne i USA ikke, der var meget, de kunne bidrage med til regionen. De fleste forskere på området er uenige i denne udlægning, idet had ikke var årsagen til krigen men derimod politisk manipulation. Samfundene i det tidligere Jugoslavien havde i århundreder levet i relativ harmoni med hinanden[65]. Jugoslavien stod i den kommunistiske periode under sloganet "Brotherhood and Unity", hvor der herskede relativt harmoni mellem de respektive grupper, hvilket symboliseres ved en høj grad af giftemål på tværs af de etniske grupper, og inden krigen stod Jugoslavien på tærsklen til medlemskab af det daværende EF (EU).

USA havde brug for Ruslands samarbejde i mere presserende henseender ikke mindst under Golf Krisen, og begge administrationer i USA ville ikke ødelægge forholdet til Moskva over det tidligere Jugoslavien, hvor der var begrænset med interesser tilstede. Ydermere var USA's fokus mellem 1991 og 1992 på det indenrigspolitiske område, idet der skulle vælges ny præsident, hvorved Balkan kom til at stå som noget fjernt[66]. Grundet manglende interesser forblev USA på sidelinjen, indtil Dayton aftalen kom i stand samt som resultat af, at USA havde været imod en opsplitning af det tidligere Jugoslavien[67]. Fire et halvt år tog det inden USA aktivt gik ind i Jugoslavien for at ende konflikten. Bush og Clinton administration var i den forbindelse enige om, at der ikke var vitale interesser på spil, og derfor så de ingen grund til at bruge ressourcer på at ende konflikten. USA's manglende engagement kan i forbindelse

med krisen på Balkan kun beskrives ud fra realistiske termer, og ethvert kosmopolitisk håb om en fredeligere verden må således placeres et andet sted.

I det følgende afsnit vil Rwandas historie samt det internationale samfunds respons til folkemordet blive belyst og analyseret.

Rwanda

Rwanda har i historisk perspektiv stort set altid været i krig enten borgerkrig eller i krig mod nabolandene. Men borgerkrigene har aldrig været differentieret langs etniske skillelinjer.

Rwanda havde indtil 1894 formået at holde sig skjult for resten af verden. Rwanda blev lidt tilfældigt opdaget dette år som et resultat af opsplitningen af Afrika imellem stormagterne, hvor Tyskland fik Østafrika. Det første, tyskerne lagde mærke til, var forskellen imellem de tre grupper, hutu, tutsi og twa, men dette var mest et spørgsmål om udseende, eftersom de alle talte det samme sprog, og er en del af den samme kultur. Rwanda blev af tyskerne og ikke mindst belgierne, som overtog tyskernes rolle efter WWI, betragtet som et land på et relativt højt politisk og religiøst niveau, hvilket tutsierne fik æren for. Tutsierne mentes at være indvandret fra Etiopien, idet belgierne ikke havde tiltro til, at en flok negere ville kunne være så sofistikerede i deres måde at administrere landet på, hvorved den hamitiiske tese blev introduceret[1]. *"Considered as virtually black Europeans, these"aristocratic Negroes" were contrasted with the brutishness and innate inferiority of the "Bantu" (Hutu) majority"*[2]. Den belgiske regering valgte derfor at udskifte alle hutuer med tutsier i administrationen, ydermere introducerede de identifikationskort i 1933, så der ikke ville være tvivl om etnisk tilhørsforhold. Idet der var mange giftemål på tværs af etnicitet, skete differentieringen i hutu, tutsi og twa ret så tilfældigt, men målet om at differentiere

befolkningen lykkedes til fulde[3]. Fra sidst i 40'erne begyndte der at komme internationalt pres på belgierne, der sigtede imod en magtdeling. Samtidig begyndte hutuerne at kæmpe for politisk magt og indflydelse, da de krævede, at flertallet skulle bestemme i stedet for det siddende oligarki af tutsier. Da kongen under mystiske omstændigheder døde i 1959 eskalerede kampene imellem hutuer og tutsier. Belgierne valgte at tage kontrollen, hvorefter de begyndte at udskifte tutsi administrationen med en hutu administration. Gregoire Kayibanda udskiftede monarkiet til fordel for en republik i hvilken, han skulle være den første præsident, og med hjælp fra de belgiske styrker, tog han kontrol med landet, hvilket er blevet kendt som hutu-revolutionen. Mange tutsier valgte efter hutu-revolutionen at flygte til de omkringliggende lande og forsøgte derfra at angribe og genetablere deres magtbaser i Rwanda men med ringe succes. Angrebene blev bevidst udnyttet af den nye regering til at fremmane billedet af tutsier, der kæmpede for deres tidligere magtpositioner for igen at gøre hutuerne til slaver. Derved skabtes samtidig et glansbillede af hutu-revolutionen som en heroisk og modig kamp imod en hensynsløs overmagt. På denne måde lykkedes det for hutuerne både at komme af med tutsierne samtidig med, at de overtog deres land og værdier[4]. Tutsierne formåede i kraft af bedre uddannelse at holde fast i en stor del af den private sektor, selvom de på mange andre områder var marginaliseret. Alle formelle institutioner havde hutuer som de ledende, mens de mere uformelle jobs ofte blev besat af tutsierne. Dette har yderligere været med til at forøge spændingerne imellem de nye magthavere og den gamle tutsi elite, som i visse sfærer stadig dominerede[5].

Juvenal Habyarimana overtog magten ved et forholdsvist fredeligt kup i 1973, idet han ikke mente, der blev gjort nok under Kayibanda for at holde tutsierne politisk, socialt og økonomisk nede, selvom regimet fungerede som et apartheid

regime under Kayibanda. Da Habyarimana overtog magten, blev Rwanda det mest kontrollerede land i verden med undtagelse af de kommunistiske lande, og alle skulle hele tiden være i besiddelse af deres identifikationskort samt have tilladelse til at rejse fra en præfekt (en slags amt) til en anden. Var dette ikke tilfældet blev de fængslet, tortureret eller myrdet[6]. Under disse ekstreme forhold forblev Rwanda fra 1973 og de næste 15 år frem forholdsvis roligt, men da økonomien mod slutningen af 1980'erne forværredes, blev den diskrimination tutsierne havde lært at leve med øget[7].

Som et resultat af den strenge kontrol og diskriminering invaderede Rwandas Patriotiske Front (RPF) i 1990 Rwanda fra Uganda, idet de ikke havde tiltro til, at regimet i Kigali ville lade Rwandas eksilborgere vende hjem til Rwanda. RPF blev dannet i 1979 og bestod af en gruppe tutsier, der var flygtet til Uganda som følge af huturevolutionen og de efterfølgende massakrer i Rwanda, og som ønskede, at vende hjem til Rwanda. Derudover havde de som mål at demokratisere landet og afskaffe identitetskortene. Invasionen blev ingen succes, eftersom regimet fik stor hjælp fra Frankrig. Efter angrebet i 1990 blev Habyarimana bekymret for, om RPF vil-le forsøge at tage kontrol med det nordlige Rwanda. Som konsekvens af RPF's invasion, interne økonomiske problemer samt en opposition, der krævede mere demokratiske forhold så Habyarimana og akazuen udryddelsen af alle tutsier som løsningen på deres problemer[8]. Akazuen, bestod af inderkredsen omkring Habyarimanas kone Agathe, deriblandt oberst Bagosora, der betegnes som hovedmanden bag folkemordet. Akazuen benyttede bevidst etnisk had til at forøge deres egen magtposition, og gruppen forsøgte at underminere ethvert forsøg på demokrati[9].

Fra invasionen i 1990 og frem til 1994 var der flere kollisioner imellem RPF og regimet. I de fire år skete der forholdsvis meget

lidt internt i RPF, men internationalt fik de mere og mere støtte, og blev anerkendt som en legitim part i de politiske processer i Rwanda[10]. Habyarimana derimod var på den ene side under pres fra oppositionen grundet korruption og nepotisme samt manglen på ytringsfrihed og et flerparti-system og på den anden side fra Akazuen[11]. Som konsekvens af Habyarimanas situation blev mange tutsier efter invasionen arresteret, tortureret og slået ihjel. Regimets mål var at samle hutuerne ved at bruge tutsierne som skræmmebillede[12].

Efter internationalt pres blev Arusha-aftalerne underskrevet i 1993. Denne aftale indebar, at Rwanda skulle have en midlertidig regering indtil frie valg kunne afholdes, og som følge deraf en demokratisk valgt regering ville kunne indtage sin plads. Habyarimana var i kraft af Arusha aftalen presset fra flere sider, og derfor spillede han et dobbeltspil, hvor han på den ene side støttede en demokratisering af Rwanda, mens han samtidig var med til at finansiere den ekstremistiske radio RTLMC. Til trods for Habyarimanas dobbeltspil anså mange diplomater Arusha-aftalerne som nogle af de bedste i Afrikansk historie, men de mest ekstremistiske partier var ikke med i aftalen, der ikke sikrede amnesti for politiske og økonomiske forbrydelser. Fredsaftalen var en medvirkende årsag til planlæggelsen og udførelsen af folkemordet[13].

Folkemordet i Rwanda begyndte den 6. april 1994 med nedskydningen af præsidentens fly. I løbet af kun 100 dage blev ca. 800.000 tutsier dræbt. De første ofre for folkemordet var ledertyperne i de forskellige kommuner herunder hutuer, der opponerede imod præsidenten[14]. Folkemordet var omhyggeligt planlagt af en gruppe hutu ekstremister, der ikke var villig til at dele magten med tutsierne. På trods af at det internationale samfund udmærket var klar over volden i Rwanda både før og under folkemordet i april 1994, nægtede de at tage seriøse foranstaltninger til at stoppe forbrydelserne[15].

I de følgende afsnit vil der blive analyseret på de vigtigste internationale aktørers rolle under folkemordet i Rwanda.

Frankrigs rolle

"In the far hills of Rwanda…France is supporting a regime which for two years, with a militia and death squads, has been trying to organize the extermination of the minority Tutsi …the death squads organized in a Reseau Zero (Network Zero) by the president's clan, are operating a genocide against the Tutsi, as though it were a public service"[16].

Trods flere og flere kritiske røster om den forværrede situation i Rwanda fortsatte Frankrig med at støtte regimet i Kigali. Dette skyldtes, at der var underskrevet en aftale i 1975 om militær og finansiel støtte, og da Frankrig i historisk perspektiv har for vane at støtte de francofone lande, gjaldt dette naturligvis også i Rwandas tilfælde. Frankrig tredoblede deres økonomiske støtte til landet, da regimet i Kigali kom under pres samtidig med, at hæren under fransk ledelse blev styrket[17].

RPF's invasion i 1990 blev af Frankrig tolket som en udenlandsk intervention, da RPF kom fra Uganda, der betegnes som en del af den anglofone sfære. Invasionen blev ingen succes, idet regimet i Kigali iværksatte en modoffensiv med hjælp fra deres franske allierede, der ønskede at beskytte sine interesser i regionen[18]. Grunden til den franske interesse i Rwanda er ikke et spørgsmål om økonomi men snarere et resultat af, at Rwanda har fransk som andetsprog og er en del af den samme kultur. Fransk udenrigspolitik er i den kontekst præget af Fashoda Syndromet. Fashoda Syndromet stammer tilbage fra slutningen af det 19. århundrede, hvor franske og britiske interesser kolliderede som resultat af deres kolonipolitik. England vandt den diplomatiske kamp, der var tæt på at udvikle sig til en krig mellem de to stormagter. Fashoda syndromet afspejler kampen imellem de francofone

og anglofone lande, hvor de anglofone ofte med succes har lykkedes at forpurre franske planer. Til trods for at de anglofone ikke længere udgør en reel trussel imod franske interesser bærer fransk udenrigspolitik stadig præg af dette, hvilket gav sig udslag i, at Frankrig øgede støtten til regimet i Kigali, da RPF intervenerede. I lyset af dette ligger også kimen til, at Frankrig kan støtte et regime som det i Rwanda uden at sætte spørgsmålstegn ved manglende respekt for basale menneskerettigheder eller forlange politiske reformer til gengæld for deres økonomiske støtte. Franske interesser vejer i den henseende langt tungere end manglen på demokrati og respekt for menneskerettigheder, og derved tilslutter Frankrig sig i høj grad den realistiske skoles indgangsvinkel. Fred bliver i Fashoda Syndromet ikke betragtet som en mulighed, idet verden bliver betragtet som en politisk, økonomisk og kulturel slagmark imellem de anglofone og francofone parter[19].

I kraft af den franske involvering i landet synes uvidenhed ikke at være en gyldig grund, idet de "ansvarlige politikere" må formodes at have været i besiddelse af viden om forholdene i Rwanda. Gerard Prunier, der under folkemordet i Rwanda arbejdede i det franske udenrigsministerium, argumenterer imod dette. Frankrig var på daværende tidspunkt involveret i Elfensbenskysten, Cameroon, Togo, Chad, Gabon og Djibouti, og Frankrig var vant til "a certain level of violence" og den voldsspiral, der pludselig indtog Rwanda, opdagede Frankrig ikke før de andre internationale aktører. Ikke desto mindre havde lederen af RPF Poul Kagame under et besøg i det franske udenrigsministerium fået påskrevet, at såfremt han ikke stoppede samtlige angreb på Rwanda, skulle han ikke forvente at se hans slægtninge i live igen. Uvidenhed virker i den sammenhæng ikke som en plausibelt argument.
Prunier argumenterer endvidere, at havde Frankrig vidst, hvad der foregik, havde dette næppe ændret deres politik overfor Rwanda[20]. *"Public opinion would not have allowed it, although-*

given its fickle, contradictory and incoherent nature-public opinion could very well have demanded both action to stop the genocide, but simultaneously refuse to put white French soldiers lives on the line in order to save Africans"[21].

Politikernes frygt for negativ omtale samt Fashoda Syndromet må stå som hovedårsagen til, at Frankrig ikke senere i april intervenerer samt at de tillige kunne forklare deres manglende indgriben ved at hævde, at Rwanda var et demokrati, idet det var majoriteten, der bestemte. At majoriteten er blevet defineret ud fra etniske skillelinjer har i den sammenhæng ikke spillet nogen rolle[22]. Frankrig er ligeledes vel vidende om " a certain level of violence", hvilket ikke ligefrem støtter den kosmopolitiske tilgang, og denne traditions skepsis overfor statssystemet bliver af Frankrigs manglende involvering i Rwanda ikke forbedret. Frankrigs acceptering af den stigende voldspiral fra 1990 og frem har uden tvivl øget gerningsmændenes selvtillid. Hutu eliten fortrød, at de ikke var gået hårdere til værks under hutu-revolutionen og frygtede, tutsierne nu ville tage deres hævn. Så for at undgå en tredje runde skulle tutsierne udryddes én gang for alle[23].

I maj udtalte Frankrigs præsident Mitterand: *"The international community could not act as a global police force and send peacekeepers to all the places were people fight"*[24]. Hvorefter Frankrig vender 180 grader og støtter en humanitær intervention. Frankrigs ageren i sikkerhedsrådet vidner ikke om entydige humanitære motiver. Hvordan ville Frankrig ellers kunne stemme for en reducering af UNAMIR i resolution 912, når en styrkelse af tropper og mandat var nødvendig. I resolution 918 lå alle muligheder åbne for en hurtig og effektiv stopper for folkemordet, hvilket Frankrig heller ikke benyttede sig af. Det skal nævnes, at størstedelen af ofrene allerede på dette tidspunkt var dræbt, men det specificerer Frankrigs manglende humanitære motiver[25]. Timingen for Frankrigs

involvering afslører interventionen som alt andet end humanitær. Regeringshæren havde på dette tidspunkt lidt nogle afgørende nederlag til RPF, og den franske involvering synes mere motiveret af at komme gerningsmændene bag folkemordet til undsætning end at redde tutsierne[26]. Såfremt RPF vandt krigen, ville Frankrig miste sin indflydelse i landet til sine anglofone fjender. Desuden ville fransk indflydelse i nabolandet Congo mindskes og på sigt undergrave Frankrigs indflydelse i Vestafrika[27].
Frankrig fandt tilfældigvis ud af, at de havde et internationalt ansvar samtidig med, at Mandela havde foreslået en intervention, og medierne var begyndt at fokusere på folkemordet[28]. I den kontekst virker det nok snarere som om, Fashoda syndromet spiller en rolle end gode hensigter, idet en mulig Sydafrikansk intervention stod for døren. Franske officerers intentioner om at bremse RPF igennem den "humanitære operation" Turquise for at åbne op for nye forhandlinger, vidner ikke om en humanitær operation men snarere om beskyttelse af egne interesser[29]. Ligeledes bliver en humanitær operation ikke nem at gennemføre i et land ryddet for tutsier. "*We have not a single wounded Hutu here, just massacred Tutsi*"[30], som en fransk soldat udtalte. Det skal gøres klart, at Frankrigs operation Turquise ikke skal betragtes som en del af et nul sum spil, hvor en god gerning udelukker en anden, men snarere problemet i at der er flere kritiske aspekter ved en fransk involvering i forhold til at være en humanitær intervention. En humanitær intervention bør dog ikke diskvalificeres, blot fordi nationale interesser er tilstede.

Belgiernes rolle

Belgierne har i historisk perspektiv spillet en afgørende rolle på forholdene i Rwanda. Da belgierne overtog tyskernes rolle, valgte de at lade tutsierne administrere Rwanda, og derved manifesterede de tutsierne som magthavere, da disse blev

betragtet som en overlegen race. Belgierne anså tutsierne for "*to fine to be negroes*", mens hutuerne blev set som "*extroverts who like to laugh and lead a simple life*"[31]. Som et resultat af belgiernes differentiering blev hutuer og tutsier betragtet som fundamentalt forskellige ifølge den hamitiske tese. For bedre at kunne kende forskel på hutuer, tutsier og twaer indførte de identifikationskort i 1933. Som resultat af international kritik af den manglende magtdeling og pres fra hutuerne valgte belgierne, at fjerne tutsierne for i stedet at erstatte disse med hutuer. "*In other words, they put together a very nice bomb and then, when it turned out that they could not keep control over Rwanda or Burundi or the adjorning vast Belgian Congo, they walked away*"[32]. Belgiernes involvering i Rwanda har været en medvirkende årsag til de efterfølgende konflikter i landet, og belgierne må derfor formodes at have intentioner om at rette op på deres ry ved at forbedre forholdene i Rwanda. Da volden og retorikken især igennem hade radioen RTLMC eskalerede op til og under folkemordet i 1994, udtalte den belgiske udenrigsminister: "*It would be unacceptable if Belgian troops were to find themselves as passive witnesses to a genocide about which the UN would do nothing. If the conditions deteriorate further, the UN and the Belgians can hardly, in reality, withdraw. UNAMIR must play a more active role… and reinforce the credibility of the international community*"[33].

Belgiernes udfald imod det internationale samfund var et resultat af, at kontingentet i Rwanda var blevet skåret ned fra 2558 til kun 450 soldater. Belgierne mente ganske naturligt, at FN og det internationale samfund ikke kunne stå som passive tilskuere, mens et muligt folkemord fandt sted. Dette skyldtes i høj grad, at UNAMIR's mandat begrænsede dem til kun at observere, og de måtte derfor kun bruge våben i selvforsvar. I forhold til "spillet", der senere foregik i sikkerhedsrådet om, hvorvidt konflikten i Rwanda kunne betragtes som et folkemord, er det interessant, at belgierne allerede her benytter

sig af begrebet. Et kritisk aspekt som set ved diskussionen af selve definitionen af folkemordskonventionen er, at kulturelle folkemord ligeledes er inkluderet i denne, og derfor kan begrebet folkemord bruges stort set i enhver situation. Dette kan på ingen måde siges at være tilfældet med Rwanda. Konventionens artikel b-e kan ses som et forvarsel til et muligt folkemord, og FN er i princippet forpligtiget til at gribe ind overfor potentielle folkemord. I den henseende skal der gribes ind, såfremt der gøres forsøg på folkemord samt opildnes til folkemord. Problemet består i, at disse kulturelle folkemord i den real-politiske kontekst ikke spiller nogen nævneværdig rolle i kraft af, at der finder 42 væbnede konflikter sted i verden, og derfor vil disse kulturelle folkemord kun være med til at udvande begrebet, når et nyt Rwanda indtræffer[34]. Belgierne forsøgte flere gange inden selve folkemordet at få styrket FN mandatet men uden held, og da 10 belgiske FN soldater blev myrdet, ændrede belgierne holdning og forlangte at få sine tropper hjem. General Dallaire var blevet informeret om, at de belgiske tropper ville blive myrdet for at få dem til at trække sig. De belgiske styrker blev fanget sammen med seks ghanesere, men kun belgierne blev myrdet[35]. Dette tydeliggør, at gerningsmændene udmærket er bekendt med vestens problemer i forhold til det at lide menneskelige tab, og derved ser det ud til, at det er ved at blive en bevidst strategi. Endvidere bekræfter det, at folkemordet var nøje planlagt.

Belgiernes holdningsskift kan tolkes på flere måder. På den ene side har de som mål at forbedre deres ry i kraft af deres historiske involvering i landet, og afledt deraf ønskede de at gribe ind overfor Rwanda, hvorved de antager en meget solidarisk holdning. Samtidig skal der gøres opmærksomhed på, at belgierne synes lige så optaget af deres eget ry som at redde rwandere, og herved influerer der en del realisme i deres ellers så solidariske/kosmopolitiske tilgange til Rwanda. Men med drabet på de ti belgiske FN soldater skiftede bel-

gierne holdning og støttede herefter en tilbagetrækning af FN tropperne. Ydermere ville Belgien ikke fremstå som de eneste, der ønskede at trække sig og lobbyede for en komplet tilbagetrækning fra Rwanda. "*We are pulling out, but we don't want to be seen to be doing it alone*"[36]. Derfor kommer belgiernes ry til at veje langt tungere end menneskeliv i Rwanda.
Belgiernes tilbagetrækning viser, hvor interesseret de enkelte stater er i at sikre verdensfreden, og de følger helt i tråd med realisternes tese om staternes adfærd i det internationale samfund. En anden mulig tolkning kunne være at FN's inerti i forhold til et styrket mandat i Rwanda gav belgierne den opfattelse, at Rwanda ikke var værd at spilde sine ressourcer på grundet FN og især sikkerhedsrådets modvilje, ikke desto mindre kan Belgien nøjes med at trække deres egne soldater frem for at argumentere for en komplet FN tilbagetrækning blot for at undgå at tabe ansigt.

Aktørerne i sikkerhedsrådet

Som den eneste tilbageværende supermagt vil USA's rolle være interessant at analysere. Interessen skyldes, at USA med deres overlegne militære magtapparat vil have mulighed for at intervenere i en hvilken som helst konflikt, og bremse mulige folkemord. Eftersom USA ikke besidder nogle interesser i Rwanda, kan der ikke formodes at være nogen skjult dagsorden i forhold til interesseaspektet, hvorfor de kan bedømmes udelukkende ud fra deres evne og vilje til at intervenere overfor folkemord.

Da volden i Rwanda eskalerede, stod USA i et dilemma. På den ene side havde retorikken efter den kolde krig lydt på en fredeligere og mere retfærdig verden. På den anden side havde USA og FN netop været vidne til fiaskoen i Somalia, hvor tabet af 18 soldater fik USA til at trække deres tropper tilbage. USA argumenterede, ligesom Belgien gjorde overfor Rwanda,

for en fuld FN tilbagetrækning, idet symbolværdien ikke gavnede USA's image, såfremt de var de eneste, der trak sig. Den ene dræbte US Ranger, der blev slæbt rundt i Mogadishus gader, fik langt mere medieopmærksomhed end de hundreder af somaliere, der døde ved selv samme lejlighed og de tusinder af somaliere, der døde under konflikten[37]. Beslutningen om fredsbevarende styrker til Rwanda blev truffet to dage efter, de amerikanske soldater blev dræbt, som konsekvens heraf kan Rwanda næppe betragtes som en isoleret case. Ligesom i belgiernes tilfælde, hvor 10 FN soldater mistede livet, viser USA med deres tilbagetrækning i Somalia samt manglende vilje i Rwandas tilfælde en meget realistisk præget holdning, og det bliver tydeligt, at tab af egne statsborgere, kun vil kunne accepteres, såfremt egne interesser står på spil[38].

Var konflikten i Rwanda kommet før Somalia, kunne det tænkes, at deres vilje til at involvere sig havde været langt større. USA var som resultat af Somalia præget af Presidential Decision Direktive 25 (PDD), et stærkt begrænsende direktiv, som forbød ethvert forsøg på involvering, hvor USA's interesser ikke stod på spil[39]. USA var ellers i besiddelse af efterretninger, der rapporterede, at en halv million ville miste livet såfremt volden optrappedes i Rwanda. Læren af Somalia blev, ligesom det senere skulle vise sig i Rwandas tilfælde, at intet land vil ofre sig for at sikre verdensfreden.

Alan J. Kuperman argumenterer for, at Clinton administrationen ikke kunne have vidst, hvor grelt det stod til i Rwanda i kraft af, at medierne i de første uger af folkemordet nedtonede begivenhederne, derfor kunne der tidligst være interveneret i maj og max være reddet 125.000 tutsier[40]. CIA's efterretninger omkring en halv million mulige dræbte skyldes at analytikere som regel laver et worst case scenario for at sikre dem selv. Der er to problemer i forhold til Kupermans tilgang. For det første skulle man mene, at 125.000 mennesker burde være værd at redde. For det andet vil USA ikke evakuere sine borgere i Rwanda efter den 6. april, såfremt der foregik "en normal

grad af vold" i Rwanda, og må have været vel vidende om situationens alvor i Rwanda[41].

Med PDD i mente bliver det svært at tro på en fredeligere verden igennem humanitære interventioner, idet det ser ud til, at staterne i dette tilfælde USA kun vil gribe ind, såfremt egne interesser er på spil, eller de kan intervenere uden at lide nogle former for tab. Hvorvidt, der var tale om borgerkrig eller folkemord i Rwandas tilfælde, kan for så vidt være ligegyldigt, idet det ikke havde ændret USA's rolle, dog skal det være sagt, at blev forholdene klassificeret som folkemord, ville dette måske kunne have tvunget USA til at handle i kraft af mediernes rolle. Men blandt andet i kraft af USA's modstand mod brug af ordet folkemord lykkedes det USA at forholde sig passive under konflikten[42].

Som et resultat af fiaskoen i Somalia stemte Storbritannien og USA forslaget om fredsbevarende styrker til Rwanda ned i marts 1993 med begrundelsen, at FN var overbebyrdet. FN's generalsekretær argumenterede for, at der i Rwandas tilfælde kun var behov for fredsbevarende og ikke fredsskabende styrker, som tilfældet havde været med Somalia. Rwanda blev kategoriseret som borgerkrig og ifølge standardproceduren indsatte FN en lille og let bevæbnet fredsbevarende styrke til at overvåge våbenhvilen[43]. General-major Dallaire havde bedt om 4500 soldater til at udføre sin mission, men fik i kraft af USA's rolle kun bevilliget godt 2500 mand. Dallaire rapporterede både før og under folkemordet om manglende mandskab samt manglende udstyr fra flere af kontingenterne fra den tredje verden. Endvidere ønskede han et forstærket mandat samt en efterretningstjeneste i kraft af den forværrede situation. Trods informationer om et muligt folkemord samt et plot mod de belgiske soldater, blev Dallaire nægtet at foretage en våbeninspektion med begrundelsen om, at dette stred imod den politik, man førte på fredsbevarende missioner,

hvor neutralitet og upartiskhed var kernebegreber[44]. FN's neutralitet og samtykke procedurer har i den sammenhæng været med til at underminere missionen i Rwanda samt mindsket muligheden for at definere konflikten i Rwanda som andet end borgerkrig.
Hvorvidt en efterretningstjeneste ville have spillet en rolle kan diskuteres. Dallaires oplysninger om fremtidige forbrydelser dels i form af den forværrede situation dels informationer om et kommende folkemord har fungeret ganske udmærket som efterretninger. Problemet i den kontekst består i, at disse oplysninger ikke nåede frem til sikkerhedsrådet på grund af generalsekretærens og lederen af DPKO Kofi Annans modvilje. Dette giver sig udslag i en noget ulige fordeling af viden både i felten men nok så vigtigt også i sikkerhedsrådet, hvor de store nationer kunne drage nytte af deres egne efterretninger, mens mindre nationer manglede disse måske afgørende oplysninger. FN og de ledende medlemmer vidste alle, hvad der foregik i Rwanda, mens mindre nationer i nogle tilfælde kan undskylde sig med uvidenhed i forhold til disse forbrydelser[45].
I forbindelse med krisestyring bliver det nødvendigt, at alle medlemmer permanente som ikke permanente sidder inde med samme viden og informationer. Er dette ikke tilfældet, vil skjulte dagsordener bedre kunne gennemføres, som Rwanda skulle blive et tydeligt eksempel på. I forbindelse med Rwanda havde CIA allerede året forinden konkluderet, at blev Arusha aftalen en fiasko, ville op imod en halv million mennesker dø. Havde sådanne informationer fundet vej til FN's sikkerhedsråd, kunne flere af de ikke permanente medlemmer måske have lagt det fornødne pres hen imod en humanitær intervention.

Problemet med Rwanda var, at der i sikkerhedsrådet indtil d. 30. april ikke var en eneste diskussion om folkemordet, men at krisen i Rwanda udelukkende blev betragtet som borgerkrig[46]. Dette skyldes, at Dallaires oplysninger om folkemord aldrig nåede frem til sikkerhedsrådet. Generalsekretærens specielle

repræsentant rapporterede samtidig om borgerkrig, hvilket generalsekretæren valgte at fokusere på. USA's evakuering af sine borgere vidner ellers om, at deres efterretninger må være taget for pålydende og afledt deraf må have været klar over forholdene i Rwanda. USA's evakuering signalerer endvidere, at USA ingen intentioner har om, at intervenere overfor Rwanda[47]. Derfor må og kan USA's rolle udelukkende karakteriseres ved deres manglende vilje og ikke uvidenhed om forholdene i Rwanda. At USA tolkede situationen i Rwanda som et udslag af borgerkrigen, skyldtes udelukkende, at brug af ordet folkemord ville forpligte landet til at intervenere i henhold til folkemordskonventionen. Derfor opstår der en interessekonflikt i sikkerhedsrådet om, hvorvidt konflikten i Rwanda skal klassificeres som borgerkrig eller folkemord. I Resolution 912, der blev vedtaget 21. april, vedtog sikkerhedsrådet en reduktion af UNAMIR I til 270 tropper. På trods af at FN udtrykte foragt for forbrydelserne, stod der ikke noget konkret om folkemordet. Den øgede fokus på menneskerettigheder betød i Rwandas tilfælde ikke noget, idet styrken, modsat af hvad kunne forventes, blev reduceret. Den symbolske værdi ved at reducere kontingentet i stedet for en styrkelse kan tolkes som et tilsagn til forbrydelserne i Rwanda, hvorved gerningsmændene kunne agere uden nogen former for indblanding fra de internationale aktører. Rwandas perifere position i international politik gjorde, at de signaler, der kom omkring situationens alvor, bevidst blev overhørt[48]. Var alle tropper trukket ud af Rwanda, ville dette have bekræftet de internationale aktørers selektivitet overfor humanitære interventioner, hvorved det var at foretrække en billig men også meget lidt effektiv operation i Rwanda. Selvom resolution 918 beskrev situationen som en trussel imod international fred og sikkerhed og var autoriseret med et kapitel VII mandat, havde UNAMIR II kun autorisation til at benytte magt i selvforsvar. Dele af ordlyden fra resolution 918 var i høj grad stjålet fra folkmordskonventionen, ikke desto

mindre undlod man at referere til forbrydelserne i Rwanda som folkemord. *"Recalling in this context that the killing of members of an ethnic group with the intention of destroying such a group, in whole or in part, constitutes a crime punishable under international law"*[49].

Da det internationale samfund endelig valgte at agere igennem en "humanitær" fransk intervention, virkede tidspunktet for denne operation alt andet end humanitær. Resolutionen blev først ratificeret 22. juni på et tidspunkt, hvor langt størstedelen af tutsierne allerede var dræbt, hvorved intervention mest af alt minder om en måde, hvorpå de vestlige regeringer kunne redde lidt af æren og deres dårlige samvittighed. Havde ambitionen været humanitær, må det antages, at resolution 918, der inkluderede 5500 tropper til Rwanda, var blevet implementeret. Men som den daværende præsident for sikkerhedsrådet Colin Keating bemærkede, så var der hverken tropper til rådighed eller en plan om, hvad disse skulle bidrage med. *"as you will see, the US has essentially gutted the resolution… In reality the expansion is fiction*[50].

Et andet problem i forbindelse med folkemordet i Rwanda skyldes, at FN sekretariatet aldrig informerede sikkerhedsrådet om Dallaires oplysninger fra Rwanda, og derved bærer sekretariatet en stor rolle for fiaskoen i Rwanda. Ikke desto mindre er det langt fra sikkert, at Rwanda ville være grebet anderledes an, såfremt medlemmerne havde kendt til Dallaires efterspørgsel efter et styrket mandat, eftersom flere af de permanente medlemmer udmærket kendte til forholdene i Rwanda og ikke ønskede at gribe ind. Med al tydelighed bliver dette bevist, da det senere i forløbet kommer frem, at det fortrinsvis skal betegnes som et folkemord, hvortil flere at de permanente medlemmer nægter at bruge denne betegnelse[51].
En humanitær intervention havde været en mulighed, hvis de ikke permanente medlemmer havde kendt til forholdene

i Rwanda og via medierne kunne tvinge de permanente medlemmer til at handle. Dette må dog udelukkende betegnes som spekulationer, da det langt fra er givet, at de ikke permanente medlemmer, der inkluderede Rwanda, kunne se en interesse i dette. I forbindelse med vidensniveauet skal der gøres opmærksom på, at det var både generalsekretæren Boutros Ghali og den ansvarlige for de fredsbevarende styrker (DPKO) Kofi Annan, der ikke ønskede at oplyse sikkerhedsrådet om Dallaires oplysninger fra felten i Rwanda[52]. DPKO var blevet skræmt af Somalia og ønskede ikke at foreslå et styrket mandat alle parter i sikkerhedsrådet ikke kunne acceptere[53]. Boutros Ghali og Kofi Annan forhindrede derfor afgørende oplysninger i at nå frem til sikkerhedsrådet. DPKO og Boutros Ghali har i den forbindelse været medvirkende til at forhindre en styrkelse af mandatet for Rwanda ved at undlade at give sikkerhedsrådet de fornødne oplysninger. I den sammenhæng bliver DPKO og generalsekretærens forhold til sikkerhedsrådets medlemmer langt vigtigere end Rwandas civilbefolkning. Et interessant aspekt synes at komme til syne, når man skal evaluere FN personalets karriereforløb efter 1994, hvor de fleste er gået et skridt op ad rangstigen, selvom en fyreseddel i visse tilfælde havde været mere passende[54]. At Kofi Annan efterfølgende er blevet generalsekretær tydeliggør, at FN er blevet så institutionaliseret, at dens virke er langt vigtigere end de mennesker, FN ifølge pagten og diverse konventioner har forpligtiget sig til at komme til undsætning.

I forbindelse med konflikten i Rwanda valgte Boutros Ghali flere gange at presse Habyarimana med tilbagetrækning, hvis ikke fredsprocessen skred hurtigere frem. I den forbindelse bliver neutralitet og upartiskhed, som FN opererer ud fra, ret hurtigt meget flygtige begreber. For neutralitet indebærer samtidig en styrkelse af den stærke part, så uagtet af ens motiver vil manglende handling implicit være en styrkelse af den stærke part. I den sammenhæng skulle UNAMIR samarbejde med

det lokale politi og militæret, men hvori består neutraliteten i at samarbejde med de selv samme instanser, som udfører folkemordet. FN ser ikke ud til at kunne leve op til deres egne krav og ligeledes følger deres begreber standardprocedurer frem for sund fornuft. FN og USA ville såfremt Arusha Aftalen ikke blev implementeret trække sig. Problemet er blot, at den ene part netop ønsker dette[55]. Selv efter at udryddelsen af tutsier var begyndt i stor stil, forsøgte USA's diplomati at få Arusha tilbage på sporet og en våben-hvile i stand. Hvorvidt regimet i Kigali har haft succes med at overbevise det internationale samfund om, at urolighederne var en konsekvens af mordet på deres præsident og ikke planlagt, virker ikke som en plausibel forklaring. Derimod virker det internationale samfunds ageren som paralyseret af Somalia samt ikke mindst ligegyldighed og ønsket om at forblive på sidelinjen. Kun de mindre nationer uden efterretninger i Rwanda kan bruge manglende viden som forklaring overfor Rwanda.

General-sekretæren foreslår i et brev d. 9. april, at det kan blive nødvendigt at evakuere al FN personale. Udvikler konflikten sig til en farlig situation, mener generalsekretæren, at UNAMIR skal trække sig[56]. Hvis ikke FN skal beskytte civile, hvem skal så? I den henseende må rådet til alle der påtænker et folkemord lyde: Dræb en lille del af en FN styrke så I kan udføre jeres folkemord i fred og ro[57].

Boutros Ghali er i sin egenskab af generalsekretær blevet kritiseret i kraftige vendinger for sin håndtering af konflikten i Rwanda. Grunden til dette skyldes først og fremmest, at generalsekretæren har mulighed for at præge debatten i medierne og sikkerhedsrådet og derved lægge pres på aktørerne i sikkerhedsrådet. Det skal dog huskes på, at generalsekretæren også er nødt til at bevare en vis form for diplomatisk linje til de selv samme aktører. Ikke desto mindre havde Boutros Ghali mulighed for at lægge det nødvendige pres for et styrket

mandat til Rwanda. Men Boutros Ghali mente, at der i kraft af belgiernes rolle var kontrol med situationen, og da disse trak sig, skulle de finde nogle tilsvarende kvalificerede styrker. Boutros Ghali har senere udtalt, at det var et taktisk spil, han kørte for at lægge pres på sikkerhedsrådet, men hvori dette pres består, har undertegnede meget svært ved at finde frem til[58]. Generalsekretæren beskrev forholdene indtil d. 30. april som en følge af borgerkrigen, hvorefter de ønskede at styrke mandatet i kraft af resolution 912 for at undgå en menneskelig katastrofe. Størstedelen af ofrene var allerede på dette tidspunkt udryddet, så det at undgå en menneskelig katastrofe blev ikke nemt. Generalsekretæren kritiserede herefter med "god ret" i kraftige vendinger de permanente medlemmer for deres manglende vilje til at stoppe folkemordet. Problemet indtil d. 30. april er, at FN definerer konflikten i Rwanda som udslag af borgerkrigen, hvorved sikkerhedsrådets muligheder for at legitimere en humanitær intervention begrænses. FN og generalsekretæren bærer derfor en stor del af ansvaret for at folkemordet fik lov at udvikle sig. Det kan undre, at generalsekretæren ikke har haft bedre kendskab til forholdene med tanke på de meldinger, der kom fra Dallaire. Til hans forsvar skal det dog medtages, at der kom divergerende meldinger, idet Generalsekretærens specielle repræsentant rapporterede om borgerkrigen i Rwanda som følge af mordet på deres præsident. Men med alle de oplysninger FN sad inde med opfordrende til folkemord, virker det besynderligt, at generalsekretæren kunne kategorisere forholdene som et resultat af borgerkrig. Boutros Ghali havde endvidere som Ægyptisk diplomat nogle år forinden forhandlet våben til det dybt racistiske regime i Kigali. Generalsekretærens fejlvurderinger medførte, at sikkerhedsrådet i april valgte at trække de fleste af sine styrker hjem igen som resultat af manglende "viden"[59]. Selvom Boutros Ghali fra d. 30. april forsøger at styrke UNAMIR's chancer for at stoppe massakrene og sikre de civile, benytter han ikke selv termen

folkemord før sidst i maj[60]. Var forholdene karakteriseret som folkemord, ville det til dels kunne have lykkedes medierne i kraft af CNN effekten at skabe det fornødne pres for en humanitær intervention, men ligeledes ville det i nogen grad havde kunnet retfærdiggøre Boutros Ghalis ageren overfor Rwanda. Boutros Ghalis senere så voldsomme fordømmelse af sikkerhedsrådets medlemmer i særdeleshed USA, fritager ikke ham selv for ansvar. Det kan undre, at generalsekretæren ikke vælger medierne i stedet for hemmelige forhandlinger med USA til at lægge pres på landet[61].

Mordet på Burundis præsident i 1993 og det internationale samfunds passivitet ved den efterfølgende massakre, hvor 50.000 blev myrdet i Burundi i 1993, har spillet en afgørende rolle som generator for folkemordet i Rwanda[62]. Med Burundi i mente havde de ansvarlige for folkemordet i Rwanda næppe forventet nogen vestlig indgriben, eftersom der var meget få interesser i landet. Mordet på Burundis præsident blev betragtet som bevis på, at tutsierne ikke kunne vises tillid, da de ønskede at genskabe deres hegemoni. De ansvarlige for folkemordet har udført nogle ganske udmærkede analyser, hvilket hele det internationale samfunds ageren eller mangel på samme verificerer. I forbindelse med UNAMIR blev det vigtigste mål grundet aktørerne i sikkerhedsrådet at sikre disse soldater og ikke civilbefolkningen. Det virker mærkværdigt at udstationere soldater til en mission, hvor målet er at sikre disse soldater. *"An operation should begin with the objective and then consider how best to achieve it with minimal risk. Instead, our operation began with an evaluation of risk and if there was risk, the objective was forgotten. You can't begin by asking if there is risk. If there is no risk, they could have sent them boy scouts, not soldiers"*[63].

Radio RTLMC

Radioen fungerede i det fattige Rwanda med mange analfabeter som den mest effektive form for massekommunikation, og radio RTLMC kom under folkemordet til at spille en nøglerolle i forfølgelsen af tutsier og moderate hutuer[64].
Radio RTLMC anklagede tutsierne for at ville begå folkemord og gøre hutuerne til slaver igen, derfor opfordrede de til angreb på tutsierne blandt andet som følge af mordet på Burundis præsident i oktober 1993[65]. Det var kredsen omkring Habyarimana, der stod bag radioen. Man kan derfor undre sig over, at Habyarimana med ytringsfriheden som bevæggrund lykkes at glide af på det diplomatiske pres om at lukke radioen i særdeleshed i kraft af, at Rwanda fungerede som et autoritært samfund, hvor alt var kontrolleret af regimet i Kigali. USA konkluderede, at det ville være ineffektivt og dyrt at stoppe radioen. USA brugte suverænitetsprincippet og ytringsfriheden som årsag til ikke at gøre noget. Det blev således vigtigere at følge internationale konventioner omkring ytringsfrihed, som Rwanda ikke selv levede op til, end folkemordskonventionen. Det vidner mest af alt om, at beslutningen om ikke at intervenere allerede var taget. De 8.500 US dollars det ville koste i timen at forhindre radioen i at udgyde racistisk propaganda blegner i forhold til de mere end 300 mio. US dollars USA tilbød i forbindelse med flygtningestrømmen der fulgte i kølvandet på folkemordet. Havde radioen været afbrudt 50 % af tiden, ville det have sendt et andet signal end ligegyldighed, hvilket forhåbentligt ville kunne have lagt en dæmper på udryddelsesprocessen[66].

Da det på ingen måde lykkedes det internationale samfund at bremse folkemordene i Bosnien og Rwanda, vil det være interessant at analysere, om der siden hen er taget skridt hen imod en mere progressiv indgangsvinkel til beskyttelse af udsatte grupper, som defineret af folkemordskonventionen og de to ad hoc tribunaler. Darfur må derfor stå som test til

"Never Again" i forbindelse med folkemordskonventionens relevans og brugbarhed.

Sudan/Darfur

For bedre at forstå krisen i Darfur må denne sættes i en bredere kontekst, der i høj grad involverer resten af Sudan. Afrikas arealmæssigt største land har siden sin uafhængighed fra England og Ægypten i 1956 kun oplevet en form for sammenhængende fred og stabilitet imellem 1972-1983. Sudans ca. 40 millioner indbyggere har siden sin status som selvstændig nation været domineret af de mere end 70 procent arabere i nord, mens syd hovedsageligt består af kristne og animistiske religioner. Sudan består af flere hundrede etniske grupper, der taler mere end 100 forskellige sprog, men som årene er gået, er der sket en islamisering, og størstedelen af Sudan taler i dag arabisk[1].

Fra Sudans selvstændighed og indtil 1972 var Sudan præget af den første store borgerkrig imellem nord og syd. Fredsaftalen i 1972 gav det sydlige Sudan en række formelle politiske indrømmelser, men freden holdt kun indtil 1983, hvor den anden store borgerkrig startede.

Årsagerne til den anden borgerkrig skal findes i manglende politisk indflydelse samt det faktum, at regeringen i Khartoum forsøgte at indføre Sharia lovgivning i hele landet[2]. Borgerkrigen imellem nord og syd har mestendels været imellem Sudan Peoples' Liberation Army and Movement (SPLA/M) og styret i Khartoum, men flere nabolande og andre militser har også løbende været inddraget[3]. Siden den anden borgerkrig startede i 1983 og indtil 2005 formodes 2 millioner at have mistet livet, yderligere 4 millioner er blevet

internt fordrevet. Dertil kommer de økonomiske og sociale omkostninger, der følger af krig[4].

IGAD-fredsaftalen[5] fra 2003 har indtil videre afsluttet 21 års borgerkrig, hvori mange af fredsaftalens elementer er implementeret af regimet i Khartoum og SPLA. NCP beholder i IGAD-aftalen sin dominerende rolle samtidig med, at SPLA bliver inkluderet i de politiske processer. Forsøges der med ændringer i det politiske system, vil aftalen blive erklæret ugyldig, og derved sikrer IGAD-aftalen, at magtstrukturerne forbliver uændret i Sudan[6]. På det økonomiske område spiller olien en stor rolle, da olie bidrager med 60 % af BNP, idet olien fordeles imellem de to regeringspartier, cementerer aftalen de nye politiske magtstrukturer på det økonomiske område[7].

Darfur

Briterne tog kontrol med Darfur i 1917, der indtil da havde fungeret som et sultanat, hvorefter Darfur blev inkluderet i Sudan. Tildelingen af land kan dateres tilbage til den sidste sultan i starten af det 20. århundrede og reflekterer de grupper, der stod på bedst fod med sultanen. Men giftemål på tværs af stammerne og følgende økonomisk og sociale relationer har medført, at både stammer og landområder er mindre præcist opdelt, end de tidligere har været[8].

I Darfur findes ca. 90 stammer[9]. Alle stammer i Darfur er muslimske, og for størstedelens vedkommende er arabisk modersmålet[10]. Traditionelt har klanerne været etnisk miksede, men man er begyndt at skelne imellem afrikanske og arabiske som resultat af politisk polarisering. Ikke desto mindre har der altid været kamp om de økonomiske ressourcer, men etniciteten har i den forbindelse ikke spillet en rolle. Tørken i firserne fik kampen om land til at blusse op, hvorfor klanerne blev mere og mere polariseret og yderligere forstærket af, at konflikterne i Sudan alle spiller ind og overlapper hinanden til

trods for, at de geografisk er langt fra hinanden. Under tørken i firserne introducerede Libyens Muammar Qaddafis en ny racistisk arabisk ideologi i Darfur i hans forsøg på at skabe et arabisk bælte. Med Bashirs magtovertagelse i 1989 søgte regimet i Khartoum at tage over efter Qadaffi og skabe en arabisk alliance ved at afvæbne ikke arabiske grupper, mens loyale arabiske grupper fik lov at beholde deres våben[11]. *"The 'Arab' and 'African' distinction that was always more of a passive distinction in the past has now become the reason for standing on different sides of the political divide"*[12].

Oprøret i Darfur skete næppe tilfældigt samtidig med, IGAD-aftalen kom i stand. Darfur er i samme situation, som Sydsudan tidligere var i forhold til mangel på politisk indflydelse og økonomiske ressourcer[13]. Som resultat af denne marginalisering begyndte SPLA og JEM et oprør for at skaffe sig mere politisk og økonomisk indflydelse. Da regimet var dårligt forberedt i forhold til Darfur, udnyttede de spændingerne imellem de forskellige stammer. I den sammenhæng var det de arabiske Janjaweed militser, der ønskede land, der indvilligede i at samarbejde med Khartoum[14]. Janjaweed militser udstyret med våben fra regeringen begyndte at nedkæmpe oprørerne, men ydermere begyndte de at forfølge og plyndre civile. I Darfur menes 3.5 mio. at være påvirket af konflikten, heraf halvdelen internt fordrevet mens 200.000 menes at være flygtet til Chad og yderligere 200.000 dræbt. Uagtet af selve borgerkrigen imellem regeringen og de to oprørsgrupper SLA og JEM tyder meget på, at regeringen udfører et folkemord. Våbenhvilen imellem oprørsbevægelserne i Darfur og regeringen, der kom i stand i 2004, har ikke haft den ønskede effekt[15]. Fredsaftalen fra 5. maj 2006 har ikke ændret på forholdene, idet aftalen kun er indgået imellem SLA og regimet i Khartoum, hvorfor de andre oprørsgrupper fortsætter deres kamp imod regimet[16]. Der synes i teorien at være flere gode aspekter i fredsaftalerne, men i praksis har de indtil videre ikke haft nogen effektt[17].

Der findes flere forskellige teorier omkring regeringens agenda for Darfur. En teori går på, at forbrydelserne i Darfur er et led i en større plan om at arabisere Sudan via en arabisk ideologi, som blev introduceret af Libyens Ghaddafi i firserne. I den periode blev højtstående afrikanere udskiftet med arabere i administrationen. En anden teori går på, at ville regimet tillade andre grupper end dem i syd indflydelse, ville dette forplante sig til andre minoritetsgrupper og derved skabe kaos[18]. Ligeledes kunne Khartoum være bange for, at afrikanerne blev for stærk en gruppe, og derfor ville det være bedst at rense lidt ud.

Der vil i det følgende blive analyseret og diskuteret de vigtigste internationale aktørers rolle i forbindelse med konflikten i Darfur.

Det internationale samfunds respons til Darfur

USA, Norge og Storbritanniens succes med at ende konflikten imellem nord og syd har resulteret i, at disse lande er tilbageholdende med pres i forhold til at ende konflikten i Darfur. Dilemmaet, det internationale samfund er havnet i, skyldes, at fred i Darfur måske kun er muligt på bekostning af en ny borgerkrig imellem nord og syd. Darfur er med andre ord blevet offer for, at ingen af de internationale aktører tør kritisere Sudans regering af frygt for, at nord-syd fredsplanen skulle spoleres. Lige inden FN's humanitære koordinator for Sudan forlod sit job, kommenterede han situationen i Darfur :"*The only difference between Rwanda and Darfur is the numbers involved of dead, tortured and rape*" [19]. Frygten for krig imellem nord og syd ser ud til at overskygge ønsket om at skabe fred i Darfur. Omvendt kan der argumenteres for, at fredsaftalen mellem nord og syd kun kom i stand efter pres fra især USA,

og derfor kunne det tænkes, at det internationale samfund med FN og USA i spidsen ville kunne opnå lignende resultater overfor Darfur.

Det internationale samfunds rolle under konflikten i Darfur har indtil videre været ret så begrænset. USA har som det eneste land kategoriseret forholdene i Sudan som folkemord, mens FN, EU og AU ikke har fundet tilstrækkelig med bevismateriale til at beskrive det som folkemord. For at undgå at blive involveret ifølge folkemordskonventionen har flere aktører blandt andet EU karakteriseret situationen i Darfur som "*tantamount to genocide*"[20], hvilket FN var enig i[21]. FN har i lighed med tidligere scenarier valgt at fordømme regeringens rolle i Darfur samt givet regeringen en deadline i flere af resolutionerne, som for længst er udløbet, men intet er alligevel sket i den kontekst. FN har vagt truet med økonomiske aktioner, og FN har som i Bosnien indført en våbenembargo, der udelukker materiel og træning af ikke regerings grupper eller individer. I den kontekst kan der sættes spørgsmålstegn ved, om ikke FN hjælper regimet med at udføre den etniske udrensning, da rebellerne vil have sværere ved at forsvare sig, mens regeringsstyrker, der i forvejen besidder klart den største militærmagt, har fri adgang til at anskaffe sig våben[22].

En stor del af debatten omkring Darfur har centreret sig om termen folkemord, og hvorledes regeringens overgreb kan klassificeres som folkemord eller ej. USA har beskyldt EU for manglende opbakning til en intervention, og derfor undgår de ordet folkemord. Ikke desto mindre har USA heller ikke foretaget sig noget i den sammenhæng. Bush havde ellers i relation til Rwanda givet udtryk for, at folkemord ikke ville finde sted ,mens han var præsident. Men Bush's menneskerettighedsprincipper ser i forhold til Darfur ud til at kollidere med USA's terrorbekæmpelse efter 11. sepember. USA's samarbejde med Sudan i kampen mod terrorisme er en væsentlig årsag til,

at USA kun retorisk fordømmer Khartoum.
Igen, som tilfældet var med Rwanda, bliver det en diskussion om ord, der ser ud til at få uhyggelige konsekvenser for befolkningen i Darfur[23]. Al den energi, USA og det internationale samfund brugte på at undgå ordet folkemord i forbindelse med Rwanda, har i Darfurs tilfælde vist sig at være ligegyldig, da der, til trods for at betegnelsen er blevet brugt af USA, ikke er sket det fjerneste[24].

Årsagen til USA's manglende engagement skal formodentlig findes i, at USA og dets vigtigste allierede allerede er overbebyrdet i Irak, Afghanistan og Bosnien. Lande som Frankrig, Rusland og Kina har i den kontekst udnyttet USA's svage status internationalt efter Irak til at retfærdiggøre deres eget engagement eller mangel på samme i Sudan. Krigen i Irak ser med andre ord ud til at dele vandene imellem Europa og USA i forhold til Darfur. USA's tolkning som folkemord kunne af Europas diplomater ikke accepteres, og de ønskede i stedet en så udvandet version, at selv Sudans regering bifaldt denne. Europæerne mener, USA overreagerer og tror på, at regimet har styr på situationen, da det kun grænsede til at kunne kategoriseres som folkemord, som Kofi Annan havde udtalt[25]. Ikke desto mindre har Kofi Annan siden hen konstateret, at FN ikke har forbedret sin krisehåndtering siden Holocaust, Cambodia, Rwanda og Bosnien[26]. Siden der netop drages paralleller til disse fire cases synes folkemordsterminologien, at være det generalsekretæren ønsker at udtrykke, men endnu har han ikke betegnet situationen i Darfur som folkemord. En mulig årsag kunne være, at brug af ordet folkemord vil underminere FN som institution, såfremt det ikke vil få nogen effekt overfor Darfur i kraft af Rusland og Kinas modstand imod en humanitær intervention.
I den henseende synes de kosmopolitiske manglende tiltro til statssystemet at blive bekræftet, og igen virker det, som realisternes fokusering på egeninteresser bliver det vigtigste.

I kraft af konventionens brede fortolkningsramme kan begge parter i og for sig have ret. USA's manglende internationale troværdighed og deres involvering i især Irak har mindsket chancen for, at USA tager føringen i forhold til Darfur, problemet er blot, at ingen har lyst til at vise et internationalt ansvar[27].

Hidtil har det været overladt til AU at få kontrol med situationen i Darfur. 7.000 tropper fra AU har indtil videre været vidne til konflikten uden dog at have spillet en reel rolle grundet manglende mandat, udstyr og mandskab[28]. Skal der skabes fred i Darfur, er en langt stærkere og bedre udstyret militærenhed med et styrket mandat en nødvendighed for at øge presset på regimet. Sikkerhedsrådet gik fra et kapitel VII mandat i resolution 1556 og 1564 til et kapitel VI i resolution 1574 som følge af Kina og Ruslands modstand mod en humanitær intervention i Darfur. Selvom regimet i Khartoum ikke havde opfyldt de krav, der blev fremsat i de to foregående resolutioner, mindskedes presset på regimet i resolution 1574, hvor ordvalget var mere forsonende. Dette skyldes, at Kina efter resolution 1564 havde udtalt, at de ville nedlægge veto, såfremt der blev foreslået sanktioner overfor Sudan[29], hvorved det blev klart for alle parter, at en humanitær intervention ikke ville komme på dagsordenen. Med resolution 1574 var målet fredsforhandlinger imellem de stridende parter, og Khartoums overtrædelse af indgåede aftaler blev på den led skubbet i baggrunden. I kraft af resolutionens mandat var en fredsløsning ved tvangsforanstaltning ikke længere en mulighed. Problemet består i, at regimet har flere samarbejdspartnere både i regionen og i FN's sikkerhedsråd, hvilket vanskeliggør eventuelle interventioner. Kina og Ruslands modstand mod sanktioner skal nok snarere findes i olie og våbeninteresser end i den formelle begrundelse om indgriben i et lands suverænitet[30]. Kina er den største investor i Sudans olie, mens Rusland fortsat ønsker at sælge våben til regimet.

Derfor ønsker ingen af disse to lande at komme i clinch med Sudan over menneskerettigheder[31]. Derudover døjer både Kina og Rusland med "interne problemer" i forhold til Taiwan og Tibet i Kinas tilfælde og Tjetjenien i forbindelse med Rusland samt generelle overtrædelser af menneskerettighederne, hvilket gælder for begge lande. Ifølge den kosmopolitiske teoriretning skulle der interveneres overfor både Rusland og Kina i kraft af deres overtrædelser af menneskerettighederne, og det kan næppe undre, at disse lande ikke ser nogen grund til at intervenere i et andet land i forbindelse med brud på menneskerettighederne. Når de samme lande har store økonomiske interesser i Sudan, bliver en mulig humanitær intervention svær at legitimere igennem FN, hvorved realisterne endnu engang tager føringen i forhold til, hvorledes de internationale aktører agerer. Kinas olieinteresser har i den kontekst spillet så meget ind på de hidtidige FN resolutioner, at de til trods for deres vage retorik kun med nød og næppe er blevet vedtaget. Kommer en humanitær intervention på tale, må det formodes, at Kina vil nedlægge Veto. I samme åndedrag har Rusland indledt nye våbenforhandlinger med Khartoum, og sikret Khartoum et lån på en milliard US dollars til køb af militær udstyr, og en humanitær intervention ser i kraft af Kina og Ruslands interesser ikke ud til at være nært forestående[32].

Op til resolution 1706 havde NCP bekendtgjort, at de ville bede AMIS forlade Darfur, når mandatet udløb i september. Internationale diplomater tiggede Khartoum om at acceptere en forlængelse af mandatet for AMIS[33]. I den henseende lykkedes det igen Khartoum at udsætte en mulig FN mission. Generalsekretærens repræsentant udtalte i august 2006 at sanktioner skal benyttes som allersidste instans, og kun i de tilfælde hvor al diplomati mislykkes[34], men hvor længe kan Sudans regering holde FN for nar. Konflikten har indtil videre varet over tre år, så det er næppe spørgsmålet om diplomati, der er brug for, men diplomati er vel en fin undskyldning for

at undgå at blive involveret eller komme på kant med nogle af sikkerhedsrådets medlemmer. FN's Vicegeneralsekretær kritiserede derimod USA og det internationale samfund for manglende konsensus og handling. FN's ambivalente holdning er med til at hjælpe Khartoum med at udnytte det til deres egen fordel[35]. FN har siden 2004 forlangt, at regimet i Khartoum afvæbner militserne, men ingenting er sket. Sikkerhedsrådets resolutioner giver ikke Khartoums ledere grund til at frygte en stærk FN indsats. Til trods for ultimatum i både 1556, 1564, 1591 og 1706 har det ikke haft nogen effekt på forholdene i Darfur, og hver trussel, der ikke bliver fulgt op, bliver blot tomme trusler[36]. Ikke desto mindre vil pres fra USA og Europa formodentlig kunne mobilisere så megen opbakning, at Kina og Rusland vil føle sig forpligtiget til at handle, men så længe EU holder sig på sidelinjen, synes dette ikke at være en mulighed.

NCP har udnyttet konfrontationen med de vigtigste internationale aktører til at gøre oppositionen og medierne tavse, der ellers var taget til i styrke som følge af regimets korruption og moralske forfald. Med Sudans rige olieforekomster i mente vidner regimets enorme gæld på 25 milliarder US dollars om vanrøgt eller inkompetent ledelse[37].
Regimet bruger FN som undskyldning til at undertrykke medierne og oppositionen, der kræver demokrati. NCP vil kun følge FN såfremt, de formoder, at den internationale modstand er større, end det interne pres vil være for at samarbejde. Retorisk fordømmelse men manglende handling har ligesom i Rwanda og Bosnien givet regimet i Khartoum det indtryk, at der ikke vil være en reel trussel fra det internationale samfund[38]. FN forsøger at få Khartoums samtykke til at acceptere en fredsbevarende styrke på yderligere 20.600 soldater med et kapitel syv mandat, men regimet vil ikke acceptere nogen FN styrke. Selvom Khartoum forsøger at fremstå som imod enhver intervention, har de accepteret de 10.000 mand, der overvåger

fredsaftalen imellem nord og syd. Det internationale samfund må derfor være bekendt med, at enhver intervention vil blive udnyttet af Khartoums anti-imperialistiske sprogbrug[39].
ICC har i forbindelse med Darfur ikke gjort det lettere at skabe fred. ICC fungerer på nuværende tidspunkt ikke i Darfur på grund af den usikre situation i landet, hvorved det er svært at finde incitamenter til, at regeringen skal forsøge at stabilisere området, da de derved selv vil kunne risikere straf[40].

Samlet analyse

Selvom historien er fyldt med eksempler på vores barbariske fortid, fremstår det 20. århundrede alligevel som ekstremernes århundrede med flere dræbte mennesker end i noget andet århundrede[1]. Afslutningen på den kolde krig fjernede den logiske referenceramme imellem fjender og venner. Alligevel stod det internationale samfund som paralyseret overfor massive overtrædelser af menneskerettighederne grundet andre stridspunkter.
Dilemmaet imellem folkemordskonventionen og FN-pagten vil i det følgende afsnit blive analyseret og diskuteret i lighed med de problemer, der melder sig i spørgsmålene om neutralitet og samtykke i forbindelse med mandatet, og hvor FN, som vi i det følgende vil se, kan anklages for racisme. Ydermere vil mediernes og befolkningernes rolle i vesten samt et tidligt advarsels system blive analyseret og diskuteret.

Efterfølgende vil interne forhold blive brugt til at lokalisere de karakteristika, der fremkommer i forbindelse med folkemord. Det sammenlignende perspektivs styrke er i denne sammenhæng de ligheder og forskelle, der fremkommer, og af hvilket det bliver muligt at lokalisere visse tendenser.

Eksterne forhold

Igennem dette projekt er det blevet tydeliggjort, at de internationale aktører handler ud fra realisternes tese om egeninteresser som det vigtigste aspekt i international poli-

tik. Der er dog få lyspunkter at spore blandt visse aktører. Belgiernes rolle indtil 10 belgiske soldater blev dræbt i Rwanda, og Frankrigs rolle i Bosnien har flere kosmopolitiske træk. I belgiernes tilfælde viste det sig vigtigere at redde deres eget ry først i Rwanda og senere internationalt, hvor Belgien ikke ville fremstå som de eneste, der trak deres kontingent hjem, og belgiernes internationale omdømme bliver vigtigere end Rwandas civile befolkning. Frankrigs rolle i Bosnien minder om en form for kosmopolitanisme, men igen er det muligt, at det er inspireret af power politics in disquise i kraft af en fransk frygt for, at Tyskland blev for stor en magtfaktor i regionen. Et generelt problem i forhold til den kosmopolitiske tilgang skyldes, at disse konflikter indeholder så mange elementer, at det kan være svært at skelne ud fra, hvilke motiver de enkelte aktører handler[2]. *[Human Rights are] a kind of civil religion of modern cosmopolitanism…[but can also provide] the Western nations and allied states with a kind of 'cosmopolitan mission', but also with legitimation for military crusades under the banner of human rights"*[3]. Ydermere kan der spores en form for dobbeltmoral ved den kosmopolitiske tilgang, hvor fokuseringen på menneskerettigheder i princippet forhindrer humanitære interventioner. Idet enhver humanitær intervention vil involvere drab på civile, kan humanitære interventioner ikke legitimeres ud fra denne tilgang. Dræbes et vist antal mennesker for at redde et større antal, benyttes en utilitaristisk tilgang og ikke en kosmopolitisk idet ethvert mord er en overtrædelse af menneskerettighederne.

Håbet om en fredeligere verden, hvor FN gør en forskel, må komme fra den engelske skoles fokusering på solidaritet igennem normer og værdier. Spillede disse normer og værdier ikke en central rolle under folkemordene i Bosnien og især Rwanda, havde det internationale samfund ikke behøvedes at undgå ordet folkemord i deres bestræbelser på at blive på sidelinjen. De selv samme normer og værdier afspejler endvidere, hvor

langt de respektive lande vil gå for at forhindre folkemord og andre forbrydelser imod menneskeheden. Såfremt argumentet, som realisterne hævder, at stater aldrig vil intervenere af humanitære årsager, var sandt, kan det postuleres, at spørgsmålet om soldaters liv i forbindelse med humanitære interventioner aldrig vil komme op på den politiske dagsorden, hvilket i høj grad er tilfældet, som Somalia, Rwanda og Bosnien vidner om. I forhold til Darfur ser disse normer og værdier ud til at have ændret sig, idet USA allerede har kategoriseret det som folkemord, men alligevel er der ikke taget initiativ til en humanitær intervention. Selvom Rwanda var blevet defineret som folkemord, tyder noget på, at der ikke var sket nævneværdigt, hvilket kan ses i forhold til Darfur. "Dansen" omkring folkemords-terminologien kunne de internationale aktører muligvis have undgået i forbindelse med Rwanda og Bosnien. Det kan også skyldes, at de fremherskende normer og værdier i særdeleshed efter 11. september har ændret sig, således at en kategorisering af forholdene som folkemord ikke på samme måde vil tvinge regeringerne til at handle, som de respektive regeringer formodede i starten af 90'erne.

I de tre valgte cases bliver det tydeligt, at det ikke er omfanget af selve konflikten, der spiller en rolle for, hvornår det internationale samfund griber ind, men snarere hvilke ofre det drejer sig om og ikke mindst, hvilke venner disse har i det internationale samfund. Har offergruppen en stærk allieret, som tilmed kan se en interesse i at gribe ind, kommer hjælpen prompte. Er der derimod ingen interesser, er der ingen hjælp at hente hos det internationale samfund[4]. Til trods for at de bosniske muslimer fik megen sympati, kunne de ikke mønstre en magtfuld allieret, der havde interesse nok til at gribe ind. I Rwanda havde hutu regimet derimod en magtfuld allieret i Frankrig, der som konsekvens af Fashoda syndromet for alt i verden ville undgå, at de anglofone blandede sig i deres "interne anliggender". I Darfur ser Rusland og Kinas samarbejde

med regimet i Khartoum ud til, at forhindre andre aktører i at agere resolut overfor folkemordet. Det er dog ikke kun Kina og Ruslands modstand, der har forhindret en humanitær intervention. Europas vage definition af forholdene i Darfur svarer på sin vis til en blåstempling af regimets handlinger.

FN-pagten versus folkemordskonventionen

Forskellen fra det 20. århundredes barbari og tidligere tiders ditto er ikke drabene på grupper eller nationer, men snarere at det internationale samfund i kraft af internationale love og konventioner i dag har mulighed for at forebygge og forhindre sådanne handlinger. Ikke desto mindre har de tre cases vist, at folkemordskonventionen kun æres i lovbruddets navn. Dette skyldes i høj grad dilemmaet imellem folkemordskonventionen og FN pagten, hvor staternes suverænitet bliver betragtet som fundamental.

Suverænitetens legale aspekt kan findes i FN pagtens artikel 2.4 og 2.7, der forbyder staterne enhver form for brug af magt, medmindre det er i selvforsvar.

2.4 *All members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the purpose of the United Nations*[5].

2.7 *Nothing contained in the present Charter shall authorize the United Nations to intervene in matters which are essentially within the domestic jurisdiction of any state or shall require the Members to submit such matters to settlement under the present Charter; but this principle shall not prejudice the application of enforcement measures under* ***Chapter VII***[6]***.***

Staterne er i princippet herre over deres egne territorier uden indblanding fra en anden part. Folkeretten, som FN forsøger

at formidle igennem FN-pagten, tillader ingen angrebskrige, og et land kan på den konto kun afgive suverænitet ved frivilligt at indgå i traktater, der indskrænker deres suverænitet. Enhver form for indblanding i et lands indre anliggender er i denne terminologi forbudt. Selv diktaturer må ifølge 2.4 og 2.7 være internationalt legitimeret, og FN pagten forsvarer i den henseende staternes ret til at begå folkemord.

Regimer, der udfører massakrer og folkemord, refererer hver gang, de kommer under pres eller bliver truet med sanktioner til FN pagtens artikel 2.4 og 2.7. De mener at have ret til at slå grupper af folk ihjel, da de hører under landets suverænitet. FN-pagtens præambel siger derimod:
"*We the peoples of the United Nations determined to save succeeding generations from the scourge of war, which twice in our lifetime has brought untold sorrow to mankind, and to reaffirm faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person, in the equal rights of men and women and of nations large and small*"[7].
Med andre ord så afhænger suveræniteten af det ansvar, de respektive regeringer udviser overfor sine befolkninger. Ved ekstreme tilfælde af brud på menneskerettigheder som etnisk udrensning og folkemord mister staterne deres suverænitet som følge af præamblen og artikel 1.2. Den solidariske skoles fokusering på normer og værdier ser hermed ud til at legitimere humanitære interventioner som følge af den større og større fokusering på menneskerettigheder. I de fleste tilfælde er retorikken mere uforsonende overfor princippet omkring suveræniteten, end det reelt forholder sig, hvorved realistiske og pluralistiske aner kan spores. Samtidig har de fleste lande ratificeret folkemordskonventionen fra 1948 og med den øgede fokus på menneskerettigheder, er FN havnet i et dilemma. FN pagten siger klart og tydeligt, at FN ikke har nogen ret til at blande sig i et lands indre anliggender medmindre situationen beskrives som en trussel imod international fred og sikkerhed som beskrevet i pagtens artikel 2.4 og 2.7. Mens præamblen

i lighed med artikel 1.2 samt folkemordskonventionen forpligtiger de selv samme lande til at opretholde respekten for menneskerettighederne. Retorisk lyder der hele tiden store ord, der giver håb for fremtidige muligheder for at forhindre folkemord, men samtidig ser selv samme internationale aktører igen og igen igennem fingre overfor folkemord, i kraft af artikel 2.4 og 2.7 Det internationale samfund agerer derfor noget skizofrent overfor folkemord.
Problemet i international lov er, at dette paradoks får lov at vedblive med at være et paradoks. FN er derfor hensat til sidelinjen, mens de største og mægtigste internationale aktører kan vælge og vrage imellem, hvor de ønsker at intervenere overfor stater, der begår eller muligvis begår folkemord. Som beskrevet i de tre cases forekommer der en meget selektiv interventionspraksis, og hvad, der bliver betragtet som en trussel imod international fred og sikkerhed, synes dikteret af alt andet end humanitære motiver.
Så længe FN fungerer som en klub af suveræne stater, er der ikke noget, der tyder på, at det vil ændre sig i fremtiden. Håbet i den forbindelse må ene og alene følge den engelske skoles fokusering på normer og værdier, der med tiden vil ændre sig, så det ikke kun er retorisk de respektive lande i fremtiden vil involvere sig. Endnu et dilemma skyldes, at menneskerettighederne er blevet så fundamentale, at der ikke er vestlige regeringer, der vil ofre sine egne borgere i kraft af soldater for at sikre verdensfreden, hvorved vi nok ikke har set det sidste til folkemordets væsen.

Neutralitet og samtykke i forbindelse med FN operationer

Neutralitetspolitikken og ønsket om parternes samtykke for at udføre deres humanitære operationer afspejler tiden under den kolde krig. *"The United Nations Protecton Force has so far operated on the extraordinary premise that it must not distinguish*

between genocidal aggressors and their victims"[8]. Tilhængere af den traditionelle fredsbevarende styrke mener, at upartiskheden vil gå fløjten, så snart en styrke bruger våbenmagt til andet end selvforsvar, idet styrken vil blive behandlet som en krigsførende part. Ikke desto mindre vil upartiskhed og neutralitet altid være at betragte som en stillingtagen, forskellen er blot, at man ved at agere upartisk indirekte støtter den stærke part.

Selvom FN hovedsageligt gav serberne skylden, forsøgte de at opnå parternes samtykke og optræde upartisk, hvilket virker paradoksalt, da det ikke er muligt at optræde upartisk og samtidig give den ene part skylden. FN's mission i Jugoslavien var indtil Operation Deliberate force i sommeren 1995 bygget ud fra denne præmis om parternes samtykke. I Rwanda var FN ligeledes fokuseret på at optræde upartisk. I kraft af divergerende oplysninger blev Rwanda indtil maj 1994 beskrevet af FN som borgerkrig. At Dallaire ikke fik mulighed for at efterprøve sine efterretninger og bekræfte et muligt forsøg på folkemord, bekræfter det fredsbevarende mandats svaghed. I forbindelse med folkemord hører disse begreber slet ikke hjemme, eftersom den ene part er offer og den anden gerningsmand, hvorfor det bliver nødvendigt dels at placere et ansvar samt at gribe ind. Humanitære interventioner vil altid indeholde brug af magt, og neutralitet er derfor ikke en mulighed."….*the aim must be to bully the bully*"[9].

Dette kræver i praksis, at FN har kapacitet til at kunne nedkæmpe et eventuelt angreb fra parterne. I både Rwanda og Bosnien har militær kapacitet vist, at det kan udgøre forskellen på succes og fiasko. I Bosnien var serberne langt mere aggressive i perioder, hvor FN manglede udstyr, hvorimod de holdt lav profil i de perioder, hvor FN var veludstyret og brugte det en smule[10]. I Rwanda var gerningsmændene tilbageholdene, når FN svarede igen på deres provokationer[11]. Til trods for succes med brug af våbenmagt var FN soldaterne i Rwanda ikke autoriseret til at bruge dette andet end i selvforsvar og

ligeså i Bosnien, selvom et kapitel syv mandat var autoriseret. I både Rwanda og Bosnien var FN soldaterne samt AU soldaterne i Darfur bundet af FN's traditionelle "rules of engagement", hvilket betyder, at de kun måtte og må åbne ild i selvforsvar. FN har på intet tidspunkt været i kamp under disse konflikter.
I Bosnien plyndrede flere fraktioner rutinemæssigt nødhjælpen, der skulle frem til de civile, og FN's ændring af mandatet til fredsskabelse fik ingen betydning med det resultat, at de "sikre områder" forblev et af de farligste steder at opholde sig. I Rwanda stod FN soldaterne som passive vidner til, at hutuer myrdede løs på tutsier. De områder, FN soldaterne formelt havde taget kontrollen over i Rwanda kom i flere tilfælde til at fungere som de " sikre områder" i Bosnien. FN hjalp i den henseende hutuerne med at indsamle tutsier til deres massakrer. Det svage fredsbevarende mandat ser i den kontekst ud til at være et levn fra en fjern fortid, der hurtigst muligt bør afskaffes. I forhold til fremtidige folkemord har Kofi Annan udtalt:*"We have learned the lesson that, even if parties have consented to an operation, there are cases in which peace keepers must deploy with sufficient means to give credibility to their ability to defend themselves and to achieve their mandate. In some situations, an impressive show of force is the best way to avoid having to actually use it"*[12]. FN's generalsekretær er klar over, at en stor militærstyrke kan udgøre forskellen på succes og fiasko. Alligevel er en FN mission stadig ikke blevet autoriseret til Darfur, og AU har sendt så lille en styrke til Darfur for at overvåge en ikke eksisterende våbenhvile, at dens funktion må betegnes som ligegyldig. Til trods for de mange initiativer, der siden er taget, er der i realiteten ikke sket det mindste, og FN fortsætter med deres vage strategi, der fordømmer regimet i Khartoums handlinger og vagt truer med økonomiske sanktioner.

Humanitære interventioner i form af udefrakommende militær kan i nogle tilfælde være den eneste måde at forhindre

et folkemord på, hvilket ifølge både den solidariske- og den kosmopolitiske skole legitimerer humanitære interventioner. Nogle realister argumenterer derimod for, at de "fredsskabende" humanitære interventioner har den modsatte effekt og fastholder konflikten. Disse svage stater skal have lov at slås for at få afgjort, hvem der bestemmer, i stedet for at disse konflikter får lov at ligge og ulme under overfladen i årevis, som et resultat af at en international styrke har taget kontrol og opretholder en kunstig fred[13]. En krig vil i den henseende løse konflikten og føre til fred, mens FN styrker blot vil fungere som en kile imellem de stridende parter og fastholde konflikten.

Spill over effekter

Både i Rwanda, Bosnien og Darfur var og er det muligt at autorisere et kapitel VII mandat, idet disse konflikter kan tolkes som en trussel imod international fred og sikkerhed. I Bosnien blev dette mandat autoriseret, men hver gang det blev efterlevet, blev de pågældende irettesat af FN's generalsekretær. I Darfur har et kapitel VII mandat været autoriseret uden det har haft nogen effekt.

I alle tre tilfælde har konflikterne potentiale til at sprede sig til nabolande eller hele regionen i kraft af de spill over effekter, flygtningestrømmene medfører. I Rwanda kan det postuleres, at flygtningestrømmene har været med til at destabilisere hele regionen. Hutuekstremisterne opererer fra Congo i deres forsøg på at vende tilbage, mens de nye ledere i Rwanda flere gange har forsøgt at udrydde denne trussel i kraft af militære interventioner i Congo[14]. Rwanda har endvidere flere lighedstegn med Burundi, og konflikter i det ene land har ofte haft alvorlige konsekvenser i det andet, hvorved voldsomme konflikter som folkemordet må betegnes som en trussel imod international fred og sikkerhed. Mordet på Burundis præsident i 1993 spillede en afgørende rolle i mobiliseringen af masserne

i Rwanda. I forbindelse med Darfur har konflikten allerede bredt sig til Chad, uden der i den sammenhæng er autoriseret et stærkere mandat til trods for, at det må betegnes som en trussel imod international fred og sikkerhed. I forbindelse med folkemord kan der i modsætning til gerningsmændenes tese om, at FN eller det internationale samfund ingen ret har til at blande sig i interne anliggender postuleres, at folkemord aldrig kun vil være et internt anliggende i kraft af disse spill over effekter. I lighed med Rwanda og Darfur havde folkemordet i Bosnien potentiale til at sprede sig til resten af Balkan, hvorved Bulgarien, Albanien, Grækenland og Tyrkiet samt ikke mindst Makedonien og Kosovo kunne blive indblandet[15]. Serbiske angreb på albanere vil skabe had i Albanien, men samtidig åbne op for en større konflikt, idet der findes bulgarske og græske samfund i både Makedonien og Albanien, som derved kunne trække disse aktører ind i krigen[16]. Forholdene i det tidligere Jugoslavien kunne være blevet karakteriseret som en trussel imod international fred og sikkerhed, hvilket ville legitimere en militær indblanding uden parternes samtykke. Ikke desto mindre blev konflikten i Jugoslavien defineret som en humanitær krise snarere end en trussel imod international fred og sikkerhed. Den nye praksis med, at agere neutralt og upartisk i forhold til mandatet synes i teorien at være en god løsning, mens den i praksis er blevet undermineret, som resultat af de restriktioner disse missioner bliver underlagt og har fungeret som fredsbevarelse. I kraft af et kapitel syv mandat, hvor der er pålagt restriktioner, har denne nyere fortolkningsramme fungeret som en konstant kilde til forvirring for styrkerne i felten. Uden disse restriktioner synes denne nyere fortolkningsramme at være den foretrukne måde at løse de konflikter, hvor der er tvivlsspørgsmål, om det er borgerkrig eller folkemord, mens det ved folkemord bør være traditionel fredsskabelse.

Mandat og racisme

De tre cases har vist, at der forekommer en høj grad af selektiv interventionspraksis, og hvad der bliver betragtet som en trussel imod international fred og sikkerhed afhænger ene og alene af, hvad det internationale samfund har interesse i, og hvad sikkerhedsrådet kan opnå enighed om.

Rwanda havde uden tvivl været nemmere at sikre FN en humanitær succes end Bosnien og Darfur, grundet landets størrelse. Men som følge af manglende interesser og Rwandas perifere internationale position blev denne mulighed ikke udnyttet. I den henseende kræver og krævede det langt større ressourcer at forsvare de civile imod overgreb i Bosnien og særdeleshed i Darfur. Skabelsen af sikre områder som i Bosnien vil højst sandsynligt ende med et nyt Screbreniza i Darfur grundet områdets størrelse. Dødstallene fortsætter med at stige, mens FN undersøger en våbenhvile, der kun eksisterer på papir. FN har endnu engang valgt at true med sanktioner, men når deadline på disse advarsler udløber, viser det sig, ligesom tilfældet var med Bosnien, at det kun er spil for galleriet. AU's rolle i Darfur minder meget om FN's rolle i Rwanda og Bosnien forstået på den måde, at de er autoriseret til at undersøge fredsaftalen imellem regeringen og SLA, men ikke det mere presserende problem med overgreb på civile. Det internationale samfunds respons vidner om en mangel på interesse. Derfor blev det ikke kun i Rwanda, at "Never Again" kom til at lyde hult. Dette var også tilfældet med Bosnien. En mulig årsag til dette kunne tænkes at være, at Bosniakkerne var muslimer, såfremt de havde været "mere europæiske" havde responsen nok været mere seriøse overfor serberne.

Boutros Ghali udtalte i forbindelse med et besøg i Sarajevo, at der findes masser af andre eksempler på lignende konflikter i verden, hvoraf flere af disse er langt blodigere[17]. At der findes blodigere konflikter andre steder i verden, gør ikke situationen bedre i Bosnien, ydermere afspejler denne argumentation, at der næppe vil blive gjort mere fra det

internationale samfunds side. Endvidere var det ikke kun i kraft af folkemordskonventionen, at Bosnien havde krav på beskyttelse, men ligeledes ifølge FN pagten som følge af landets selvstændighed i 1992. At det internationale samfund senere intervenerer, vidner om racisme, såfremt der skulle være blodigere konflikter andre steder i verden. Antallet af FN ofre i Bosnien og Rwanda ligner racisme, idet 167 FN soldater mistede livet på Balkan imellem 1992-1995[18], hvorefter man slutteligt øgede den militære indsats, mens 10 døde soldater i Rwanda fik FN til at skære kontingentet i Rwanda fra 2548 til 270 mand. Endvidere autoriserede FN i april 1994 6500 soldater til Bosnien, seks dage efter at FN havde skåret kontingentet i Rwanda. Dallaire har i den forbindelse ret i sin tese om, at Rwanda var "*too small, too poor and too black*"[19]. Dallaire måtte kun bruge militær magt i selvforsvar, medmindre det var for at evakuere ikke-rwandaere[20], hvilket tydeliggør, at der er forskel på mennesker. Desuden autoriserede FN 40.000 soldater til Bosnien, mens Dallaire ikke kunne få autoriseret de 5.000 soldater samt et stærkere mandat, som han mente kunne bremse folkemordet, hvilket tydeliggør denne racisme[21]. Da UNAMIR II endelig blev autoriseret med styrket mandat og mandskab, viste denne sig at være ren fiktion, da der stadig ikke var nogen opbakning i det internationale samfund, der ønskede en humanitær intervention. Denne tolkning forstærkes yderligere, når NATO talsmænd i forbindelse med interventionen i Kosovo senere udtalte, at havde Kosovo befundet sig i Afrika, ville NATO ikke have grebet ind[22]. Det bliver med andre ord ikke den humanitære katastrofe, der bliver afgørende for styrkens størrelse og mandat i forbindelse med humanitære interventioner, men hvad der er i stormagternes interesser.

En vigtig forklaringsfaktor i forhold til de internationale aktørers ageren kan findes hos medierne og de respektive befolkninger.

CNN effekten
- mediernes og befolkningernes rolle

Når medierne spiller en rolle i politikernes prioriteringer, kaldes det en CNN-effekt. En CNN effekt opstår, når journalister og oppositionen kritiserer deres respektive regeringer for ikke at gøre noget overfor lidelser og grusomheder. Det offentlige pres bliver som følge deraf så stort, at regeringen ser sig nødsaget til at agere[23].

Som en konsekvens af den sparsomme mediedækning i Rwanda valgte sikkerhedsrådet at reducere UNAMIR. Havde der på dette tidspunkt været en massiv mediedækning af begivenhederne i Rwanda, havde sikkerhedsrådet næppe valgt at reducere UNAMIR I, når behovet for dets indsats var størst. Mediernes rolle samt stormagternes manglende interesse i landet har begge været medvirkende årsager til det manglende engagement. Mediernes øgede opmærksomhed på konflikten i juni, øgede presset på de vestlige regeringer[24]. I Rwanda og Bosnien var der masser af økonomisk bistand i kølvandet på folkemordene som følge af CNN effekten, men denne mindskedes, så snart medierne mistede interessen[25]. I Rwanda, hvor USA ikke havde ønsket at involvere sig, blev der i kraft af flygtningestrømmene og den massive medie interesse bevilget et budget på 300-400 mio. US dollars og 4000 soldater til at distribuere denne nødhjælp[26]. I den kontekst ser CNN effekten ud til at spille en betydelig rolle, idet USA indtil da havde forholdt sig som passive tilskuere til folkemordet. Som tidligere nævnt havde USA gode muligheder for at bremse folkemordet ved at blokere for radio RTLMC's opfordringer til folkemord, men USA foretrak at blive på sidelinjen, da en blokade af radioen ville koste 8.500 US dollars i timen[27]. Om det havde været nok til at stoppe folkemordet er tvivlsomt, men det kunne uden tvivl havde mindsket udryddelsen af tutsierne, i kraft af at det ville signalere andet end ligegyldighed, som

USA's politik overfor Rwanda kom til at symbolisere[28].

Når konflikter eskalerer, er det uden tvivl muligt at mobilisere så megen vilje hos befolkningen, at det tvinger regeringerne til at agere. Problemet opstår i den henseende, hvor de selv samme lande lider tab, så ønsker befolkning, medier og politikere ikke længere at sikre "verdensfreden" medmindre det samtidig er for at beskytte egne interesser. Der kan argumenteres for, at i hvert fald de vestlige landes befolkninger besidder en høj grad af dobbeltmoral, for på den ene side ønsker de at gribe ind og stoppe disse forbrydelser, men det skal ikke være deres egne soldater, der påtager sig opgaven.
Denne fobi for ofre fik samtlige lande, der var involveret i Jugoslavien, til at true med at trække deres soldater hjem, og i Rwanda var de slet ikke interesseret i at sende tropper til som følge af manglende interesser. "*Political leaders fear being whipsaved by first the"CNN effect" and then the "Dover factor". They fear that televised scenes of humanitarian suffering will produce a public outcry to "Do something" only to be followed by angry demands of "Bring our troops home!" once the flag-draped coffins begin arriving to Dover air Force Base*"[29]. Der kan argumenteres for, at befolkningerne følger realisternes tese om, at intet land ønsker at ofre sig for at sikre verdensfreden. Befolkningerne ligger et indirekte pres på politikerne om kun at påtage sig de opgaver, hvor egne nationale interesser står på spil. CNN effekten har den positive effekt at få disse kriser og forbrydelser på den politiske dagsorden. Problemet er bare at selv samme effekt ligeså hurtigt fokuserer på eventuelle tab af egne soldater.

Interne konflikter er ofte komplekse og utrolig svære at løse, hvorfor politikere undgår de problemer og farer, der associeres med disse konflikter. Årsager til, at regeringerne ikke vælger at intervenere, er mangfoldige, men ofte er regeringerne optaget af andre opgaver, og præventiv succes skaffer ikke de ledende politiker genvalg, i kraft af disse succesers manglende

spalteplads i medierne. De vigtigste faktorer i forbindelse med humanitære interventioner bliver som følge heraf deres geografisk beliggenhed i forhold til vestlige lande og deres interessesfærer, økonomi, logistik, risiko for journalister og soldater, hvilket alle tre cases afspejler[30].

Befolkningerne ønskede i vesten og i særdeleshed i Europa et styrket mandat til at ende konflikten i Bosnien. Om dette mest gælder for de andre landes soldater, så man selv undgår tab, skal her lade stå usagt, men noget kunne tyde på det, som der er blevet analyseret på de respektive landes handlinger under de beskrevne folkemord. I de fleste tilfælde er det befolkningerne, der står som årsag til, at politikerne ikke tør bringe deres soldater på missioner, der kan koste dyrt.
Igennem hele projektet er det blevet klart, at stort set alle de vestlige lande, der bidrager med tropper til humanitære interventioner, har svært ved at retfærdiggøre tab af egne soldater overfor deres respektive parlamenter og befolkninger, medmindre egne vitale interesser er på spil. Tanken om tab, som set i Rwanda, kan i den forbindelse være nok til at trække sine tropper tilbage. Dette til trods for at soldater, der frivilligt melder sig til sådanne operationer, må kunne forventes at ende i skudlinjen.

Et andet aspekt af mediernes rolle består i, at simplificere disse konflikter. Der er næppe tvivl om, at serberne var de mest aggressive, men forbrydelser imod menneskeheden blev begået af alle parter. Men i kraft af mediernes simplificering af konflikten, blev billedet af serberne stående som de mest brutale. Som tidligere nævnt var 13 forskellige parter med og mod hinanden i løbet af krigen, hvorfor det kunne være svært at holde rede på, hvem der var de gode og de onde og derfor ville det være lettest, at lade serberne fremstå som gerningsmændene. Ugerninger, begået af konfliktens andre aktører, blev i den kontekst forbigået i tavshed, hvorved

serbernes offerfølelse er blevet yderligere styrket[31].

Mediernes rolle i Rwanda eller snarere manglen på samme har været en afgørende faktor som forklaring til, hvorfor tingene udviklede sig, som de gjorde både internt og eksternt. To ting afspejler mediernes fravær mere end noget andet. For det første var medierne optaget af Bosnien samt det sydafrikanske valg, hvor Mandela gjorde sin entre og for det andet en stor grad af ligegyldighed overfor Afrika i almindelighed og Rwanda i særdeleshed[32]. *"For TV's vedkommende er nyheder fra Afrika generelt kun interessante, når man kan vise billeder af store dynger lig. Jo højere dyngen er, desto større er muligheden for, at verden sender kamerahold og korrespondenter til stedet. Så snart historien er blevet "gammel", d.v.s. når der ikke længere er flere døde, og flygtningestrømmen svinder ind, rykker det sultne nyhedscirkus videre. De chokerende billeder ryster os lige umiddelbart men gør os ikke meget klogere. Dette forhold er engang blevet kaldt "medfølelse uden forståelse"*[33].
I kraft af mediernes manglende tilstedeværelse fik parterne i sikkerhedsrådet i høj grad lov til at kategorisere forholdene i Rwanda som et udslag af borgerkrigen imellem hutuer og tutsier og ikke et folkemord, som krævede langt størstedelen af ofrene. At RPF kæmpede imod regimet i Kigali var kun en lille del af krisen. Mange mediebulletiner omhandlende Rwanda beskrev, at volden var aftagende i løbet af april. Årsagen var som nævnt ikke en aftagende voldsspiral, der netop kulminerede i april men manglen på reportere og journalister i landet, idet alle fremmede havde forladt landet[34]. Som følge af den manglende interesse fik regimet i Kigali og de internationale aktører lov til at klassificere Rwanda som borgerkrig, indtil tutsierne stort set var udryddet. Havde der ikke hersket den ligegyldighed overfor Rwanda, ville det som ICTR har betegnet som et klart og tydeligt folkemord, være blevet kategoriseret som sådan af medierne og ligge pres på FN og sikkerhedsrådet. Medierne har mulighed for at bringe

visse emner på den politiske dagsorden i kraft af deres rolle som meningsdannere og derved mobilisere et politisk pres. Den manglende interesse for landet har uden tvivl været med til at generere folkemordet i kraft af, at dette har styrket gerningsmændenes selvtillid[35].

De minimalistiske humanitære interventioner, vi har set i forbindelse med de tre cases, har som mål at demonstrere overfor offentligheden, at noget bliver gjort, og er ikke et reelt forsøg på at ende konflikterne. Toprådgivere i Bush administrationen lagde ikke skjul på, at tropper på landjorden i Bosnien ville være den eneste effektive måde at stoppe konflikten på. Alligevel blev denne tilgang fravalgt for at undgå mulige tab af egne soldater[36]. I Rwanda var ingen af de vestlige lande med undtagelse af Belgien interesseret i at sætte deres soldaters liv på spil for at redde tutsierne, og det samme ser ud til at blive tilfældet overfor Darfur.

Med afslutningen af den kolde krig har vi set modsat af, hvad alle de store ord har lydt en klar modstand imod disse interventioner, i særdeleshed en modstand imod at ens egne soldater vil komme i fare. Det er næppe tilfældigt, at FN styrkerne som hovedregel udgøres af kontingenter fra tredje verdenslande, hvilket figuren på næste side afspejler.

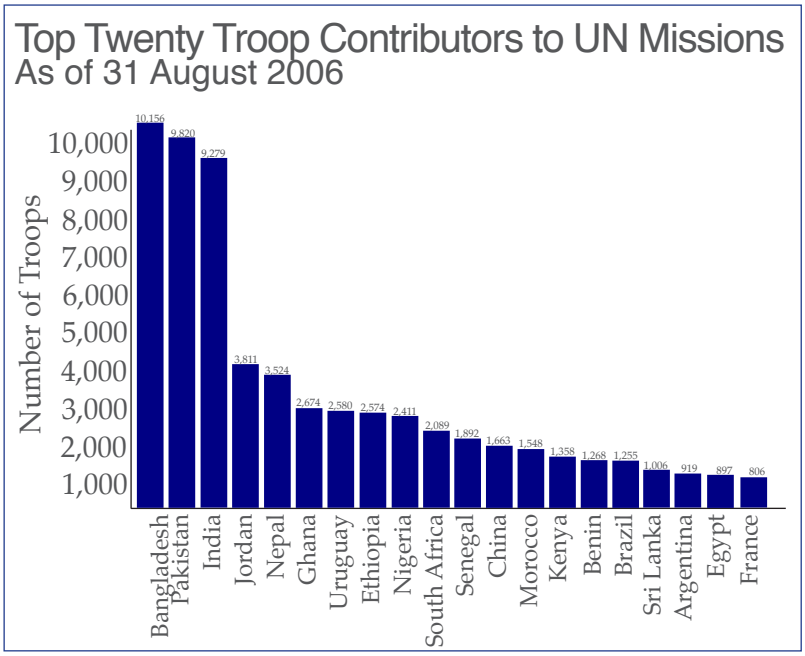

DPKO <http://www.un.org/Depts/dpko/factsheet.pdf> 10/12-06

Problemet i den sammenhæng består i, at tredje verdenslande ofte møder op uden det fornødne udstyr og træning[37].

Tidligt advarsels system

I forbindelse med de fleste folkemord bliver der ofte argumenteret for, at et tidligt advarselssystem vil kunne forhindre fremtidige folkemord. Problemet er blot, at selv et tidligt advarselssystem i langt de fleste tilfælde vil komme alt for sent. Såfremt det ikke var nok, så ville den politiske beslutningsproces samt interesser som set i forbindelse med en definition af folkemordskonventionen og det internationale samfunds respons til disse konflikter vanskeliggøre en indgriben. Endvidere diskuteres der både i den intellektuelle

verden og i ICTY om, hvorvidt begivenhederne i Bosnien skal klassificeres som etnisk udrensning eller folkemord. Kun Kristic sagen har klassificeret forbrydelserne i Screbreniza som et folkemord, men denne afgørelse er først kommet 10 år efter, forbrydelserne fandt sted. Når der skulle bruges 10 års bevisførelse til at definere Screbreniza som et folkemord, og der stadig er diskussion omkring klassificeringen af begivenhederne i Bosnien, bliver al snak omkring et tidligt advarsels-system omsonst. Desuden findes der mange andre konflikter rundt om i verden og som set med de valgte cases, har FN manglende ressourcer, og medlemsstaterne har i mange tilfælde manglende interesser til at ville investere i disse konflikter.

Massakrene i Rwanda i starten af 1990'erne kan fungere som et tidligt advarsels system, især da retorikken yderligere eskalerede[38]. Det internationale samfunds diplomater var bevist om de ekstremistiske hutuers agenda, der inkluderede dødspatruljer, dødslister, massakrer, uddelegering af våben og trusler[39]. I den kontekst kan man spørge, om ikke dette er advarsel nok? Dallaire fik i kraft af det svage mandat ikke mulighed for at afprøve sine efterretninger omhandlende et muligt folkemord. Det er ikke uvidenhed, der præger de fleste internationale aktører men ligegyldighed, og et tidligt advarselssystem vil hverken gøre fra eller til. Med Kristic sagen i mente vil massakrene i flere af Rwandas præfekter i starten af 90'erne kunne defineres som folkemord, og det samme synes tilfældet i Darfur.

Et tidligt advarsels system vil fungere som en falsk tryghed og næppe være nogen garanti for de udsatte grupper, medmindre de selv samme grupper har stærke allierede, der kan se en interesse i en humanitær intervention. Ydermere kompliceres dette af, at interessen omkring et forestående folkemord forsvinder, når advarsler omkring et muligt folkemord igen og

igen bliver fremsat. I forhold til Rwanda udtalte USA's politiske og militære rådgiver Tony Marley *" We had heard them cry wolf so many times' that the new warnings fell on deaf ears"*[40]. I lige netop Rwandas tilfælde lyder dette argument ikke troværdigt, da massakrene i starten af 90'erne kan kategoriseres som folkemord, så USA og Marleys holdning overfor Rwanda må mere betegnes som ligegyldighed end noget andet.

I forhold til Darfur benytter den til formålet oprettede FN-kommission sig af termen forbrydelser imod menneskeheden. Ikke desto mindre finder de igennem rapporten frem til indicier, der tyder på et folkemord, såfremt FN definitionen skal tages for pålydende. Kommissionen ønsker, at en kompetent retsinstans skal tage stilling til, om hensigten kan betegnes som ønsket om at udrydde en gruppe. Vender man her tilbage til et tidligt advarsels system, der skal lokalisere folkemord, vil kommissionen i samme åndedrag, som det internationale samfund har vist sig uvillig til at intervenere, vente med at afgøre definitionsproblematikken til forbrydelserne har fundet sted. Et tidligt advarsels system vil ikke have nogen reel effekt overfor fremtidige folkemord[41].

Efter at have analyseret og diskuteret relevante eksterne problemstillinger vil det næste afsnit koncentrere sig omkring de interne forhold. De karakteristika, der er fælles for de 3 cases, vil blive sammenlignet for at finde mulige ligheder og forskelle.

Interne forhold

Idet hvert folkemord er forskelligt, vil der ikke kunne opstilles nogen generel teori om folkemord, alligevel er det tydeligt via de forskelle og ligheder, der fremkommer via en analyse af folkemordene i Bosnien, Rwanda og Darfur at frembringe visse tendenser.
Antallet af ofre er i alle tre tilfælde forskellig, men massakrenes

omfang og de udsatte befolkningers egenart samt måden, hvorpå disse systematiserede overgreb er blevet udført på, vidner i høj grad om forsætlighed, hvorved alle tre cases konstituerer et folkemord.

I forbindelse med folkemordet i Rwanda er etnicitet af mange blevet betragtet som hovedårsagen til folkemordet, men denne kan næppe stå alene. I kraft af Rwandas befolkningstæthed har manglende land spillet en afgørende rolle. Det kan postuleres, at den politiske kamp om magten i realiteten var en kamp om retten til at besidde jord. En kamp, der som resultat af belgiernes indførsel af identitetskortene i 1933, blev kæmpet langs etniske skillelinjer, og som siden helt bevidst er blevet brugt til at fremme ekstremistiske ideer. Kombineret med kaffeprisernes fald på verdensmarkedet, var manglende land en medvirkende årsag til konflikten i Rwanda, hvor der altid har været kamp om land og knappe ressourcer[42]. Rwandas økonomiske situation fik regeringen til at devaluere, men da succesen udeblev, blev situationen ekstremt kritisk, hvorefter tutsierne blev lagt for had. Men det etniske aspekt kan ikke udelukkes som den vigtigste faktor i kraft af den indoktrinering, der har fundet sted siden huturevolutionen samt det faktum, at hovedmændene bag folkemordet var fra det nordlige Rwanda, som i historisk perspektiv har haft ry for at være fjendske overfor tutsierne[43].
I lighed med Rwanda har manglen på land været et afgørende element i Khartoums succes med at erhverve militser, der ville slå oprøret ned. Militserne måtte i den sammenhæng overtage de værdier, som ofrene efterlod, og militserne valgte derfor at gå grundigt til værks.
Oprøret i Darfur skete som nævnt som et resultat af politisk og økonomisk marginalisering. Khartoums respons må derfor betegnes som en måde at opretholde deres økonomiske og politiske magt samt på sigt en legitimering af regimet, da der med udryddelsen af "afrikanerne" vil være færre politiske modstandere.

I Bosnien var der før krigen 31 procent serbere. Disse serbere ønskede, at de distrikter, de boede i skulle være en del af et Storserbien, og alternativet et samlet Bosnien blev afvist af frygt for, at de 44 procent muslimer ville dominere regeringen. Muslimerne var bange for, at deres rolle ville være udspillet i et nyt Jugoslavien efter Kroatien og Sloveniens løsrivelse, da den etniske balance havde forrykket sig, og derfor frygtede de at blive domineret af serberne. Mytedannelse blev i den kontekst brugt til at manipulere og mobilisere masserne overfor et forestående folkemord. Mytedannelsen er i både Bosnien og Rwanda en medvirkende årsag til, at konflikterne udvikler sig så voldsomt, idet de politiske ledere er dygtige til at skabe en politisk agenda, hvor fortiden retfærdiggør folkemord.

Mytedannelse

I Rwanda blev tutsierne betragtet som indbegrebet af den hamitiske race, hvorved de er blevet gjort til genstand for to forskellige myter. I den første blev de betragtet som et herrefolk af etiopisk oprindelse specielt egnet til at udøve autoritet, mens de efter huturevolutionen blev betegnet som det værste af legemliggørelsen af menneskets natur og som de hamitiske fremmede, der ubarmhjertigt tvang deres styre ned over hutuerne[44].

I lighed med Rwanda blev muslimerne i Bosnien gjort kollektiv ansvarlig for deres historiske og biologiske relationer til tyrkerne. I den kontekst er Kosovo myten flere gange blevet fremhævet som det, der beseglede serbernes skæbne[45]. Kædet sammen med Ustasha regimets behandling af serberne under anden verdenskrig kom serberne til at se sig selv som ofre for folkemord, koncentrationslejre og voldtægt i historisk perspektiv, og derfor var det at foretrække at påtvinge modparten det samme ud fra den overbevisning, at fjenden påtænkte at benytte sig af disse metoder[46]. I det serbiske

parlament blev der i 1991 udtalt "*the truth is that all non-Serb ethnic groups, especially the Croats, are at this very minute preparing the genocide of all Serbs*"[47]. På samme måde blev tutsierne gjort til syndebukke for alle problemer i Rwanda, hvorved deres totale udryddelse var at foretrække. Hutuerne og serberne benyttede sig af en strategi, hvori man beskylder modparten, for det man selv planlægger. "*Know that the person whose throat you do not cut now will be the one who will cut yours*"[48]. Myte og historie flyder med andre ord sammen, så det bliver umuligt at skelne dem fra hinanden. I Rwanda og Bosnien er de historiske myter vigtige forklaringer i folkemordernes ideologi[49]. Når medierne får lov at sprede had, især når medierne er autoriseret af myndigheder i udemokratiske totalitære samfund, vil folkemord og massemord stå højt på agendaen[50].

I Rwanda og Sudan har de etniske identiteter en tendens til at smelte sammen med klasseforskelle. I toppen af pyramiden i Rwanda stod tutsierne indtil huturevolutionen i 1959, mens hutuerne blev afløst af tutsierne efter folkemordet i 1994. Folkemordet kan i den sammenhæng ses som en lille gruppe hutu-ekstremisters forsøg på at bevare eller udvide deres magtbaser. I Sudan har araberne siden selvstændighed været ved magten, hvilket afspejler den økonomiske og politiske marginalisering af Sudans andre etniske grupper. I Darfur har regionen siden selvstændighed været "offer" for økonomisk, politisk og social marginalisering, og folkemordet imod de "afrikanske" landsbyer skal ses som en måde, hvorpå regimet i Khartoum kan bevare og udbygge deres magtbaser. I kontrast hertil levede de forskellige befolkningsgrupper i Bosnien side om side uden forskelle i social rangorden ud fra etniske præmisser. Det var snarere ønsket om et Storserbien, der startede udryddelsen af muslimerne i Bosnien end for at forhindre en ændring af den etniske status som i Rwanda. Som konsekvens af Kroatiens og Bosniens uafhængighed,

betragtede de serbiske minoriteter sig i disse områder som potentielle ofre for fremmed herredømme. Folkemordet i Bosnien blev som i Rwanda drevet af frygt for at leve under fremmed herredømme, der med tiden ville udvikle sig til udryddelse som set i historisk perspektiv.

Demokratiaspektet blev af hutuerne betragtet som det legitime aspekt, der retfærdiggjorde deres handlinger. Ethvert forsøg på at give tutsierne institutionelle rettigheder blev afvist med begrundelsen, at dette ville underminere majoritetens demokratiske rettigheder. I det tidligere Jugoslavien skulle de geografiske grænser genskabes som et resultat af bølgen af etnisk-regional nationalisme. Det serbiske paradoks kan ses i kraft af de serbiske minoriteters krav om selvbestemmelse samtidig med forsøget på at skabe et Storserbien, og hvad det ville indebære for de andre minoriteter[51].
Den udløsende faktor i Rwanda i forhold til mytedannelse var RPF's invasion i 1990, der af hutueliten blev betragtet som en trussel imod alt, hvad de havde kært, og imod en tilbagevenden til den mareridtsagtige tilstand før huturevolutionen. Dette er baggrunden for, at folkemordet medførte så lidt modstand fra tilstedeværende hutuer, og mange hutuer benægter stadig folkemordet, idet de betragter det som ene og alene en forsvarshandling. Flere ledende serbere benægter stadig, at der fandt et planlagt folkemord sted i Bosnien, hvor frygt og had var årsagen til den etniske udrensning og ikke en del af en planlagt strategi[52]. *"Det kan ikke nægtes, at den ideologiske drivkraft bag folkemordene i alle tre stater har en stærk, vestlig resonans. Det er imidlertid lige så klart, at den afskyelige brug folkemorderne gør af deres lånte ideologier, gør deres endelige mål helt klart – at bibeholde, udvide eller forstærke deres magtbaser"*[53]. Citatet her refererer til Cambodia i stedet for Darfur, men har alligevel gyldighed for Darfur.

Politisk manipulation og grådighed har i alle tre cases været vigtige ingredienser, der fremmanede had og frygt. Frygt for at blive domineret af andre etniske grupper og had som følge deraf. Efterhånden som gerningsmændene fik øjnene op for, hvilke værdier deres uhyggelige ideologier indebar, har grådighed spillet en større og større rolle[54]. Som resultat af økonomiske og politiske nedgangstider lykkedes det regimerne at lægge de nævnte grupper for had, og de blev syndebukke for nedadgående konjunkturer eller regimernes egne fejlslagne politikker[55].
Hvordan gruppen identificeres i etniske, religiøse eller politiske termer, er i den kontekst ligegyldig for den systematiserede likvidering af gruppen. Gerningsmændene udrydder gruppen, fordi den opfattes som en trussel, og derefter findes der racemæssige, etniske eller sociale betegnelser, der passer til formålet[56]. Folkemord er ikke spontane indfald men snarere rationale politikker, der sigter mod at løse et bestemt problem. Folkemords-ideologierne stammer i den sammenhæng fra dårlige økonomiske og politiske perioder, og som sådan bliver det nemt for politiske ledere at rette vreden mod en gruppe, der efter deres overbevisning er skyld i krisen. Som set i alle tre cases vil udryddelsen af en gruppe skabe mere velstand til gerningsmændene. Gerningsmændene betragter dem selv som patrioter, der udfører en modbydelig men nødvendig opgave i nationens navn, hvilket bliver gjort ved at drage paralleller til fortiden[57]. For at nå deres mål i Bosnien, Rwanda og Darfur var krig og folkemord løsningen, der ikke kunne opnås med fredelige midler[58].

Gerningsmændenes evne til at forestille sig eller skabe sig fjender og gøre denne gruppe langt farligere end den i virkeligheden forholder sig, udgør et interessant dilemma af fænomenet folkemord[59]. På den ene side er gruppen den svage part, der er nem at slå ihjel samtidig med, at de fremstår som en stærk truende part. Dobbeltheden bliver dog overskygget

af sondringen imellem de gode (os) og de onde (dem)[60].

Kupermans teori

I størstedelen af litteraturen omkring håndtering af krisesituationer bliver der fokuseret på vestens manglende interesse og involvering ved krisesituationer som generator for sådanne udbrud af vold. Alan J. Kuperman argumenterer for, at vestens fordømmelse af vold derimod får volden til at eskalere. Ifølge Kuperman vil den dominerende gruppe afholde sig fra at bruge vold, så længe den underordnede gruppe accepterer dette forhold og lader være med at udfordre den dominerende gruppes position. Folkemord og etnisk udrensning sker som følge af vestens fordømmelse af en given situation, hvorved den underlegne gruppe misfortolker den assistance, den får fra det internationale samfund og forsøger at tage magten. Når den underlegne part ikke modtager den forventede hjælp fra det internationale samfund, bliver denne tilintetgjort. De tilfælde, hvor det internationale samfund er kommet den svage part til undsætning i kraft af humanitære interventioner i Somalia, Bosnien og Kosovo, har givet håb til andre svage grupper, der håber at modtage det internationale samfunds hjælp. Når den forventede hjælp udebliver, ender det med et blodbad[1].

Kupermans teori i praksis

Som baggrund for hans teori opererer Kuperman med 8 teser. Disse teser vil i dette afsnit blive afprøvet overfor Rwanda, Bosnien og Darfur.

1. Prior to the genocide and /or ethnic cleansing, leading politicians in the West condemned and threatened the dominant group for its perceived oppression of the subordinate group.
Fra 1990 og frem til folkemordet i 1994 blev RPF set som en mere og mere legitim medspiller, der skulle inkluderes i Arusha aftalen for netop at give plads til andre end hutueliten. Regimet blev fordømt for fraværet af en magtdelings aftale og for overtrædelse af menneskerettighederne op til folkemordet. I den forbindelse blev der truet med økonomiske sanktioner fra IMF og verdensbanken, uden det dog fik nogen reelle konsekvenser[2]. Frankrig derimod øgede deres støtte op til folkemordet. Pen-gene fra IMF, Verdensbanken og Frankrig fik et lille fattigt land, som Rwanda til at blive den tredjestørste våbenimportør i Afrika i årene op til folkemordet[3]. Hvorvidt Vesten fordømte og truede magthaverne i Rwanda kan i høj grad diskuteres.
I Jugoslavien havde vesten advaret Milosevic om, at de ville modsætte sig brugen af militærmagt til at løse politiske uoverensstemmelser, der skulle lede til et Storserbien, og i den kontekst må Kupermans tese kunne accepteres. I Darfur derimod kan der ikke spores nogen vestlig fordømmelse af regimet overfor Darfur op til folkemordet, og Kupermans tese er tvivlsom i forhold til Darfur.

2. Subordinate-group leaders believed the West would aid them if they provoked a crackdown, and this motivated them to escalate the conflict.
I Rwanda var dette ikke tilfældet. Da RPF invaderede Rwanda i 1990, kunne de på daværende tidspunkt ikke forvente nogen international støtte, men i årene frem til folkemordet blev de i højere og højere grad set som en legitim part i de politiske processer i Rwanda, hvilket Arusha aftalerne symboliserer, og som tilmed var en medvirkende årsag til folkemordet, da der ikke var amnesti for forbrydelser under Arusha[4]. Kuperman argumenterer, at havde vesten ikke taget RPF's parti men

fortsat med at støtte regimet, ville RPF ikke have krævet så vidtrækkende reformer og undgået at true hutueliten, hvormed folkemordet kunne være undgået. For det første fortsatte de fleste internationale aktører med at støtte regimet, selvom retorikken ændrede sig i løbet af årene. Ligeledes er der et politisk moralsk ansvar der med den større og større fokusering på menneskerettigheder gør, at internationale aktører i hvert fald retorisk får sværere ved at støtte et apartheid regime som Rwanda. I Bosnien forsøgte Izetbegovic at holde sig uden for krigen imellem kroater og serbere ved at lade være med at erklære selvstændighed. Alle parter i Bosnien havde underskrevet Cutileiro aftalen, der ville give alle tre grupper en vis grad af autonomi. Men i kraft af USA's diplomati blev Izetbegovic overbevist om, at Bosnien kunne erklæres selvstændigt uden denne opdeling, hvorpå Bosnien erklærede deres selvstændighed[5]. Darfur derimod har siden sin selvstændighed været overladt til sig selv, og der var ikke noget, der tydede på, at det internationale samfund ville komme dem til undsætning, såfremt de fremprovokerede et angreb. Oprøret skete som følge af den marginalisering Darfur har været udsat for. IGAD aftalen gav Darfur håb om at opnå et lignende resultat som Sydsudan.

3. Subordinate-group leaders did not believe they could prevail in armed conflict against the dominant group without Western military intervention.

I Rwanda troede RPF ikke, at en sejr over regimet var mulig, så længe Frankrig støttede Habyarimana. I Bosnien havde den muslimske regering været vidne til serbernes sejr over kroaterne og i kraft af den etniske sammensætning i Bosnien og de serbiske styrkers overlegenhed på det militære område, havde Bosnien i den kontekst ikke megen grund til optimisme. Som følge af Darfurs marginalisering er der ikke meget, der tyder på, at de ville kunne overvinde Khartoum uden vestlig assistence.

4. Subordinate-group leaders knew in advance that the dominant group was willing to resort to massive violence in response to a challenge to its dominance.
I Rwanda var RPF klar over, at regimet var villig til at begå masseforbrydelser, såfemt deres magtposition blev truet. Både Rwandas historie og Habyarimana regimets ekstreme undertrykkelse bekræfter dette. Bosnien havde lige været vidne til serbernes massakrer i Kroatien, og Karadzic havde truet Bosnien med krig, såfremt de erklærede sig selvstændige. I Darfur var oprørsbevægelserne bekendt med borgerkrigene imellem Sydsudan og Khartoum og må formodes at have været bevidst om, at Khartoum var villig til at begå massive forbrydelser, hvis deres økonomiske og politiske monopol blev truet.

5. The dominant group had not resorted to genocide or ethnic cleansing in the past-and did not threaten to-in the absence of a provocative challenge to its authority.
I Bosnien havde serberne ikke udført større masssakrer, før Bosnien erklærede deres selvstændighed. Ikke desto mindre eskalerede volden i de respektive lande som respons til et oprør, (I Bosnien var "oprøret" erklæringen af deres selvstændighed) folkemord vil i langt størstedelen af tilfældene netop være et respons til en sådan udfordring. Dette var også årsagen til, at Izetbegovic ikke erklærede Bosnien selvstændigt, før der ikke var andre muligheder end at blive en minoritet i et Storserbien. Endvidere havde Bosnien lige været vidne til konflikten imellem Kroatien og Serbien. I Rwanda argumenterer Kuperman, at der ikke havde været massakrer i de 17 år fra Habyarimanas kup og frem til RPF's invasion i 1990. Denne tolkning har han til dels ret i, men ikke desto mindre har der foregået en ekstrem grad af diskrimination overfor tutsierne, hvilket også var bevæggrundene for kuppet i 1973. Ligeledes foregik der flere massakrer i kølvandet på huturevolutionen og med en

mere ekstremistisk regime end under hutu-revolutionen, er der næppe tvivl om, at nye massakrer og folkemord vil være en mulighed. At Habyarimana proklamerede at RPF kunne vende fredeligt tilbage til Rwanda virker ikke troværdigt. Habyarimana støttede officielt Arusha aftalen samtidig med, at Akazuen sponsorerede hade-radioen. I Darfurs tilfælde kan der drages mange paralleller til borgerkrigen imellem regimet og sydsudan. I den kontekst må det være nærliggende at tro, at regimet var klar til hvad som helst for at beholde deres magtposition.

6. The West did not intervene on a timely basis to prevent the ethnic cleansing or genocide, although it subsequently may have provided aid to reverse some of the damage.
I Bosnien havde serberne stort set opnået de mål, de før krigen havde sat sig, og den etniske udrensning var i den sammenhæng stort set fuldført, før en stærk mission blev sat i værk. I Rwanda var folkemordet stort set udført, og RPF havde taget kontrol med landet, før en fransk FN mission blev autoriseret. I Darfur har det internationale samfund igen valgt at stå på sidelinjen, mens en AU mission med manglende ressourcer og mandat overvåger en ikke eksisterende fredsaftale.

7. The challenge to the state's authority was not triggered by an escalatory spiral of insecurity
I Bosnien argumenter Kuperman for, at det ikke var manglende sikkerhed, der fik kroater og muslimer til at søge selvstændighed. Den manglende sikkerhed var et resultat af, at Bosnien søgte selvstændighed. Ikke desto mindre ville bosniakkerne blive domineret af serberne i et nyt Jugoslavien eller Storserbien, så spørgsmålet er, hvor reel denne mulighed var. I Rwanda derimod argumenterer Kuperman for, at rebellerne frit og kvit kunne returnere til landet inden deres invasion i 1990, og invasionen skyldes mere et spørgsmål om magt end en reel usikkerhed for tutsier i landet. I den kontekst

bør det huskes på, at Rwanda var et meget autoritært styre, hvor diskrimination af tutsier var en del af hverdagen. Denne diskrimination blev øget, da økonomien forværredes mod slutningen af 80'erne, hvor fængsel, tortur og henrettelser blev en del af hverdagen, så Kupermans tese kan om ikke falsificeres så i høj grad diskuteres i forbindelse med Rwanda. I Darfur var oprøret nok ikke så meget et resultat af, at usikkerheden var forværret men mere et spørgsmål om diskrimination og marginalisering. Oprøret kom som konsekvens af, at Darfur ikke var med i IGAD aftalen.

8. Subordinate-group leaders acted on the basis of rational calculation (though possibly with imperfect information) rather than impulse or risk prone behaviour[6].
I Bosnien var lederne udmærket klar over konsekvenserne eller i hvert fald nogle af dem, men alligevel valgte de med vestens opbakning at søge selvstændighed. I Rwanda var RPF bevidst om, nogle af de konsekvenser et angreb ville medføre. Det samme må som følge af Sudans historie være tilfældet med oprørsbevægelserne i Darfur.

Der er næppe tvivl om, at Kuperman har en pointe i, at vesten skal være meget omhyggelig i deres måde at omgås en konfliktsituation, hvilket gør det til et moralsk meget delikat spørgsmål for, hvornår man skal fordømme overtrædelse af menneskerettigheder. Kuperman argumenter for, at såfremt det internationale samfund beslutter at fordømme disse forbrydelser, skal disse fordømmelser bakkes op af militær magt[7], hvilket er svært at argumentere imod. Som beskrevet i forbindelse med gennemgangen af Kupermans teser, kunne de uden så megen tvivl blive tolket anderledes, og i visse henseender ser det ligefrem ud til, at han bevidst manipulerer med faktum for, at få det til at passe til hans teser. Endvidere er det et spørgsmål om værdier, der er afgørende for, om man kan tilslutte sig Kupermans teori eller ej. Ikke desto mindre

har Kuperman en pointe i, at såfremt vesten ikke er klar til at intervenere, skal de være forsigtige med fordømmelse af et regime og med diplomatisk pres, der sigter mod at magthaverne overgiver deres magt i løbet af 24 timer.

Konklusion

I forbindelse med Bosnien, Rwanda og Darfur er det tydeligt, at de kosmopolitiske aspekter har trange vilkår i international politik, hvorfor de transnationale bånd, der skulle binde individerne sammen, er svære at lokalisere. I den real politiske kontekst synes humanitære interventioner at være domineret af "Power Politics in Disquise". Humanitære interventioner er på den baggrund præget af humanitær prestige som et udslag af CNN effekten og nationale interesser, der får staterne til at intervenere overfor folkemord og andre forbrydelser imod menneskeheden snarere end humanitære motiver. I den sammenhæng vil selv et effektivt tidligt advarsels system ikke komme til at spille nogen nævneværdig rolle. FN's strukturer og det politiske magtspil har i de tre valgte cases forhindret en indgriben, hvor egeninteresser er det vægtigste argument, og folkemord vil derfor være et tilbagevendende fænomen. Ethvert håb om indgriben over for potentielle folkemord må knytte sig til den engelske skoles fokusering på normer og værdier. Retorisk synes de fleste lande at være inspireret af den solidariske teoriretning, men i praksis agerer de oftest efter realistiske/pluralistiske normer og værdier. En ændring af disse værdier imod en mere solidarisk tilgang vil på sigt mindske chancerne for, at vi endnu engang skal benytte os af den efterhånden noget klicheagtige "Never Again".

Den konsensus, der skabte folkemordskonventionen, skabte samtidig en konvention, der afhænger af politiske overvejelser frem for juridiske i forhold til hvor og hvornår, der skal gribes

ind overfor folkemord. Folkemordskonventionen og de grupper denne søger at beskytte, har derfor kunnet defineres stort set efter behov. Folkemordsstudier mangler stadig en tilfredsstillende begrebsmæssig præcision samt konsensus om, hvorledes folkemord defineres. Uden denne sondring vil det være svært at skelne imellem folkemord og andre forbrydelser. Problemet er blot, at en søgen efter en bedre definition ofte har medført endnu større forvirring. Hvorvidt en given konflikt kategoriseres som folkemord sker derfor ud fra en vilkårlig betragtning, der giver mening for den enkelte forsker[1]. Nogen præcision i forbindelse med folkemordsterminologien har de to ad hoc tribunaler, der fulgte i kølvandet på Rwanda og det tidligere Jugoslavien, skabt, så det forhåbentlig i fremtiden vil være lettere at identificere et folkemord. Tribunalerne har gjort det klart, at gerningsmændenes intention ikke kun skal findes ud fra direkte bevismateriale men også ud fra offergruppen, det være sig ledergruppen, den systematik, der var i forbrydelserne, samt om gruppen kan betegnes som en substantiel del. Hvor mange en substantiel del refererer til er stadig et uafklaret spørgsmål. Endvidere har ICTR slået fast, at gruppemedlemskab ikke kun begrænser sig til de af folkemordskonventionen definerede grupper. Men at gruppen blot skal være at betragte som stabil og permanent. Men hvad, der betragtes som en stabil og permanent gruppe, er stadig et definitorisk spørgsmål.

Undertegnede har via folkemordskonventionen og de to ad hoc tribunaler fundet belæg for, at der blev begået folkemord i Bosnien og Rwanda og indicier på folkemord i Darfur. Det internationale samfund er ifølge folkemordskonventionen forpligtiget til at intervenere overfor folkemord. Men folkemordskonventionen har vist sig ubrugelig i forhold til at forebygge og forhindre folkemord og bliver kun brugt, når regnskabet efterfølgende skal gøres op. Problemet er, at jo mere blod, der flyder, under folkemord og andre forbrydelser

imod menneskeheden øger potentielle gerningsmænds selvsikkerhed til at udføre samme forbrydelser andetsteds.

Hovedårsagen til, at volden i Bosnien og Rwanda eskalerede, skyldes den dehumanisering, der skete som følge af mytedannelse, hvilket fik venner og selv familiebånd til at vende sig imod hinanden. I alle tre cases har den økonomiske gevinst ved disse forbrydelser ligeledes været en afgørende faktor. At volden stoppede skyldes dels, at gerningsmændene havde nået deres mål i Rwanda og Bosnien, samt at RPF overtog magten i Rwanda, mens det internationale samfund øgede indsatsen i Bosnien. I den kontekst er det muligt at tale om en form for racisme overfor Rwanda og Darfur.
I Rwanda og Darfur har der altid været kamp om de knappe ressourcer, så harmoniske tilstande inden folkemordenes begyndelse, kan der næppe tales om. Ikke desto mindre har befolkningerne ikke været differentieret langs etniske, racemæssige, nationale, religiøse overbevisninger, hvorfor det etniske had synes at være politisk manipuleret igennem mytedannelse. Det samme synes tilfældet i Bosnien, hvor had og frygt var et udtryk for politisk manipulation. Inden konflikten havde Bosnien fremstået som en sammentømret enhed som følge af giftemål imellem grupperne.

I forbindelse med krisestyring i FN regi synes den nyere tolkning af neutralitetspolitikken at være et skridt i den rigtige retning. Desværre har denne tolkning indtil videre kun formået at opfylde mandatet i teorien frem for i praksis grundet de restriktioner, styrkerne bliver pålagt. FN har i kraft af deres neutralitetspolitik i alle tre tilfælde været med til at styrke den stærke part, derfor fremstår neutralitet som et meget vagt begreb.

Mediernes samt befolkningernes rolle har i relation til de nævnte konflikter vist sig at være noget kompleks. Selvom

befolkningerne i langt de fleste tilfælde bliver oprørte over forbrydelser imod menneskeheden, så ligger deres interesse et meget lille sted, såfremt gerningsstedet ikke er lige uden for deres egen gadedør, eller de på den ene eller anden måde kan relatere til konflikten. Vestlige politikere frygter at blive presset til humanitære interventioner, velvidende at det koster stemmer, hvis tabstallene overstiger det acceptable. Er interventionen ren og skær humanitær, må tabstallene helst ikke overstige 0, hvorfor det bliver svært at mobilisere politisk opbakning til humanitære interventioner. Som følge af vestens fobi overfor ofre var det tydeligt i Bosnien og Rwanda, at soldaternes sikkerhed kom før de civile, og samtidig er det en medvirkende årsag til, at der endnu ikke er autoriseret en FN mission til Darfur. Det er ikke omfanget af den humanitære katastrofe men snarere krisens geografiske placering, CNN effekten, chancen for succes samt ikke mindst nationale interesser, der bliver afgørende for en humanitær intervention. Humanitære interventioner betragtes i den sammenhæng ikke som en pligt men kun som en politisk mulighed.

En vigtig lære af de tre cases må være, at konventioner aldrig vil være bedre end de samfund, som producerer de selv samme konventioner. I stedet for at tage ansvar og sætte en stopper for forbrydelserne i Bosnien, Rwanda og Darfur valgte det internationale samfund en politik, hvor de fordømte disse forbrydelser. Som set ved gennemgangen af Kupermans teori bør det internationale samfund være forsigtige med fordømmelse af et regime, såfremt denne fordømmelse ikke bakkes op af militær magt, men dette er som nævnt et meget værdiladet spørgsmål.
De internationale aktører forsøgte at undgå ordet folkemord, idet de var af den overbevisning, at det ville tvinge dem til at agere, hvilket de for alt i verden ønskede at undgå. Overfor Darfur har USA benyttet betegnelsen folkemord, men ingenting er alligevel sket i den kontekst. FN's håb om en fredelig

verden synes stadig at være et utopisk mål. Det skyldes ikke mindst de dilemmaer, der findes imellem FN-pagtens artikel 2.4 og 2.7 overfor præamblen og folkemordskonventionen.
Humanitære interventioner vil på den baggrund kunne legitimeres, såfremt konflikten betegnes som en trussel imod international fred og sikkerhed, men hvad, der betegnes som en trussel imod international fred og sikkerhed, forekommer at være styret af politiske interesser. Endvidere har de definitoriske problemstillinger, der udspringer af folkemordskonventionen, ikke gjort det lettere at definere en case som folkemord.
I stedet for "Never Again" som parolen efter hvert folkemord lyder, tyder noget desværre på, at folkemord i fremtiden vil ske igen og igen og igen. Som beskrevet i opgaven har vi alle et ansvar for at forhindre fremtidige folkemord. I den kontekst bør politikere, medier og hvert enkelt menneske huske på Edmund Burkes vise ord.

"All that is necessary for evil to triumph in the world is for good people to do nothing"[2].

Fodnoter

Fodnoterne er opdelt kronologisk i forhold til kapitlerne i specialet.

Indledning

[1] Chalk, Frank, Kurt Jonassohn, "*The Conceptual Framework*", i The History and Sociologi of Genocide, Yale University Press, 1990,s.3

[2] Chalk & Jonassohn, 1990, s.6

[3] Biblen, gamle testamente, "*1 Mosebog kapitel 6-8 & 2 Mosebog kapitel 9-11"*

[4] Chalk & Jonassohn, 1990, s.7 & 30

[5] Gellately, Robert & Ben Kiernan, "*The Study of Mass Murder and Genocide*", The spectre of Genocide: Mass Murder in Historical Perspective, Cambridge University Press, 2003, s.21-25

[6] Scherrer, Christian P. "*Towards af theory of modern genocide. Comparative genocide research: definitions, criteria, typologies, cases, key elements, patterns and voids*", Journal of Genocide Research vol.1 nr.1, 1999, s.15

[7] Gellately & Kiernan, 2003, s.23-25

[8] Lundtofte, Henrik "*Ich glaube, dass die Nation als solche vernichtet warden muss…" –radikaliseringen af den tyske nedkæmpelse af hereroopstanden 1904"*, i Den Jyske Historiker, No.90 December 2000, s. 88-94

[9] Gellately & Kiernan, 2003, s.9

[10] Markusen, Eric "*Hvad er folkemord?- en søgen efter svar*", i Den Jyske Historiker, No.90 December 2000, s.185

[11] Gellately & Kiernan, 2003, s.21

Metodiske overvejelser samt begrebsafklaring

[1] Goulding, Marrack "*The Evolution of United nations Peacekeeping*", International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-),

Vol. 69, No.3, 1993, s. 452-455
[2] Goulding, 1993, s. 461-463
[3] Jakobsen, Peter Viggo"*FN's fredsoperationer i halvfemserne: praksis, problemer og perspektiver"*, Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1998 s. 33, Goulding, 1993, s.462-464
[4] Amstutz, Mark R. "*International Ethics*", Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 1999, s. 146-149
[5] DUPI, "*Humanitær intervention – Retlige og politiske aspekter*" Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1999, s.11

Folkemordskonventionens dilemma

[1] Hansen, Anders Bjørn " *Folkemordsforskningen igennem 50 år – En Definitorisk Tilgang*", I Den Jyske Historiker, No. 90 December 2000, s. 41
[2] Chalk & Jonassohn, 1990, s.10
[3] Chalk & Jonassohn, 1990, s.11
[4] Folkemordskonventions artikel 1 anno 1948
[5] Folkemordskonventions artikel 2 anno 1948
[6] Chalk & Jonassohn, 1990, s. 9
[7] Ratner, Steven R, Abrams, Jason S., (2001) "*Accountability for human rights atrocities in international law: Beyond the Nuremberg legacy"*, 2nd ed., Oxford: University Press s.44
[8] Gellately & Kiernan, 2003, s.17
[9]Markusen, 2000, s. 191
[10] Ratner & Abrams, 2001, s.38
[11]Bauer, Yehuda,"*Comparison of Genocides*", i Studies of Comparative Genocides redigeret af Levon Chorbajian og George Shirinian, London MacMillan Press, 1999 s. 34-35
[12] Gellately & Kiernan, 2003, *s.18-19*
[13]Ratner & Abrams, 2001, s.44
[14] Chalk & Jonassohn, 1990,, s.23
[15] Chalk & Jonassohn, 1990,, s.26
[16] Markusen, 2000, s. 186
[17]Gellately & Kiernan, 2003,, *s.15*
[18] Ratner & Abrams, 2001, s.36

[19] Ratner & Abrams, 2001, s.37
[20] Markusen, 2000, s.193-198
[21] Gellately & Kiernan, 2003, s15-17
[22] Aksar, Yusuf, " *The "victimized group" concept in the Genocide Convention and the development of international humanitarian law through the practice of ad hoc tribunals*", Journal of Genocide Research, vol.5, Nr. 2, 2003, s.216
[23] Eriksen, Thomas Hylland "*Ethnicity and Nationalism*", London : Pluto Press, 1993 <http://folk.uio.no/geirthe/Ethnicity.htlm>,s.11
[24] Eller, Jack & Reed Coughlan, " *The Poverty of Primordiualism*" i Ethnicity redigeret af John Hutchinson & Anthony D. Smith, Oxford University Press, 1996, s. 45-46
[25] Van Den Berghe, Pierre, "*Does Race Matter*" i Ethnicity redigeret af John Hutchinson & Anthony D. Smith, Oxford University Press, 1996, s. 58
[26] Cohen, Abner, " *Ethnicity and Politics*", i Ethnicity redigeret af John Hutchinson & Anthony D. Smith, Oxford University Press, 1996, s.84
[27] ICTR, Trial Chamber, Akayesu, Jean Paul, ICTR-96-4 , *Judgement and sentence,* §114-118
[28] Holzgrefe, J. L." *The Humanitarian intervention debate*", i Humanitarian Inervention, redigeret af J. L. Holzgrefe & Robert O. Keohane, Cambridge University Press. 2003, s. 15
[29] ICTR, Akayesu §114-126
[30] ICTR, "Akayesu § 121
[31]Møller, Bjørn, "*Sikkerhed: FN i Afrika og Afrika i FN*" i Danmark i FN's Sikkerhedsråd, Den Ny Verden, Dansk Institut for Internationale Studier, 2005, s. 69
[32] ICTR, Trial Chamber, Kayishema and Ruzindana Case, *Judgment*
[33] Panel of eminent personalities Appointed by the assembly of heads of state and Government of the Organization of African Unity 2000, "*Rwanda : The Preventable Genocide"*< www.oau-oau.org/Document/ipep/report/-e/> §1.17

[34]ICTR, Nahimana, Ferdinand 96-11-04, *Judgment and sentence, summary*, s. 29
[35] Gellately og Kiernan, 2003, *s.14*
[36]Gellately & Kiernan, 2003, s.13
[37] Ratner & Abrams, 2001, 43
[38]Kaldor, Mary "*New and Old Wars*", Polity Press, 1999 ,s.52
[39] Kaldor, 1999,s.33
[40] Kaldor, 1999,s.52
[41] Mennecke, Martin & Eric Markusen "*Genocidal Violence in Bosnia and Hercegovina*", A Century of Genocide: Critical essays and Eyewitness Accounts, Routledge, anden udgave, 2004 s.3-4
[42] Koff, Clea, "*Knoglekvinden – blandt de døde I Rwanda, Bosnien, Kroatien og Kosovo"*, Høst og søn, 2005, s. 9-12
[43] ICTY, *Kristic judgment*, <http://www.un.org/icty/krstic/Appeal/judgement/index.htm>, 10/8-06, Strauss, 2005, s.5
[44] Jelisic, 1998, § 82, <http://www.un.org/icty/cases-e/cis/jelisic/cis-jelisic.pdf> 12/1-07, Markusen, 2000, s.211
[45]Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General. Pursuant to Security Council Resolution 1564 of 18 September 2004. Geneva 2005, <http://www.un.org/News/dh/sudan/com_inq_darfur.pdf>, s.129-130
[46] Ratner & Abrams, 2001, s.35
[47] Report of the International Commission of Inquiry on Darfur, 2005 s.159-160, Stauss, 2005, s. 2-3, US Department of State, "*Documenting Atrocities in Darfur*", Released by the Bureau for Democrazy, Human Rights, and Labour and the bureau of Intelligence research, 2005, s.5
[48] BBC NEWS, "*Sudan 'Backs' Janjaweed Fighters*" <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6060976.stm> 1/12-06
[49]Report of the International Commission of Inquiry on Darfur, 2005 s.160
[50] Report of the International Commission of Inquiry on Darfur, 2005 s.160

[51] Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General 2004, s.4
[52] Strauss, Scott "*Darfur and the Genocide Debate*," Foreign Affairs, 2005<http://80-proquest.umi.comp-p-f.proxy.kb.dk/pqdlink?index=12&sid=1&srchmode=...> 5/5-2005, s.2
[53] Strauss, 2005, s.5
[54] De Waal, Alex "*Tragedy in Darfur*", <http://bostonreview.net/BR29.5/dewaal.html> 4/8-04, s.13
[55] Gellately & Kiernan, 2003 , s.6

Teori

[1] DUPI, "*FN Verden og Danmark*", Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1999, s. 87-88
[2] Forde, Steven " *Classical Realism*", i Traditions of international ethics, redigeret af Terry Nardin & David R. Mapel, Cambridge University Press, 1992, s.62-63
[3] DUPI, 1999 s. 87-88
[4]Waltz, Kenneth, "*Theory of International Politics*", New York: Random House, 1979, s. 105
[5] Forde, 1992,s.64-65
[6] Donnelly, Jack " *Twentieth Century Realism*", i Traditions of international ethics, redigeret af Terry Nardin & David R. Mapel, Cambridge University Press, 1992, s.101-104
[7] Thucydides "*The Peloponnesian War*", Penguin, 1972, s. 402
[8] Forde, 1992,s.77
[9] Kleingeld, Pauline, Eric Brown "*Cosmopolitanism*" The Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2002
[10] Held, David, "*Cosmopolitanism" Globalisation tamed*?" I Review of International Studies vol. 29, 2003 s.473
[11] Jackson, Robert & George Sørensen, " *Introduction to International Relations*", Oxford University Press, 2 udgave, 2003, s.99 &108
[12] Booth, Ken " *Three Tyrannies*" i Human Rights in Global Politics redigeret af Tim Dunne & Nicholas J. Wheeler, Cambridge University Press 1999, s.35-37

[13] Wheeler, Nicholas J." *Pluralist or Solidarist Conceptions of International Society"*, Journal of International Studies, vol.21, no.3, 1992, s. 464
[14] Jackson & Sørensen, 2003, s.99, Booth, 1999, s.54-63
[15] Booth, 1999, s.54
[16] Knudsen, Tonny Brems, "*Humanitarian intervention and international society*", Department of political science, University of Aarhus, 1999, s.62
[17]Knudsen, 1999, s.37
[18] Knudsen, 1999,s.32-33
[19] Wheeler, Nichlas J. " *Saving Strangers*", Oxford University Press, 2004, s. 22-24
[20] Wheeler, 2004, s.22-24, Knudsen, 1999, s.49,
[21] Knudsen, 1999, s. 51-52
[22] Knudsen, 1999, s. 34
[23] Bull, Hedley "*Anarchical Society*", Palgrave, 2002, s. 134
[24] Knudsen, 1999, s.40-41
[25] Knudsen, 1999, s.67-69
[26] Wheeler, 2004, s.24
[27] Bull, 2002, s.13
[28] Buzan, Barry "*From International to World Society*", Cambridge University Press, 2004, s. 46-47
[29] Holzgrefe, 203, s.26
[30] Buzan, 2004, s. 58-59

Jugoslavien/Bosnien

[1]Fledelius, Karsten "*Jugoslaviens sygdom og død* ",Gyldendal, 1999. s.6-14
[2] Fledelius, 1999, s.19-22
[3] Finlan, Alastair "*The Collapse of Yugoslavia 1991-1999*", Osprey Publishing, 2004 s.13
[4] Fledelius, 1999, s.26-27
[5] Bennett, Christopher "*Yugoslavia's Bloody Collapse – Causes, Course and Consequences*", Hurst & Company, London, 1995 s. 69

[6] Bennett, 1995, s. 71-72
[7] Fledelius, 1999, s. 30
[8] Bennett, 1995, s. 70 & Fledelius, 1999, s. 34-36
[9] Dyker, D. A. & I. Vejvoda "*Yugoslavia and After*", Addison Wesley Longman Limited, 1996, s. 15, Bennett, 1995, s. 74
[10] Bennett, 1995, s. 74
[11] Bennett, 1995, s. 54
[12] Finlan, 2004, s.15
[13] Bennett, 1995, s. 69
[14] Fledelius. 1999, s.46
[15] Bennett, 1995, s. 69
[16] Fledelius, 1999, 47-49
[17] Mennecke & Markusen ,2003 ,s.8-12, Fledelius, 1999, s. 52-54
[18] Fledelius, 1999, s. 52-54
[19] Ullman, Richard H " *The Wars in Yugoslavia and the International System after the Cold War*", I *The World and Yugoslavia's wars*" Council on Foreign Relations Inc, 1996, s.13
[20] Mennecke & Markusen, 2003, s.12
[21] Kaldor, 1999, s.32
[22] Mennecke & Markusen, 2003, s.2 &12-13
[23] Ullman, Richard H "*The World and Yugoslavia's wars*" Council on Foreign Relations Inc, 1996, s.1
[24] Kaldor, 1999,s.49
[25] Finlan, 2004, s.19
[26] Kaldor, 1999, s.34
[27] Ullman, 1996 s.10
[28] Mennecke & Markusen, 2003, s.12
[29] Kaldor, 1999, s.41 & Ullman, 1996, s.10
[30] Estrada-Hollenbeck, Mica, "*The attainment of justice through restoration, not litigation*" i Reconciliation, justice and coexistence redigeret af Mohammed Abu-Nimer, Lexington Books, 2001, s. 70
[31] Lepick, Oliver " *French Perspectives*" i International Perspectives on the Yugoslav Conflict", redigeret af Alex Danchev & Thomas Halvorsen, Macmillan Press LTD, 1996,

s.77
[32] Fledelius, 1999,s.56-63
[33] Finlan, 2004, s.41
[34] Weiss, Thomas G. "*Collective Spinelessness: U.N. Actions in the former Yugoslavia*", redigeret af Richard H. Ullman, Council on Foreign Relations Inc, 1996, s.65
[35] Finlan, 2004, s.25-29
[36] Knudsen, 1999, s.226, resolution 770 & 776
[37] Weiss, 1996, s.63
[38] Fledelius, 1999, s.59-63
[39] Jakobsen, Peter Viggo "*Focus on the CNN effect misses the point: The real media impact on conflict management is invisible and indirect*", Journal of peace research, volume 37, no.2, SAGE publications, 2000, s. 137
[40] Fledelius, 1999, s.67
[41] Mennecke & Markusen, 2003, s.7
[42] Kaldor, 1999, s.64 & Fledelius,1999 ",s.64
[43] Jakobsen, Peter Viggo, "*FN's fredsoperationer i halvfemserne: praksis, problemer og perspektiver*", Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1998, s. 7
[44] Weiss, 1996, s.61
[45] Knudsen, 1999, s.224-225
[46] Knudsen, 1999, s.233-236
[47] Kaldor, 1999, s.60-61
[48] Kaldor, 1999, s.59
[49] Jakobsen, 2000, s. 140
[50] Weiss, 1996, *s.64*
[51] Fledelius, 1999, s.85
[52] Lepick, Oliver, "*French Perspectives*" i International Perspectives on the Yugoslav Conflict", redigeret af Alex Danchev & Thomas Halvorsen, Macmillan Press LTD, 1996, s.77
[53] Lepick, 1996, s.78-81
[54] Knudsen, 1999, s.215
[55] Calic, Marie-Janine "*German Perspectives*" i International

Perspectives on the Yugoslav Conflict", redigeret af Alex Danchev & Thomas Halvorsen, Macmillan Press LTD, 1996, s.53
[56] Ullman, 1996, s.17
[57] Calic, 1996, s.63-67
[58] Finlan, 2004, s.39
[59] Calic, 1996, s.61-62
[60] Mennecke & Markusen, 2003, s.13
[61] Knudsen, 1999, s.227-229
[62] Jakobsen, 2000, s. 135
[63] Halvorsen, Thomas, "*American Perspectives*" i International Perspectives on the Yugoslav Conflict", redigeret af Alex Danchev & Thomas Halvorsen, Macmillan Press LTD, 1996, s.10
[64] Mennecke & Markusen, 2003, s.13
[65] Mennecke & Markusen, 2003, s.8
[66] Finlan, 2004, s.43
[67] Halvorsen, 1996, s.3-5

Rwanda

[1] Prunier, Gerard, "*Genocide in Rwanda*", i Etnopolitical Warfare – Causes, Consequenses, and possible Solutions, redigeret af Daniel Chirot & Martin E. P. Seligman, American Psychological Association, 2002, s.109-110
Kyrø, Øjvind, "*Godmorgen, Rwanda - er I begyndt at arbejde*", Lindhardt og Ringhof, 2004, s. 20
[2]Caplan, Gerald, Eric Markusen og Linda Melvern, "*The Rwandan Genocide: A Brief Overview." From the Holocaust to Rwanda : Lessons Learned, Lessons Still To Learn*", An introduction to the 2004 theme of the annual British Memorial day 2003 <http://holocaustmemorialday.gov.uk>, s.4
[3] Melvern, Linda "A People Betrayed. The Role of the West in Rwanda's genocide", Zed Books Ltd, 2000, s.7-10
[4] Human Rights Watch (HRW) "*chapter history*", report 1999 : Leave none to tell the story. www.hrw.org/reports/1999/

rwanda >12/5-06, Melvern, 2000, s. 14.22
[5] Prunier, 2002, s. 113
[6]Melvern, 2000, s.14-25
[7] Caplan, 2003, s.5-6
[8] HRW, 1999, "*chapter genocide*"
[9] Melvern, 2000, s.42-44
[10] Melvern, 2004, s.45-49
[11] Des Forges, 2002, s.238-239
[12] HRW, 1999, "*chapter genocide*"
[13] Melvern, 2000, s.52-55
[14]Caplan, Markusen & Melvern, 2004, s.2
[15] Akhavan, Payam "J*ustice and Reconciliation in the Great Lakes Region of Africa: The contribution of the international criminal tribunal for Rwanda*" <http://www.law.duke.edu/journals/djcil/articles7p325.htm>16/11-05 s.3
[16] Melvern, 2000, s.44
[17] Melvern, 2000, s.24-25 & 45-49
[18] HRW, 1999, "*chapter genocide*" & Melvern, 2000, s. 29-31
[19] Prunier, Gerard, "*The Rwanda crisis 1959-1994. History of a genocide*", London : Hurst and company, 1995 s. 56
[20] Prunier, Gerard " *Operation Turquise : A Humanitarian Escape from a Political Dead end*", The path to a Genocide, redigeret af Adelman & Suhrke, Transaction publishers, 1999, s. 302
Kyrø, 2004, s. 40
[21] Prunier, 1999, s. 302
[22] Melvern, 2000, s.29-31 samt 183. HRW ,1999, "*Chapter Genocide*"
[23] Prunier, 2002, s.115
[24] Wheeler, Nicholas J." *Saving Strangers*", Oxford University Press, 2000, s.235
[25]Wheeler, Nicholas J. & Justin Morris, "*Humanitarian intervention and state practice at the end of the cold war*" I International society after the cold War: Anarchy and Order Reconsidered, redigeret af Rick Fawn & Jeremy Larkins, London Macmillian, 1996, 159-160, FN resolution 912 & 918

[26] Møller, 2005, s. 65, Prunier, 1995, s.269-273
[27] Wheeler & Morris, 1996, s159-169
[28] Prunier, 1999, s. 284-285,
[29] Des Forges, 2002, s.253
[30] Melvern, 2000, s.214
[31] Prunier, 1995, s. 6
[32] Prunier, 2002, s.111
[33] Melvern, 2000, s.103
[34] Oxfam "*Beyond the headlines*", Oxfam International, 2003, s.3 Der skal gøres opmærksomhed på, at antallet af væbnede konflikter afhænger af, hvorledes en væbnet konflikt defineres. Forskellige anerkendte statistikker definerer væbnede konflikter, som konflikter med mere end 1000 dræbte, mens andre kræver mindst 1000 dræbte pr. år.
[35] Power, Samantha, "*Bystanders to Genocide: Why the United States Let the Rwanda Tragedy Happen*", The Atlantic Monthly, 2001, s.88
[36] Power, 2001, s.98
[37] Brown, 2002, s. 148
[38] Melvern, 2000, s. 78
[39] Wheeler, 2000 s.224 & 240
[40] Kuperman, Alan J. " *Rwada in Retrospect*", Foreign Affairs, 2000, s.4-7
[41] Melvern, 2000, s. 141
[42] Wheeler, 2000, s. 222
[43]Møller, 2005, s. 65
[44] Laegreid, Turid "*UN Peacekeeping in Rwanda*" I The Path Of A Genocide, Redigeret af Adelman & Suhrke, Transaction Publishers, 1999, s. 233-234
[45] Brown, 2002, s. 149
[46] Melvern, 2000, s.165-166
[47] Melvern, 2000, s. 142
[48]Adelman & Suhrke, 1996, s. 70
[49] FN Resolution 918
[50] FN Resolution 918, Melvern, 2000, s. 198

[51] Wheeler, 2000, s.222
[52] Yutar, David " 2004 s.7
[53] Laegreid, 1999, s.234
[54] Caplan, 2003, s.10
[55] Power, 2001, s.92
[56] Laegreid, 1999, s.239
[57] Levene, 2000, s.181
[58] Melvern, 2000, s.158-159
[59] Melvern, 2000, s. 153 samt 190-192
[60] Laegreid, 1999, s.243
[61] Melvern, 2000, s.217-219
[62]Fein, Helen "*Testing theories brutally*"i Studies of Comparative Genocides redigeret af Levon Chorbajian & George Shirinian, London MacMillan Press, 1999, s.161 & Jakobsen, 1998, s.20
[63] Melvern, 2000, s.130
[64] Caplan, 2003, s.3
[65] Des Forges, 2002, s241
[66] Des Forges, 2002, s.249- 251

Sudan/Dafur

[1] Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General. Pursuant to Security Council Resolution 1564 of 18 September 2004. Geneva 2005, <http://www.un.org/News/dh/sudan/com_inq_darfur.pdf> s.17-19
[2] Nordstrøm, Steen " *Den tveæggede fredsaftale*": Hvordan nord-syd-fredsaftalen i Sudan har hæmmet løsningen af landets andre konflikter" 2006, DIIS Brief, s.3
[3] Lavergne, Mark & Fabrice Weissmann "*Sudan: Who benefits from humanitarian aid*", in the shadow of just wars redegeret af Fabrice Weissmann, Medicins Sans Fronters, 2004, s.139-40, Nordstrøm, 2006 s.3
[4] Nordstrøm, 2006, s.3
[5] IGAD-fredsaftalen bliver i litteraturen også omtalt som Comprehensive Peace Agreement & Naivasha-aftalen.

[6] Report of the International commission on inquiry to Darfur, 2005, s.21 & Nordstrøm, 2006, s.5
[7] Patey, Luke A. "*Understanding Multinational Corporations in War-torn societies*: Sudan in Fokus", 2006, DIIS Brief, s.1
[8] Report of the International commission on inquiry to Darfur, 2005, s.20-21
[9] Power, Samantha " *Dying in Darfur*", The New Yorker, 30/8-04, <http://www.newyorker.com/printables/fact/040830fa_fact1> 4/8-06, s.4
[10] Report of the International commission on inquiry to Darfur, 2005, s.21 & Nordstrøm, 2006, s.5
[11] De Waal, Alex "*Tragedy in Darfur*", Boston Review <http://bostonreview.net/BR29.5/dewaal.htlm , s.8, Department of State, 2004, s.4
[12]Report of the International commission on inquiry to Darfur , 2005, s.22
[13] Power, 2004, s.4-5
[14] Report of the International commission on inquiry to Darfur, 2005, s.24
[15] Nordstrøm, 2006, s.4
[16] Amnesty International, "*Sudan: Protecting civilians in Darfur : A briefing for effective peacekeeping*", <http://web.amnesty.org/library/print/ENGAFR540242006> 20/10-06, s.1
[17] Patey, Luke, DIIS Seminar "*At Peace at Last*", 8/12-06.
[18] Power, 2004, s.15
[19] Power, 2004, s.12
[20] Reeves, Eric "*Darfur, Eastern Chad face Unconstrained Human Destruction*" <http://sudanreeves.org/Article136.html>12/4-06
[21] Tinsley, Rebecca & Lord Alton of Liverpool, "*Darfur: "The Genocide Continues*" <http://www.jubileecampaign.co.uk/world/darfur.pdf> 10/11-06, s.3
[22] FN Resolution 1556 & 1564
[23] Evans, Gareth "*Genocide or crime? Actions speak louder than words in Darfur*", European Voice, 18 februar 2005 <http://

www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3278&1-1> 4/8-06
ICG, John Prendergast, *"So How Come We Haven't Stopped it?"* <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4516&1=1> 1/2-07
[24] Strauss, 2005, s.2
[25] Power, 2004, s.16
[26] TV2-Nyhederne d.10/8-06, kl.19.00
[27] International Crisis Group, "*Getting the UN into Darfur*", Africa briefing 43, 12/10-06, s.1
[28] Nordstrøm, 2006, s.2
[29] Berlau, Solvej & Olga Ege, "K*onflikten i Darfur*" <http://www.diis.dk/sw29986.asp>, 12/12-06 s. 111
[30] Nordstrøm, 2006, s.7-8
[31] Deen, Thalif "*Oil, arms hinder U.N. efforts on Sudan's Darfur*", Sudan Tribune, 2006, <http.//www.sudantribune.com/article_impr.php3?id_article=6355> s.1
[32] Reeves, Eric"*Darfur, Eastern Chad face Unconstrained Human Destruction*" <http://sudanreeves.org/Article136.html>12/4-06
[33] Amnesty international, 2006, s.2
[34] Deen, 2006, s.1
[35] International Crisis Group, 2006, s.5
[36] FN SC møde 8821 <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8821.doc.htm> 10/12-06
[37] Reeves, Eric"*Darfur, Eastern Chad face Unconstrained Human Destruction*" <http://sudanreeves.org/Article136.html>12/4-06
[38] International Crisis Group, 2006, s. 2-4
[39] International Crisis Group, 2006, s.17
[40] International Crisis Group, 2006, s.1

Samlet analyse

[1] Markusen, Eric, "*The Genocide Mentality at the Dawn of the Twenty-First century*, I The Aegis Review on Genocide, Vol.1, No.1, 11-14, 2003, s.11

[2] Brown, 2002, s.136
[3] Beck, Ulrich "*The Cosmopolitan Society and its Enemies: Theory, Culture and Society*" London: SAGE Thousand Oaks vol. 19, 2002, s.37
[4] Ullman, 1996, s.15
[5] FN-pagten artikel 2.4
[6] FN-pagten artikel 2.7
[7] FN pagtens præambel
[8] Shue, Henry, "*Let whatever smouldering erupt? Conditional sovereignty, Reviewable intervention and Rwanda 1994*", I Betwenn Sovereignty and Global governance, redigeret af Albert J. Paolini, Anthony P. Jarvis & Christian Reus-Smith, Macmillian Press LTD, 1998, s.65
[9] Brown, 2002, s.154
[10] Prunier, 1999, s. 290
[11] Power, 2001, s. 99
[12] Jakobsen, 1998, s.32
[13] Brown, 2002, s.157
[14] Oxfam, "*The challenge of national reconciliation*", Oxfam International, 2002, s.4
[15] Calic, 1996, s.69-70
[16] Ullman, 2003, s.20
[17] Kaldor, 1999, s.31
[18] Finlan, 2004, s.35
[19] Yutar, David, Cape Argus 19/4-04
[20] Power, 2001, s.93
[21] Mennecke & Markusen, 2003, s.16
[22] Jakobsen, Peter Viggo "*Kosovos Konsekvenser for folkeretten, FN og NATO*", Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, 1999, s. 22-23
[23] Jakobsen, 2000, s.132
[24] Jakobsen, Peter Viggo,"*National interest, Humanitarianism or CNN: What triggers UN peace enforcement after the cold war?*, Journal of peace research, vol.33, no.2, s.210
[25] Jakobsen, 2000, s. 139

[26] Melvern, 2000, s. 217-219
[27] Des Forges, 2002, s. 251
[28] Jakobsen, 2000, s. 139
[29] Campbell, Kenneth J."*Genocide and the Global Village*", Palgrave, 2001, s.50
[30] Jakobsen, 2000, s. 133
[31] Ullman, 1996, s.35
[32] Melvern, Linda, "*Conspiracy To Murder*", Verso, 2004, s. 232
[33] Freeman,Charles "*Folkemord i Rwanda*", Flachs, 1998, s.9
[34] Totten, 2004, s.470-471
[35] Melvern, 2000, s.138
[36] Jakobsen, 2000, s. 136
[37] Power, 2001, 88
[38] Melvern, 2004, s.62
[39] Caplan, 2003, s.7
[40] Totten, Samuel "*The Intervention and Prevention of Genocide: Where there is the Political Will, there is a way*", A century of Genocide: Eyewitness Accounts, anden udgave, Routledge, 2004, s.474
[41] Report of the International commission on inquiry to Darfur, 2005, s.4
[42]Bigagaza, Jean, Carolyne Abong & Cecile Mukarubuga, "*Land scarcity, distribution and conflict in Rwanda*", I Scarcity and Surfeit, redigeret af Jeremy Lind, Kathryn Sturmen, Institute for Security Studies, 2002, s.57 & 65
[43]Bigagaza, 2002, s.62
[44] Lemarchand, Rene "*Folkemord i sammenlignende perspektiv – Rwanda, Cambodia og Bosnien*" I Den Jyske Historiker No. 90 December 2000, s.136 & 141
[45] Fledelius, 1999, s.12-14
[46] Wippman, David "*Atrocities, Deterrence, and the Limits of international Justice*", Fordham international law volume 23.473, s.478
[47] Levene, 2000, s.173
[48] Des Forges, 2002, s,239

[49] Lemarchand, 2000, s141-142
[50] Vetlesen, John Arne,"*Genocide: A case for the Responsibility of the Bystander*", Journal of peace Research, volume 37, SAGE publications, 2000, s. 529
[51] Lemarchand, 2000, s.140
[52] Lemarchand, 2000, s. 136-139
[53] Lemarchand, 2000, s.141
[54] Ullman, 1996, s.28
[55] Akhavan, Payam "*Retributive Justice as a Deterrent?*," Option paper drafted for conference workshop, at the Stockholm international forum: Preventing Genocide; Threats and Responsibilities 2004, <http://www.preventinggenocide.com> 10/10-06, s.16
[56] Levene, 2000, s.176
[57]Markusen, 2003, s.12
[58] Levene, 2000, s.180
[59] Levene, 2000, s.162
[60] Bar-On, Dan, "*Genocidal Mentalities Have to be developed*", The Aegis Review on Genocide, Vol.1, No.1, 2003, s.16-17

Kupermans teori

[1] Kuperman, Alan J., "*Transnational Causes of Genocide, Or How the West Exacerbates Ethnic Conflicht,*" i Yugoslavia Unravelled : Sovereignty, Self Determination and Intervention, redigeret af Raju G. C. Thomas, Lexington Books, 2003 s.55-58
[2] Melvern, 2000, s. 32-33
[3] Melvern, 2004, s.57
[4] Wheeler, 2000, s. 222
[5] Kuperman, 2003, s.62
[6] Kuperman, 2003, s.59
[7] Kuperman (2003) s.73

Konklusion

[1] Huttenbach, Henry R. ” towards a conceptual definition of Genocide”, Journal of Genocide Research, vol. 4, Nr.2, 2002, s. 167

[2] Vetlesen, 2000, s. 523

Litteraturliste

African Union Constitutive Act <http://www.africaunion.org/About_AU/Constitutive_Act.htm#Article4>, 8/11-06

Adelman, Howard og Astri Suhrke: "*The International Response to Conflict and Genocide: Lessons from the Rwanda Experience. Early warning and Conflict Management*", Steering Committee of the Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda, 1996

Akhavan, Payam "*Justice and Reconciliation in the Great Lakes Region of Africa: The contribution of the international criminal tribunal for Rwanda*" http://www.law.duke.edu/journals/djcil/articles7p325.htm>16/11-05

Akhavan, Payam "*Retributive Justice as a Deterrent?*," Option paper drafted for conference workshop, at the Stockholm international forum: Preventing Genocide; Threats and Responsibilities 2004, <http://www.preventinggenocide.com> 10/10-06

Aksar, Yusuf, " *The victimized group*'' *concept in the Genocide Convention and the development of international humanitarian law through the practice of ad hoc tribunals*", Journal of Genocide Research, vol.5, Nr. 2, 2003

Amnesty International,"*Sudan: Protecting civilians in Darfur : A briefing for effective peacekeeping*", <http://web.amnesty.org/library/print/ENGAFR540242006> 20/10-06

Amstutz, Mark R."*International Ethics*", Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 1999

Annan, Kofi, "*In larger Freedom: towards development, security and Human Rights for all*" (UN Report A /57/2005), <http://

www.un.org/largerfreedom/sg-statement.html> (2/4-05)

Bar-On, Dan, "*Genocidal Mentalities Have to be developed*", The Aegis Review on Genocide, Vol.1, No.1, 2003

Bauer, Yehuda, "*Comparison of Genocides*", Studies of Comparative Genocides redigeret af Levon Chorbajian & George Shirinian, London MacMillan Press, 1999

BBC News,"*Sudan 'Backs' Janjaweed Fighters*" <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6060976.stm> 1/12-06

Beck, Ulrich "*The Cosmopolitan Society and its Enemies: Theory, Culture and Society*" London: SAGE Thousand Oaks vol. 19, 2002

Bennett, Christopher, "*Yugoslavia's Bloody Collapse – Causes, Course and Consequences*", Hurst & Company, London, 1995

Berlau, Solvej & Olga Ege, "K*onflikten i Darfur*" <http://www.diis.dk/sw29986.asp>, 12/12-06

Biblen, gamle testamente, *1 Mosebog kapitel 6-8 & 2 Mosebog kapitel 9-11*

Bigagaza, Jean, Carolyne Abong & Cecile Mukarubuga, "*Land scarcity, distribution and conflict in Rwanda*", Scarcity and Surfeit, redigeret af Jeremy Lind, Kathryn Sturmen, Institute for Security Studies, 2002

Brown, Chris, "*Sovereignty, Rights and justice: International political theory today*", Polity Press, 2002

Booth, Ken," *Three Tyrannies*", Human Rights in Global Politics, redigeret af Tim Dunne & Nicholas J. Wheeler,

Cambridge University Press, 1999

Bull, Hedley, "*Anarchical Society*", Palgrave, 2002

Campbell, Kenneth J."*Genocide and the Global Village*", Palgrave, 2001

Calic, Marie-Janine,"*German Perspectives*", International Perspectives on the Yugoslav Conflict", redigeret af Alex Danchev & Thomas Halvorsen, Macmillan Press LTD, 1996

Caplan, Gerald, Eric Markusen & Linda Melvern, "*The Rwandan Genocide: A Brief Overview." From the Holocaust to Rwanda : Lessons Learned, Lessons Still To Learn*", An introduction to the 2004 theme of the annual British Memorial day 2003 <http://holocaustmemorialday.gov.uk>

Chalk, Frank & Kurt Jonassohn, "*The Conceptual Framework*", The History and Sociology of Genocide, Yale University Press, 1990

Christensen, Per Skov "*FN på vrangen – en militær vurdering*", Forlaget Borgen, 1998

Cobban Helena, "*The Legacies of Collective Violence, The Rwandan Genocide and The Limits of Law*", Boston Review, 2002

Cohen, Abner " *Ethnicity and Politics*", Ethnicity, redigeret af John Hutchinson & Anthony D. Smith, Oxford University Press, 1996

Dansk Institut for Menneskerettigheder "*Folkemord*" <www.folkemord.dk/rwanda/folkemordet/under/> (12/8-05).

Deen, Thalif "*Oil, arms hinder U.N. efforts on Sudan's Darfur*",

Sudan Tribune, 2006, <http.//www.sudantribune.com/article_impr.php3?id_article=6355>

Des Forges, Alison & Alan J Kuperman (May/June 2000), "*Shame: Rationalizing Western Apathy on Rwanda*", Foreign Affairs maj/juni 2000

Des Forges, Alison, "*Silencing the Voices of Hate in Rwanda*", Forging Peace. Intervention, Human Rights and the Management of Media Space redigeret af Mark Thompson & Monroe Price, Edinburgh University Press, 2002

De Waal, Alex "*Tragedy in Darfur*", Boston Review <http://bostonreview.net/BR29.5/dewaal.htlm>

Donnelly, Jack, "*Twentieth Century Realism*", Traditions of international ethics, redigeret af Terry Nardin & David R. Mapel, Cambridge University Press, 1992

DPKO, <http://www.un.org/Depts/dpko/factsheet.pdf> 10/12-06

DUPI, "*FN Verden og Danmark*", Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1999

DUPI, "*Humanitær intervention – Retlige og politiske aspekter*" Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1999

Eller, Jack & Reed Coughlan, "*The Poverty of Primordiualism*" Ethnicity, redigeret af John Hutchinson & Anthony D. Smith, Oxford University Press, 1996

Eriksen, Thomas Hylland "*Ethnicity and Nationalism*", London : Pluto Press, 1993 <http://folk.uio.no/geirthe/Ethnicity.htlm>

Evans, Gareth, "*Genocide or crime? Actions speak louder than words in Darfur*", European Voice, 18 februar 2005 <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3278&1-1> 4/8-06

Fein, Helen "*Testing theories brutally*", Studies of Comparative Genocides redigeret af Levon Chorbajian & George Shirinian, London MacMillan Press, 1999

Finlan, Alastair,"*The Collapse of Yugoslavia 1991-1999*", Osprey Publishing, 2004

Fledelius, Karsten "*Jugoslaviens sygdom og død* ",Gyldendal, 1999

FN resolution 743, 752, 770, 776, 787, 872, 912, 918, 998, 1556, 1564, 1574, 1591, 1706

FN SC møde 8821 <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8821.doc.htm> 10/12-06

Folkemordskonvention anno 1948

Forde, Steven, "*Classical Realism*", Traditions of international ethics, redigeret af Terry Nardin & David R. Mapel, Cambridge University Press, 1992

Freeman, Charles "*Folkemord i Rwanda*", Flachs, 1998

Gellately, Robert & Ben Kiernan, "*The Study of Mass Murder and Genocide*", The spectre of Genocide: Mass Murder in Historical Perspective, Cambridge University Press, 2003

Geertz, Clifford,"*Primordial Ties*", Ethnicity, redigeret af John Hutchinson & Anthony D. Smith, Oxford University Press, 1996

Goulding, Marrack "*The Evolution of United nations Peacekeeping*", International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 69, No.3, 1993

Halvorsen, Thomas,"*American Perspectives*", International Perspectives on the Yugoslav Conflict", redigeret af Alex Danchev & Thomas Halvorsen, Macmillan Press LTD, 1996

Hansen, Anders Bjørn " *Folkemordsforskningen igennem 50 år – En Definitorisk Tilgang*, Den Jyske Historiker, No. 90, 2000

Hart, Barry "*Refugee return in Bosnia and Hercegovina*", Reconciliation, Justice, and Coexistence, redigeret af Mohammed Abu Nimer, Lexington Books, 2001

Held, David, "*Cosmopolitanism" Globalisation tamed*?", Review of International Studies vol. 29, 2003

Estrada-Hollenbeck, Mica, "*The attainment of justice through restoration, not litigation*", Reconciliation, justice and coexistence redigeret af Mohammed Abu-Nimer, Lexington Books, 2001

Holzgrefe, J. L."*The Humanitarian intervention debate*", Humanitarian Intervention, redigeret af J. L. Holzgrefe & Robert O. Keohane, Cambridge University Press. 2003

Human Rights Watch (HRW) "*chapter history*", report 1999 : Leave none to tell the story. <http://www.hrw.org/reports/1999/rwanda >12/5-06

Huttenbach, Henry R. "*towards a conceptual definition of Genocide*", Journal of Genocide Research, vol. 4, Nr.2, 2002

ICTR, Akayesu, Jean Paul, ICTR-96-4, Judgment and sentence, Judgment §114-126

ICTR, Nahimana Ferdinand ICTR-96-11, Judgment and sentence, summary

ICTR, Kayishema and Ruzindana Case ICTR-95-1, Trial Chamber, Judgement and Sentence 21 maj, 1999

ICTY, Kristic judgement, <http://www.un.org/icty/krstic/Appeal/judgement/index.htm>, 12/11-06

ICTR, Jelisic,1998,§ 82 <http://www.un.org/icty/cases-e/cis/jelisic/cis-jelisic.pdf> 12/1-07

International Crisis Group,"*Getting the UN into Darfur*", Policy Briefing, Africa Briefing No 43, 2006

ICG, John Prendergast, *"So How Come We Haven't Stopped it?"* <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4516&1=1> 1/2-07

Jackson, Robert & George Sørensen, "*Introduction to International Relations"*, Oxford University Press, anden udgave, 2003

Jakobsen, Peter Viggo, "*FN's fredsoperationer i halvfemserne: praksis, problemer og perspektiver"*, Dansk Udenrigspolitisk Institut 1998

Jakobsen, Peter Viggo, "*National interest, Humanitarianism or CNN: What triggers UN peace enforcement after the cold war?*", Journal of peace research, vol.33, no.2, 1996

Jakobsen, Peter Viggo "*Kosovos Konsekvenser for folkeretten, FN og NATO"*, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, 1999

Jakobsen, Peter Viggo, "*Focus on the CNN effect misses the point: The real media impact on conflict management is invisible and indirect*", Journal of Peace Research, volume 37, no.2, SAGE Publications, 2000

Kaldor, Mary "*New and Old Wars*", Polity Press, 1999

Kershaw, Ian (2003),"*Genocidal Mentalities*", The Aegis Review on Genocide, Vol.1, No.1, 3-10

Kleingeld, Pauline, Eric Brown, "*Cosmopolitanism*" The Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2002

Knudsen Tonny Brems, "*Humanitarian intervention and international society*", Department of political science, University of Aarhus, 1999

Koff, Clea, "*Knoglekvinden – blandt de døde I Rwanda, Bosnien, Kroatien og Kosovo"*, Høst og søn, 2005

Kuperman, Alan J., "*Transnational Causes of Genocide, Or How the West Exacerbates Ethnic Conflicht*," Yugoslavia Unravelled : Sovereignty, Self Determination and Intervention, redigeret af G. Raju & C. Thomas, Lexington Books, 2003

Kuperman, Alan J. "*Rwanda in Retrospect*," Foreign Affairs, 2000

Laegreid, Turid, "*UN Peacekeeping in Rwanda*", The Path of Genocide: The Rwanda Crisis, redigeret af Howard Adelman & Astri Suhrke, Transaction Publishers, 1999

Lavergne, Mark & Fabrice Weissmann "*Sudan: Who benefits from humanitarian aid*", In the Shadow of Just Wars, redigeret af Fabrice Weissmann, Medicins Sans Frontiers, 2004

Lemarchand, Rene "*Africa in World Politics*", Westview Press, 2000

Lemarchand, Rene "*Folkemord i sammenlignende perspektiv – Rwanda, Cambodia og Bosnien*", Den Jyske Historiker No. 90 December 2000

Lepick, Oliver "*French Perspectives*", International Perspectives on the Yugoslav Conflict, redigeret af Alex Danchev & Thomas Halvorsen, Macmillan Press LTD, 1996

Levene, Mark, "*A dissenting Voice: Or How Current Assumptions of Deterring and Preventing Genocide May Be Looking at the Problem Through the Wrong End of The Telescope*," Journal of Genocide Research, Vol..6, No.2, 2004

Longman, Timothy, "*Placing genocide in context*" Journal of Genocide Research, Carfax Publishing, 2004

Lundtofte, Henrik "*Ich glaube, dass die Nation als solche vernichtet warden muss…" –radikaliseringen af den tyske nedkæmpelse af hereroopstanden 1904*", Den Jyske Historiker, No.90 December 2000

Lupel, Adam " *Democratic politics and Global Governance: Three models*" <www.newschool.edu(gf/polsci/seminar/lupel_11-20-03.pdf > 30/4-05

Markusen, Eric, "*Hvad er folkemord?- en søgen efter svar*", Den Jyske Historiker, No.90 December 2000

Markusen, Eric, "*The Genocide Mentality at the Dawn of the Twenty-First century*, I The Aegis Review on Genocide, Vol.1, No.1, 11-14, 2003

Melvern, Linda "*A People Betrayed. The role of the West in Rwanda's Genocide*, Zed Books Ltd", 2000

Melvern, Linda "*Conspiracy To Murder*", Verso, 2004

Melvern, Linda, Rwandan Symposium, Konference i København d.5/5-04

Mennecke, Martin & Eric Markusen "*Genocidal Violence in Bosnia and Hercegovina*", A Century of Genocide: Critical essays and Eyewitness Accounts, anden udgave, Routledge, 2004

Møller, Bjørn "*FN som fredsbevarende projekt: muligheder og forhindringer*" <copri.dk/copri/researchers/moeller/FN-ART.dot> 20/4-06

Møller, Bjørn, "*Sikkerhed: FN i Afrika og Afrika i FN*", Danmark i FN's Sikkerhedsråd, Den Ny Verden, Dansk Institut for Internationale Studier, 2005

Nordstrøm, Steen, "*Den tveæggede fredsaftale : Hvordan nord-syd-fredsaftalen i Sudan har hæmmet løsningen af landets andre konflikter*" 2006, DIIS Brief

Oxfam "*Beyond the headlines*", Oxfam International, 2003

Oxfam, "*The challenge of national reconciliation*", Oxfam International, 2002

Patey, Luke A. "*Understanding Multinational Corporations in War-torn societies: Sudan in Focus*", 2006, DIIS Brief

Patey, Luke, DIIS Seminar, "*At Peace at Last*", 8/12-06.

Power, Samantha, "*Dying in Darfur*", The New Yorker, 30/8-

04, <http://www.newyorker.com/printables/fact/040830fa_fact1> 4/8-06

Power, Samantha, "*Bystanders to Genocide: Why the United States Let the Rwanda Tragedy Happen*", The Atlantic Monthly, 2001.

Prunier, Gerard, "*Operation Turquise : A Humanitarian Escape from a Political Dead end*", The Path of Genocide: The Rwanda Crisis, redigeret af Howard Adelman & Astri Suhrke Transaction publishers, 1999

Prunier, Gerard, "*The Rwanda Crises 1959-1994. History of a Genocide*," London : Hurst and company, 1995

Prunier, Gerard,"*Genocide in Rwanda*", Ethnopolitical Warfare – Causes, Consequenses, and possible Solutions, redigeret af Daniel Chirot & Martin E. P. Seligman, American Psychological Association, 2002

Panel of eminent personalities Appointed by the assembly of heads of state and Government of the Organization of African Unity 2000, Rwanda: The Preventable Genocide <www.oau-oau.org/Document/ipep/report/-e/> §1.17

Ratner, Steven S. & Jason R. Abrams, "*Accountability for human rights atrocities in international law: Beyond the Nuremberg legacy*", anden udgave, Oxford: University Press, 2001

Reeves, Eric, "*Darfur, Eastern Chad face Unconstrained Human Destruction*" <http://sudanreeves.org/Article136.html>12/4-06

Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General. Pursuant to Security Council Resolution 1564 of 18 September 2004. Geneva 2005,

<http://www.un.org/News/dh/sudan/com_inq_darfur.pdf>

Roth, Kenneth & Alison Des Forges, "*Justice or Therapy*," Boston Review, 2002

Scherrer, Christian P. "*Towards af theory of modern genocide. Comparative genocide research: definitions, criteria, typologies, cases, key elements, patterns and voids*", Journal of Genocide Research vol.1 nr.1, 1999

Shue, Henry, "*Let whatever smouldering erupt? Conditional sovereignty, Reviewable intervention and Rwanda 1994*", Betwenn Sovereignty and Global governance, redigeret af Albert J. Paolini, Anthony P. Jarvis & Christian Reus-Smith, Macmillian Press LTD, 1998

Smith, Michael Joseph, "*Liberalism and International reform*", Traditions of International Ethics, redigeret af Terry Nardin & David R. Mapel, Cambridge University Press, 1992

Staub, Erwin, Laurie Anne Pearlman & Vachel Miller, "*Healing the Roots of Genocide in Rwanda*", Peace Review, Vol.15, No.3, 2003

Strauss, Scott "*Darfur and the Genocide Debate*," Foreign Affairs, 2005 <http://80-proquest.umi.comp-p-f.proxy.kb.dk/pqdlink?index=12&sid=1&srchmode=...> 5/5-2005

Thucydides "*The Peloponnesian War*", Penguin, 1972

Tinsley, Rebecca og Lord Alton of Liverpool, "*Darfur: "The Genocide Continues*" <http://www.jubileecampaign.co.uk/world/darfur.pdf> 10/11-06

Totten Samuel: "*The Intervention and Prevention of Genocide: Where There is the Political Will, there Is a Way*", A century of Genocide: Critical Essay and Eyewitness Accounts, anden udgave, Routledge, 2004

TV2-Nyhederne d.10/8-06, kl.19.00

Ullman, Richard H. "*The World and Yugoslavia's wars*" Council on Foreign Relations Inc, 1996

Ullman, Richard H."*The Wars in Yugoslavia and the International System after the Cold War*", I *The World and Yugoslavia's wars*" Council on Foreign Relations Inc, 1996

Uzelac, Ana "*Landmark Kristic Verdict*", IWPR Tribunal Update 354, <http://www.iwpr.net>, 10/8-06

Yutar, David, Cape Argus 19/4-04

Van Den Berghe, Pierre, "*Does Race Matter*" Ethnicity, redigeret af John Hutchinson & Anthony D. Smith, Oxford University Press, 1996

Vetlesen, Arne Johan, "*Genocide: A Case for the Responsibility of the Bystander*" Journal of peace reseach, volume 37, SAGE publications, 2000

Waltz, Kenneth, "*Theory of International Politics*", New York: Random House, 1979

Weiss,Thomas G."*Collective Spinelessness: U.N. Actions in the Former Yugoslavia",* The World and Yugoslavia's Wars", redigeret af Richard H. Ullman, Council on Foreign Relations Inc, 1996

Wheeler, Nicholas J." *Saving Strangers*", Oxford University Press, 2000

Wheeler, Nicholas J." *Saving Strangers*", Oxford University Press, 2004

Wheeler, Nicholas J. & Justin Morris, "*Humanitarian intervention and state practice at the end of the cold war*", International Society after the Cold War: Anarchy and Order Reconsidered, redigeret af Rick Fawn & Jeremy Larkins, London Macmillian, 1996

Wheeler, Nicholas J." *Pluralist or Solidarist Conceptions of International Society"*, Journal of International Studies, vol.21, no.3, 1992

Wippmann, David "*Atrocities, Deterrence, and the limits of International justice*", Fordham International Law Journal, Vol.23, No.2, 1999

Wæver, Ole "*Introduktion til studiet af international politik*" København: Forlaget Politiske Studier København, 1992

US Department of State, "*Documenting Atrocities in Darfur*", Released by the Bureau for Democrazy, Human Rights, and Labour and the bureau of Intelligence research, 2004